

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

NATAŠA ZORC ZAVRŠNIK

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**TRG DELA V EVROPSKI UNIJI V OBDOBJU MED LETI
1998 IN 2008 TER VLOGA LIZBONSKE STRATEGIJE,
ŠIRITVE UNIJE IN SVETOVNE GOSPODARSKE KRIZE**

Ljubljana, oktober 2010

NATAŠA ZORC ZAVRŠNIK

IZJAVA

Študentka Nataša Zorc Završnik izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala v soglasju s svetovalcem prof. dr. Janezom Malačičem, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1 TEORETSKI KONCEPTI	4
1.1 Institucije trga dela.....	6
1.1.1 Zakonske določbe varovanja zaposlitve	6
1.1.2 Minimalna plača	7
1.1.3 Sindikati in kolektivna pogajanja	11
1.2 Politike trga dela.....	13
1.3 Ostali koncepti	16
2 ANALIZA TEMELJNIH KAZALCEV TRGA DELA – PRIMERJAVA DVEH OBDOBIJ.....	19
2.1 Oris nastanka, delovanja ter širitve EU	19
2.2 Pregled razvojnih prioritet in programov na področju trga dela na ravni EU od 90. let dalje	21
2.3 Analiza temeljnih kazalcev trga dela EU-15 v letih 1998–2003	25
2.4 Analiza temeljnih kazalcev trga dela EU-27 v letih 2004–2008	27
3 ANALIZA INSTITUCIJ TRGA DELA	29
3.1 Zakonske določbe varovanja zaposlitve	29
3.2 Minimalne plače.....	39
3.3 Sindikati in kolektivna pogajanja	44
3.4 Študije o vplivu institucij na trg dela.....	48
4 ANALIZA POLITIK TRGA DELA	49
4.1 Politike trga dela v EU v letih 1998–2003.....	52
4.2 Politike trga dela v EU v letih 2004–2007.....	53
4.3 Študije o vplivu politik (in institucij) na trg dela.....	53
5 STANJE NA TRGU DELA EU TER VPLIV SVETOVNE GOSPODARSKE KRIZE.....	54
5.1 Poglavitni ukrepi na področju trga dela pri soočanju s krizo na ravni EU	59
5.2 Poglavitni ukrepi na področju trga dela in politike zaposlovanja v Sloveniji	61
SKLEP	63
LITERATURA IN VIRI	67
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Rezultati študij, ki so preučevale učinkovitost programov aktivne politike trga dela	15
Tabela 2: EPL indeks za izbrane države za leto 2008*	30
Tabela 3: EPL indeks in stopnje zaposlenosti, brezposelnost ter deleži dolgotrajne in kratkotrajne brezposelnosti, v skupni brezposelnosti, v letu 2008	32
Tabela 4: Povprečje EPL indeksa in stopenj zaposlenosti, brezposelnosti ter povprečje deležev dolgotrajne in kratkotrajne brezposelnosti v skupni brezposelnosti za dvajset izbranih držav	38
Tabela 5: Kaitz indeks EU-27 v letih, 2000–2008	42
Tabela 6: Povprečje Kaitz indeksa ter povprečne stopnje brezposelnosti za izbrane držav	43
Tabela 7: Rasti realnega BDP in rasti zaposlenosti kot odstotnih letnih sprememb glede na preteklo leto, v EU	57

KAZALO SLIK

Slika 1: Vpliv minimalne plače na popolnokonkurenčnem trgu dela	8
Slika 2: Minimalna plača in monopson	10
Slika 3: Vloga kolektivnih pogajanj (sindikato) na trgu dela	13
Slika 4: Razsevni diagram povezanosti stopnje zaposlenosti v izbranih državah v letu 2008 in EPL indeksa	33
Slika 5: Razsevni diagram povezanosti stopnje brezposelnosti v izbranih državah v letu 2008 in EPL indeksa	33
Slika 6: Razsevni diagram povezanosti deleža dolgotrajne brezposelnosti v izbranih državah v letu 2008 in EPL indeksa	34
Slika 7: Razsevni diagram povezanosti deleža kratkotrajne brezposelnosti v izbranih državah v letu 2008	36
Slika 8: Minimalne plače v januarju 2009 v EUR	40
Slika 9: Razsevni diagram povezanosti stopnje brezposelnosti in Kaitz ideksa v izbranih državah v letih 2000–2008	43
Slika 10: Povezanost med centralizirano pogajanj o plačah in brezposelnostjo	47
Slika 11: Rasti realnega BDP in rasti zaposlenosti kot odstotnih letnih sprememb glede na preteklo leto	58

UVOD

Problematika trga dela in zaposlovanja ter s tem povezano iskanje rešitev in odgovorov, predstavlja pomemben del razprav na najvišji politični ravni Evropske Unije (v nadaljevanju EU), kjer je bila sprejeta vrsta strateških dokumentov kot del socialne razsežnosti agende, s katero naj bi EU popeljali med najrazvitejša gospodarstva na svetu. Že Rimska pogodba iz leta 1957 je sicer ustanovila Evropski socialni sklad, vendar potrebe po širši in enotnejši evropski zaposlitveni politiki takrat še ni bilo (glede nato, da naj bi se dobro delujoč trg uravnal sam). Za trge dela v razvitih družbah je tako vse do začetka 70. let prejšnjega stoletja prevladovala standardna oblika trajne zaposlitve za nedoločen čas ter razmeroma visoka stopnja zaposlenosti, ki je zagotavljala visoko stopnjo socialne varnosti, ki pa je kasneje pomenila tudi vir težav. Koncept polne zaposlenosti je bil namreč naravnano na prebivalstvo, ki je pomenilo večino na trgu dela, in za katero je država predpostavljala, da je najbolj učinkovita: moške manualne delavce, stare med 30 in 55 let, tako imenovane »*breadwinnerje*«. Koncept polne zaposlenosti torej ni obravnaval vseh potencialnih iskalcev zaposlitve in je dovoljeval določeno stopnjo brezposelnosti (pri čemer je v tem obdobju dejansko šlo za navidezno polno zaposlenost). K spodbujanju temeljev države blaginje in koncepta polne zaposlenosti pa so prispevale spremembe demografske strukture razvitih družb (odraščanje povojne *baby boom* generacije) kot tudi prihod žensk na trg dela in migracijski tokovi iz manj razvitih držav (Ignjatović, 2002, str. 8–9).

Sistem je torej dobro deloval do konca 60. oziroma začetka 70. let prejšnjega stoletja, ko sta dva naftna šoka pospešila nenadzorovano rast cen in splošno poslabšanje gospodarskih razmer. Povečevanje stopnje brezposelnosti in povečevanje revščine sta v razvitih družbah postavila pod vprašaj koncept države blaginje in posebej dva koncepta, ki iz nje izhajata: koncept polne zaposlenosti (ki naj bi zagotovil zaposlitev za vse, ki jo iščejo) in kasnejši tako imenovani *cash support* koncept, po katerem je ena od temeljnih nalog politike zaposlovanja in socialne politike omogočiti ljudem, da so »lahko« brezposelni (Ignjatović, 2002, str. 12).

Evropa je bila na področju trga dela in zaposlovanja soočena z novimi izzivi v začetku 80. let prejšnjega stoletja, ko so se takratni EU pridružile južnoevropske države (European Employment Strategy – Ways of Adaptability in New Member States, 2005), ter ponovno v 90. letih, ko smo bili priča mnogim družbeno-ekonomskim spremembam, povezanim z izginjanjem socialističnih okvirov ter nastajanjem novih demokratičnih držav in s tem novih ekonomskih sistemov (Baldwin & Wyplosz, 2006), ki so porajali nova skupna in Skupnostna vprašanja: v 90. letih je namreč takratna EU beležila vztrajno visoke stopnje brezposelnosti – z 9,2 odstotka, kolikor je znašala leta 1992, se je v dveh letih povzpela na 11,1 odstotka in potem vse do leta 1998 vztrajno nihala okoli te ravni. Avtorji teorij histereze brezposelnosti so sicer že v 80. letih opozarjali na vzroke za vztrajnost brezposelnosti, vendar je odgovor na opozorila s strani nosilcev ekonomske politike v EU

prišel šele v drugi polovici 90. let, ko se je skrb za področje reševanja problema brezposelnosti in reforme trga dela pojavila tudi v uradnih dokumentih EU (Kajzer, 2006, str. 67).

Z Maastrichtsko pogodbo iz leta 1993 so tako poleg problematike socialne vključenosti, prioriteta in pomemben cilj na nivoju Skupnosti postali visoka stopnja zaposlenosti in socialna varnost (European Employment Strategy – Ways of Adaptability in New Member States, 2005). Z Amsterdamsko pogodbo iz leta 1997 pa je vprašanje zaposlovanja sploh postalo ena izmed pomembnih tem skupne problematike Skupnosti. Tako so bili zaradi visoke brezposelnosti še istega leta položeni temelji Evropske strategije zaposlovanja (v nadaljevanju ESZ) kot postavljenim okvirom delovanja držav članic EU. Namen ESZ je torej bil »usmeriti in zagotoviti uskladitev prednostnih nalog politik zaposlovanja, ki jih države članice prejmejo na ravni EU« (Deset let evropske strategije zaposlovanja, 2007, str. 3, 5).

Leta 2000 pa je bila v Lizboni oblikovana še širša strategija, imenovana Lizbonska strategija, s ciljem narediti evropsko gospodarstvo najbolj konkurenčno na svetu in hkrati doseči, da bo »sposobno trajne gospodarske rasti ob količinskem in kakovostnem izboljšanju zaposlitvenih možnosti in ob večji socialni koheziji«. V zvezi s tem so bili postavljeni tudi konkretni zaposlitveni cilji, in sicer do leta 2010 doseči 70-odstotno zaposlenost prebivalstva v starosti od 15 do 64 let, pri čemer naj bi stopnja zaposlenosti žensk dosegla 60 odstotkov. Leto kasneje pa je bil na Evropskem svetu v Stockholmu postavljen še dodatni cilj, in sicer do leta 2010 doseči 50-odstotno stopnjo zaposlenosti starejših (od 55 do 64 let) (Evropska strategija zaposlovanja, 2004; Employment in Europe 2009, 2009).

Kmalu po sprejetju Lizbonske strategije pa so se pojavljale kritike, da ne prinaša rezultatov, kakršni so bili zastavljeni. Krivi naj bi bili številni in preveč ohlapni cilji, konfliktno izbrane prednostne naloge in slabo usklajevanje med državami članicami (Lizbonska strategija, 2008).

Za odpravo teh pomanjkljivosti je bilo v novembru 2004 predstavljeno Kokovo poročilo, ki je vsebovalo tudi predlog za prenovno Lizbonske strategije (Kosi, 2007). V prenovljeni Lizbonski strategiji sta tako gospodarska rast in zaposlovanje postala najpomembnejša cilja, pri čemer naj bi lizbonski proces še naprej temeljil na enakovredni obravnavi treh vidikov strategije: gospodarske, socialne in okoljske. Bistvene prednostne naloge za uresničitev lizbonskih ciljev so tako postale (Lizbonska strategija, 2010b):

- vlaganje v znanje in inovacije ter vzpostavitev privlačnega poslovnega okolja,
- ustvarjanje več in boljših delovnih mest ob ohranjanju socialne kohezije, ter
- poudarek na prožnosti trga dela.

En vidik obravnavane problematike v magistrskem delu bo tako namenjen povezavi trga dela EU z Lizbonsko strategijo, ki je sicer oblikovana na ravni Skupnosti, vendar ključ do uspeha oziroma doseganja ciljev leži v državah članicah EU. Na področju trga dela in zaposlovanja je namreč državam članicam omogočeno prostovoljno usklajevanje določenih ukrepov in EU nima izključne pristojnosti. Strateške programske usmeritve Skupnosti torej ne vodijo do zavezujoče evropske zakonodaje (področje v veliki meri ostaja v nacionalni in regionalni pristojnosti). Posledično se zato med državami članicami pojavljajo velike razlike tako glede kazalcev trga dela kot tudi nasploh delovnega prava in zaposlitvenih politik (Blanpain & Tiraboschi, 2008). Kljub temu, da Evropska Komisija vsako leto pripravi pregled uresničevanja lizbonskih ciljev in jih objavi v poročilu za spomladansko zasedanje Evropskega sveta, ter napiše priporočila državam članicam za izvajanje nacionalnih programov reform v skladu s strategijo, ni orodij, s katerim bi zavezala posamezne države k izpolnjevanju priporočil (Potužáková, 2007). Tudi z vidika dejstva, da je leto 2010 »ciljno leto« Lizbonske strategije za rast in delovna mesta, je eno izmed vprašanj, kako uspešne so posamezne države članice pri sledenju ciljem na področju trga dela oziroma zaposlovanja še posebej v luči aktualne svetovne gospodarske krize.

Osnovni namen magistrskega dela je s pomočjo domače, predvsem pa tuje strokovne literature ter dostopnih empiričnih podatkov uradnih statistik, analizirati trg dela EU z vidika ključnih dejavnikov, ki so privedli do znižanja visokih ravni brezposelnosti v devetdesetih letih do relativno nizke ravni brezposelnosti v drugi polovici zadnjega desetletja (predvsem v letih 2006 do sredine leta 2008). V jeseni leta 2008, ko se je tudi EU soočila z mednarodno gospodarsko in finančno krizo so sicer stopnje brezposelnosti (ponovno) začele rasti; še posebej pa so se povišale v letu 2009, čemur bo v magistrskem delu tudi namenjen del pozornosti.

V magistrskem delu bomo tako skozi obdobje med leti 1998 do 2008 analizirali dejavnike in spremembe, ki so na trgu dela v EU vplivali na spreminjajoče se stopnje brezposelnosti oziroma zaposlenosti. Pozornost bomo namenili medsebojnemu vplivanju in povezavam intervencij države, institucij in politik na delovanje trga dela, ter gibanjem gospodarske aktivnosti.

Hipoteze magistrskega dela so:

- strožja delovna zakonodaja je povezana z nižjimi stopnjami kratkotrajne brezposelnosti, vendar z višjimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti;
- višje minimalne plače so povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti;
- višje stopnje realnega BDP so povezane z višjimi stopnjami rasti zaposlenosti.

Magistrsko delo je sestavljeno iz petih temeljnih delov. Uvodnemu poglavju sledi poglavje, kjer so predstavljene temeljne teoretske predpostavke posameznih institutov trga dela, ki jih bomo obravnavali v nadaljevanju.

V drugem, tretjem in četrtem delu v državah EU teoretično in empirično analiziramo trg dela v dveh obdobjih, in sicer med leti 1998–2003 ter leti 2004–2008. V drugem poglavju se najprej posvetimo nastanku, delovanju in širitvi EU ter razvojnim prioritetam in programom na področju trga dela na ravni Skupnosti od 90. let dalje, ter nato s pomočjo empiričnih podatkov analiziramo temeljne kazalce trga dela v navedenih obdobjih. V tretjem poglavju pozornost namenjamo institucijam trga dela, v četrtem poglavju pa politikam trga dela.

V petem poglavju analiziramo bistvene značilnosti trenutnih razmer trga dela v sedemindvajsetih državah članicah (v nadaljevanju EU-27), predvsem z vidika trenutne svetovne gospodarske krize. V tem okviru pozornost namenjamo tudi prioritetam na tem področju na ravni Skupnosti, kot odgovore na izzive gospodarsko-finančne krize. Sledijo sklepne ugotovitve, seznam uporabljene literature in virov ter priloge.

V magistrskem delu s statistično metodo analiziramo objavljene podatke temeljnih kazalcev trga dela. Uporabljena je tudi metoda deskripcije in metoda kompilacije, s katero so združena spoznanja različnih avtorjev, ter tudi sintetična in komparativna metoda, s katerima v šestem poglavju analiziramo ključne dejavnike zaposlenosti oziroma brezposelnosti. V tem okviru preverjamo tudi hipoteze magistrskega dela.

1 TEORETSKI KONCEPTI

V skladu s predpostavkami popolnokonkurenčnega trga dela se delo oziroma produkcijski faktor delo smatra kot blago, ki se kot katerokoli drugo blago prodaja na trgu, ki je tak kot vsak drug trg - kjer je mehanizem cen sposoben vedno znova vzpostaviti ravnovesje med ponudbo in povpraševanjem. Prožnost realnih plač torej omogoča vzpostavitev ravnovesja ob ravnovesni ceni (plačah) v vsakem trenutku (Kajzer, 1991, str. 5–6). V tem modelu je brezposelnost razložena s previsokimi realnimi plačami glede na tržno-ravnovesno. Glede na to, da gre za ravnovesen trg, je predpostavka modela, da je tako stanje možno samo začasno in da se bodo plače hitro prilagodile razmeram na trgu dela (Senjur, 2001, str. 151–152).

Za razliko od omenjenih predpostavk, pa v modelih nepopolnokonkurenčnega trga dela realna plača ni nujno vedno na tisti ravni, kjer je trg dela v ravnovesju. Glede na to, da so plače višje od tržno ravnovesnih, je na trgu dela vedno nekaj presežne ponudbe dela (brezposelnosti). Trg dela se nikoli ne izprazni (Senjur, 2001, str. 337). V modelih keynesijanske tradicije je tako raven zaposlenosti odvisna od ravnovesja na trgu blaga. Nihanja na trgu blaga povzročajo nihanja na trgu dela. Keynesijanci torej trdijo, da se

brezposelnost pojavi zaradi premajhnega agregatnega povpraševanja po blagu, zato je manj proizvodnje in posledično manj potrebnih delavcev. Ker plače ne padejo na tržno raven, se pojavi brezposelnost. Povezava med zaposlenostjo in proizvodnjo se zato pojavlja kot neposredna; povezava med realnimi plačami in zaposlenostjo pa kot posredna. Torej, raven zaposlenosti določa raven realnih plač in ne obratno kot to zatrjujejo neoklasiki. Modeli neoklasične tradicije na drugi strani poudarjajo pomen gibanja relativnih cen in s tem realnih plač za gibanje zaposlenosti. Za te modele je značilno, da se gibanja na trgu dela prenašajo na trg blaga. Gibanja zaposlenosti in proizvodnje namreč pojasnjujejo kot posledico gibanj realnih plač (Kajzer, 1991, str. 15 in 76–77).

V realnosti pa je trg dela specifičen trg. Dobrine, s katerimi se trguje so »čas, talent in napor« (Ehrenberg & Smith, 2006, str. 35), »ki so neločljivo povezane s prodajalci storitev dela« (Malačič, b.l., str. 2). Več dejavnikov tako preprečuje, da bi se trg dela uravnaval sam. Na primer delovnoppravna zakonodaja uravnava (pre)moč delodajalcev oziroma delojemalcev in preprečuje, da bi bile plače postavljene prenizko oziroma previsoko¹. Nadalje, zaradi asimetričnosti informacij, na primer plače ne morejo biti določene individualno, ampak so ponavadi določene s kolektivnimi pogajanjmi (glede na to, da delodajalec ne more nenehno opazovati vloženega truda in spretnosti individualnega delavca ter ga plačati v skladu z njegovim učinkom; hkrati pa tudi delavec ne more venomer vplivati na svoj prispevek k produktivnosti). Posegi države pa so nujni tudi zaradi socialnih učinkov, torej zaradi zagotavljanja pravičnosti, stabilnosti dohodka ter varnosti zaposlitve z namenom zaščite delavca kot posameznika, izpostavljenega negotovosti na trgu (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 181–182):

Nujno je torej, da je trg dela organiziran in reguliran, pri čemer se nenehno išče ravnovesje med socialno pravičnostjo na eni strani in ekonomsko učinkovitostjo na drugi strani. Poraja pa se vprašanje, v kolikšni meri (oziroma ali sploh) je omenjeni »temeljni problem sodobnih družb« (Ignjatović, 2002, str. 3–4), uresničljiv.

Tako se v sedanji EU, kot poglobljajoči se ekonomski integraciji, potreba po prožnosti trga dela povečuje in postaja nujna. V nasprotnem primeru lahko namreč kombinacija poglobljanja integracije na eni strani ter prevelika togost trga dela na drugi strani pripelje do izgub delovnih mest - ekonomska integracija tako na področju trga dela ne prinese pridobitev, ampak še večje težave v obliki večje brezposelnosti (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 177–183). Ustanavljanje in ukinjanje delovnih mest je torej »ekonomska nuja«, saj dinamičen trg dela prispeva učinkovitosti gospodarstva (Dolenc & Vodopivec, 2007, str. 19). Na drugi strani pa nekateri sociologi menijo, (glej na primer Ignjatović, 2002), da večja prožnost trga dela povzroča »polarizacijo strukture trga dela«, kjer povečevanje

---

¹ Obstaja več teorij nastanka zakonskih okvirov trga dela. Tako naj bi bila delovnoppravna zakonodaja po nekaterih teorijah posledica odpravljanja tržnih pomanjkljivosti; po nekaterih razlagah gre izključno za rezultat političnih sil; v skladu s tretjo razlago pa naj bile države s frankofonskim pravnim okvirom bolj nagnjene k pravnim upravljanjem kot države z angleškim pravnim okvirom (Domadenik, 2007, str. 31).

prožnosti trga dela za nekatere pomeni povečevanje kvalitetnih možnosti izbire, za druge pa nujnost sprejemanja omejenih možnosti na temelju rekla »vzemi ali pusti« (Ignjatović, 2002, str. 77). Po Ignjatovičevem mnenju je proces povečevanja prožnosti trga dela problematičen v toliko, v kolikor postaja tudi »potencialni generator sistemske in socialne izključenosti« posameznikov. Ugotavlja, da povečevanje prožnosti trga dela ne povzroča razlikovanja zgolj med brezposelnimi in delovno aktivnimi, ampak tudi med delovno aktivnimi: na eni strani je tako skupina »z delom bogatih« (angl. *working rich*) na drugi strani pa delovno revnih (angl. *working poor*) (Ignjatović, 2002, str. 156). Sodobna »družba tveganja« (Beck, 2001) se torej na trgu dela odraža v obliki manjše varnosti zaposlitev in delovnih mest ter novih prožnejših oblik zaposlitev, ki problem položaja posameznika na trgu dela rešujejo le kratkoročno. Tako naraščajoča negotovost pa ne pomeni le krizo socialne države, temveč »širši problem krize celotne družbe, njenih temeljev in temeljev družbenega sistema« (Ignjatović, 2002, str. 14–15).

Ekonomisti torej pogosto kot glavni vir rigidnosti trga dela smatrajo (prevelike) posege države, ki zakonsko določi (prestrogo) raven varovanja zaposlitve, (previsoko postavljeno) minimalno plačo ter (preveliko) moč sindikatov oziroma kolektivnih pogajanj (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 714). Del teh predpostavk bomo raziskovali tudi v magistrski nalogi. Skozi analizo trgov dela v EU v letih 1998–2008 bomo raziskovali vplivanje intervencij države, institucij ter politik na delovanje trga dela. V nadaljevanju zato podajamo temeljne predpostavke posameznih institutov trga dela, in sicer v okviru institucij trga dela, delovnopravno zakonodajo, institut minimalne plače ter z njim povezana kolektivna pogajanja in vlogo sindikatov. Sledila bo obravnava politik trga dela.

1.1 Institucije trga dela

1.1.1 Zakonske določbe varovanja zaposlitve

Zakonodajo s področja regulacije trga dela (oziroma s področja varovanja zaposlitve) (angl. *employment protection legislation*) bomo razumeli kot »skupek omejitev, ki so povezane z oblikovanjem in gibanjem plač ter delovnimi pogoji« (Domadenik & Koman, 2009, str. 24; Domadenik, 2007, str. 31). V temelju je namenjena »omejevanju svobode podjetij, da prosto najemajo in odpuščajo delavce« (Scarpetta, 1998, str. 18). Oblikovana naj bi bila z namenom zaščite zaposlenih »pred arbitrarnim, nepravičnim in diskriminacijskim delovanjem delodajalcev« (Domadenik & Koman, 2009, str. 22). Gre za regulacijo, ki obsega pogoje in način odpuščanja, odpravnin, zaposlovanja, tudi plačilo za nadurno delo in podobno; hkrati pa naj bi zmanjšala oziroma odpravila pomanjkljivosti trga na področjih, kjer tržne sile ne vodijo v porazdelitev tveganja za primer brezposelnosti in ne preprečijo spolne, rasne, starostne in drugih oblik diskriminacije. Pravni okvir s področja socialne varnosti torej zavaruje pred tveganjem nezaposlenosti ali boleznimi in prek pokojninskega zavarovanja proti tveganju revščine v starosti (Domadenik & Koman, 2009, str. 22–23).

Regulacijo trga dela lahko merimo po različnih dimenzijah; da pa bi lahko analizirali institucionalni okvir trga dela, je bilo treba razviti mero, s katero bi lahko zajeli različnosti med posameznimi državami v daljšem časovnem obdobju (Domadenik & Koman, 2009, str. 24). Dva najpogosteje uporabljena indeksa sta indeks EPL, razvit v okviru OECD, ki meri striktnost zakonov trga dela, ter indeks Botero, kjer gre za razširitev OECD indeksa in vključuje različne dimenzije države blaginje in model kolektivnih pogajanj. Kljub temu, da je povezanost med obema indeksoma velika, je lahko razvrstitev držav po posameznih indeksih zelo različna. Slednje kaže na to, da je težko oblikovati mero, s katero bi v celoti zajeli vso regulacijo trga dela in tudi širši institucionalni okvir (Domadenik, 2007, str. 31).

V magistrskem delu bomo uporabili indeks EPL, ki je eden izmed najpogosteje uporabljenih pri mednarodnih primerjavah (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 735). Sestavljen je iz 21 postavk, ki zajemajo tri glavne kategorije varovanja zaposlitve (OECD Indicators of Employment Protection):

- (Individualno) odpuščanje delavcev v rednem delovnem razmerju (angl. *individual dismissal of workers with regular contracts*) pokriva tri vidike zakonodaje s področja varovanja zaposlitve, in sicer: (1) postopkovne ovire, s katerimi se soočajo delodajalci pri postopku odpovedi, (2) odpovedne roke in odpravnino, ter (3) težavnost samega postopka odpovedi kot tudi posledice za delodajalca v kolikor se izkaže, da odpoved ni bila pravno utemeljena oziroma korektno izpeljana (npr. posledična vrnitev delavca nazaj na delovno mesto).
- Dodatni stroški kolektivnega odpuščanja delavcev (angl. *additional costs for collective dismissals*): države v primerih odpuščanja večjega števila delavcev ponavadi določijo posebne roke, stroške in/ali postopke uradnega obveščanja (postopke notifikacije). Ta kategorija vključuje samo dodatne stroške kolektivnega odpuščanja, ki presegajo stroške individualnega odpuščanja in torej ne ocenjuje splošne strogosti zakonodaje na področju kolektivnega odpuščanja.
- Zakonska ureditev začasnih pogodb (angl. *regulation of temporary contracts*) meri strogost zakonodaje, ki ureja pogodbe za določen čas in začasno delo preko agencij za zaposlovanje in posredovanje dela. Ta kategorija vključuje zakonske določitve, ki urejajo vzpostavljanje in delovanje agencij in določila glede pogojev zaposlitve najetih delavcev preko agencij, v primerjavi z delavci (v matičnem podjetju), ki so v rednem delovnem razmerju.

1.1.2 Minimalna plača

Politika minimalne plače je »sporna« tako v teoriji kot tudi kakor v praksi (Kajzer, 2005, str. 24). Zagovorniki trdijo, da prispeva k odpravi izkoriščanja na trgu dela, saj zmanjšuje plačna neravnovesja (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 715) oziroma omogoča najmanj plačanim delavcem dostojno življenje (Scarpetta, 1998, str. 22). Nasprotniki pa učinkovitost tega instituta, kot orodja za pravično prerazdelitev dohodka, kritizirajo

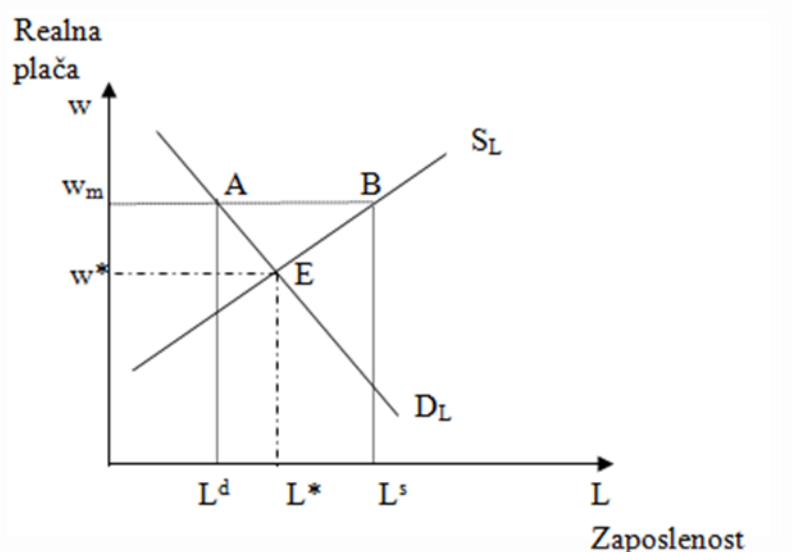
predvsem zato, ker naj bi z dviganjem stroškov dela negativno deloval na raven zaposlenosti in dobiček. Trdijo tudi, da institut minimalne plače izriva nekvalificirane delavce iz zaposlitve, ter da prejemniki minimalne plače sploh ne živijo v revnih gospodinjstvih (Kajzer, 2005, str. 24).

V ekonomski teoriji se minimalnim plačam pripisujejo različni učinki (Lemons, 2004, v Kajzer, 2005, str. 24):

- učinek na plače: ekonomska teorija navaja, da minimalne plače zmanjšujejo plačne razlike oziroma zmanjšujejo neenakost v porazdelitvi plač;
- učinek na dobiček: ekonomska teorija trdi, da politika minimalnih plač vpliva na dobiček, četudi so rezultati empiričnih študij skromni;
- učinek na zaposlenost: rezultati empiričnih študij niso enoznačni, zato tudi tu ni enotnega soglasja, kakšen vpliv imajo minimalne plače na raven zaposlenosti;
- učinek na cene: empirične študije se v glavnem posvečajo vplivu minimalnih plač na zaposlenost, manj pa je pozornosti v empiričnih študijah namenjene vplivu oziroma možnosti prealitve povečanih stroškov v cene.

V skladu z neoklasično teorijo ima postavitev minimalne plače nad ravnovesno raven podobno vlogo kot negativni šok na strani povpraševanja (sproži pojav presežne ponudbe) in negativno vpliva na zaposlenost – vodi v izgubo delovnih mest. Torej, v preprostem modelu popolnokonkurenčnega trga dela minimalna plača, ki je postavljena nad ravnovesno, povzroči klasično brezposelnost, ki se jo lahko odpravi le z znižanjem minimalne plače (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 718; Kajzer, 2005, str. 24), kar lahko vidimo iz Slike 1:

Slika 1: Vpliv minimalne plače na popolnokonkurenčnem trgu dela

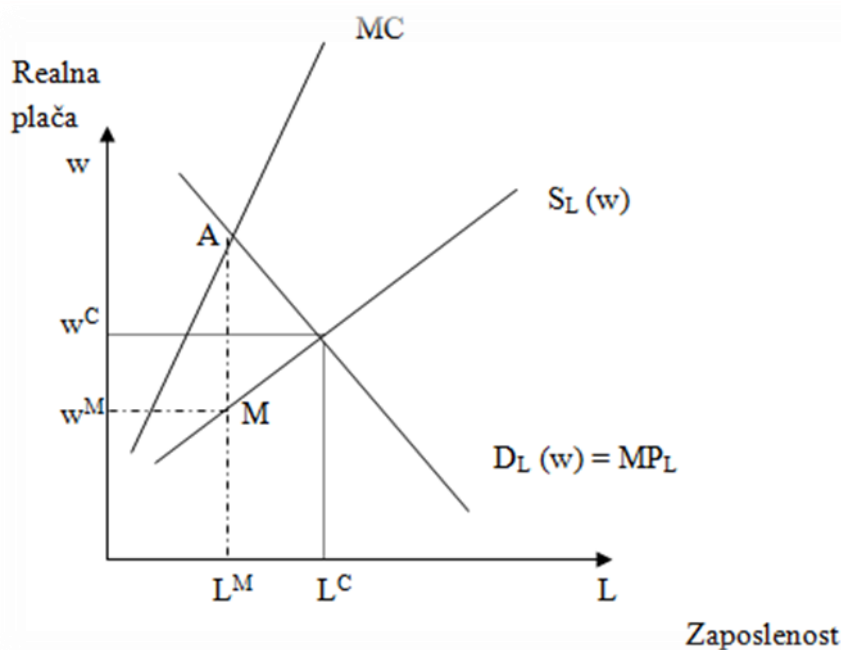
Vir: M. Senjur, *Makroekonomija: makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*, 2001, str. 150;
P. Cahuc & A. Zylberberg, *Labour Economics*, 2004, str. 515.

Ponudba dela in povpraševanje po delu se uravnotežita v presečišču krivulj ponudbe (S_L) in povpraševanja (D_L) po delu (to je točka E, ob polnozaposlitveni ravni zaposlenosti L^* in ravnotežni realni plači w^*). V neoklasičnem modelu vsak dela natančno toliko, kolikor želi ob realni plači w^* , v točki E. Podjetja pa zaposlujejo natančno takšen obseg dela kot želijo ob realni plači w^* , v točki E. V tem preprostem modelu je torej vedno polna zaposlenost (posamezniki, ki niso zaposleni, preprosto raje ostanejo »zunaj« trga dela in ne iščejo dela). Vidimo lahko vpliv previsoke minimalne plače glede na tržno ravnotežno plačo (na Sliki 1 je to raven plač w_m), ki povzroči klasično brezposelnost (razdalja med točkami A in B) (Senjur, 2001, str. 151) in se jo lahko odpravi le z znižanjem (previsoke) minimalne plače (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 718).

Glede na teoretične predpostavke popolnokonkurenčnega trga dela ima minimalna plača negativen učinek na zaposlenost (oziroma pozitiven na brezposelnost); pri čemer empirične raziskave niso uspele potrditi teh predpostavk (Comola & de Mello 2009, str. 6) oziroma ugotavljajo, da je ta učinek majhen, razen morda za mlade (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 729; Comola & de Mello 2009, str. 6–7). Analize namreč kažejo, da je vpliv minimalne plače odvisen ne samo od višine povišanja, ampak predvsem od začetne ravni. Ko je torej minimalna plača postavljena nizko, tudi morebitni dvigi niso nujno negativno povezani s stopnjami zaposlenosti. V nasprotnem primeru, če je minimalna plača že zastavljena visoko, lahko povišanje le-te vpliva na stopnje zaposlenosti. Do neke mere je to dokazano tudi z empiričnimi študijami (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 715; Scarpetta, 1998, str. 23).

V modelu nepopolnokonkurenčnega trga pa ima zakonsko določena minimalna plača lahko pozitiven učinek na zaposlenost. To še posebno velja v primeru enega samega kupca dela na posameznem trgu dela – monopsonističnega delodajalca, ki se srečuje z velikim številom ponudnikov dela in lahko vpliva na višino tržne mezde (Cahuc & Zylberberg, 2004, 716–721; Comola & de Mello 2009, str. 6).

Slika 2: Minimalna plača in monopson

Vir: P. Cahuc & A. Zylberberg, *Labour Economics*, 2004, str. 720;
 W. M. Boal & M. R. Ransom, *Monopsony in the Labour Market*, 1997, str. 88.

Plače se v razmerah nepopolne konkurence določajo bodisi s pomočjo kolektivnih pogajanj bodisi so rezultat zaposlovalnih strategij delodajalcev. Cene postavljajo podjetja (angl. *price-setters*), za razliko od popolnokonkurenčnih razmer, kjer se ravnovesne cene in plače oblikujejo na trgu, in delavci in delodajalci o tem ne odločajo, temveč zgolj prevzemajo cene in plače (angl. *price- and wage-takers*). Podjetja v razmerah nepopolne konkurence postavljajo cene po načelu dodatka na stroške dela (angl. *mark-up*). Cena je torej postavljena višje od mejnih stroškov ($P > MC$) in mejni proizvod dela presega realno plačo ($MP_L > w^M$). Torej tudi v modelu nepopolnokonkurenčnega podjetja je raven zaposlenosti določena z realno plačo, vendar nepopolnokonkurenčno podjetje proizvaja na ravni, kjer mejni proizvod dela presega realno plačo. Podjetje torej ne poveča proizvodnje do točke, kjer velja popolnokonkurenčni pogoji ($P = MC$ in $w = MP_L$), temveč proizvaja manj. To pomeni, da izkoriščanje zmogljivosti ni popolno – del zmogljivosti ostaja nezaposlen. Nepopolnega konkurenta razmere na trgu ne silijo, da bi se obnašal kot popolni konkurent; in presodi, da je zanj bolje, da ne proizvaja toliko kot popolni konkurent (Senjur, 2001, str. 153–154).

Monopsonistični delodajalec kot edini kupec na nekem trgu dela zato lahko, glede na to da pozna ponudbo dela na »svojem« trgu, vpliva na nivo realne plače neposredno z odločitvijo, koliko delavcev bo najel. Če ponudba dela z višjo plačo naraste, monopsonistični delodajalec preprosto omeji zaposlovanje in tako doseže prednosti nizkih plač (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 719).

V preprostem modelu monopsona bomo predpostavili, da na trgu proizvodov obstajajo pogoji popolne konkurence, na trgu dela pa je en sam delodajalec (čisti monopson). Edini kupec dela se torej na trgu srečuje s tržno krivuljo ponudbe dela $S_L(w)$, ki je naraščajoča funkcija plače w (in gre hkrati za krivuljo mejnega produkta dela – MPL). Monopsonist maksimira raven zaposlitve, kjer so mejni stroški enaki mejnemu produktu dela ($MC = MPL$), ter maksimizira raven plače v točki w^M . Monopsonistični delodajalec maksimizira profit v točki M in zaposluje manj delavcev (L^M) z manjšo plačo (w^M), kot bi jih v razmerah popolne konkurence (L^C in w^C) (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 719–720; Boal & Ransom, 1997, str. 86–89).

Na podlagi Slike 2 lahko predpostavljamo, da v kolikor bi predpisana minimalna plača »ležala« med točkama w^M in w^C , bi predpisana minimalna plača povzročila dvig zaposlenosti, saj želi monopsonist ostati na krivulji ponudbe dela, dokler je vrednost mejnega proizvoda dela večja od izplačane plače ($MPL > w^M$). Poudariti pa je potrebno, da dvig zaposlenosti velja le dokler bi bila predpisana minimalna plača manjša od popolnokonkurenčne (w^C). V kolikor bi minimalna plača presegla popolnokonkurenčno, monopsonist nima več interesa »ostati« na krivulji ponudbe dela, saj bi plača, izplačana delavcu, presegla vrednost mejnega proizvoda dela ($MPL < w$). (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 720). Zaposlenost se torej poveča le v primeru uvedbe minimalnih plač v višini med monopsono in konkurenčno plačo, saj onemogoča uporabo monopsonne moči delodajalca na nereguliranem trgu dela (Kajzer, 2005, str. 24).

Monopsonistični model torej predpostavlja, da razmerje med minimalno plačo in ravno zaposlenosti ni enoznačno, ampak je pozitivno povezano (naraščajoče) pri nižjih minimalnih plačah in negativno povezano pri višjih minimalnih plačah (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 258–259).

Monopsonistični model je bil obogaten še z nekaterimi drugimi teorijami, predvsem pomembno teorijo učinkovitih plač (angl. *efficiency wage theory*). Bistvo te je, da lahko delodajalec z višjimi plačami od tržno-ravnovesnih, spodbudi produktivnosti oziroma učinkovitost delavcev (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 721; Comola & de Mello 2009, str. 6) – teorija podvomi v pravilnost zakona neoklasične teorije o plači, ki »počisti trg« (Bosworth et al, 1996, str. 305–323).

1.1.3 Sindikati in kolektivna pogajanja

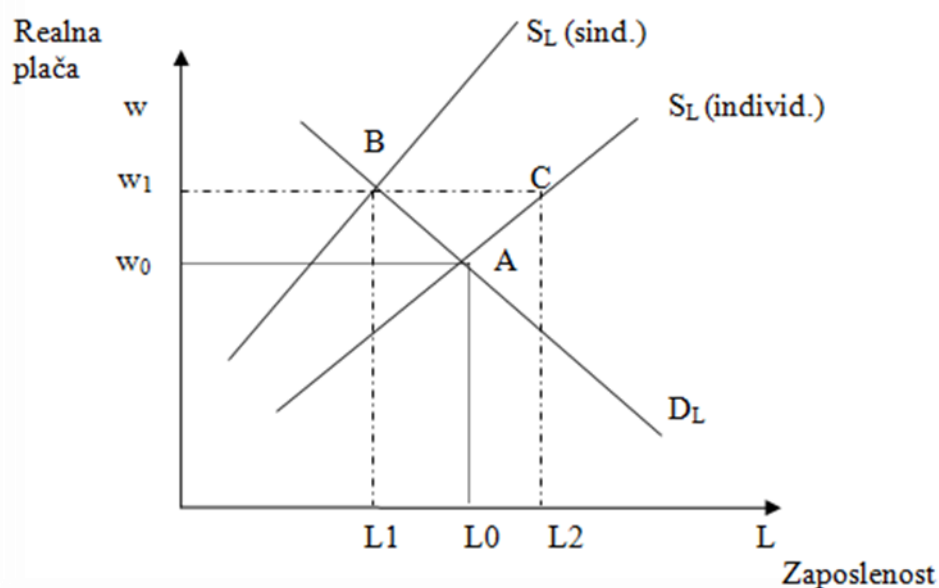
V skladu s temeljnimi teoretskimi predpostavkami »tradicionalne« (ortodoksne) teorije imajo sindikati, kljub temu, da obstajajo že vse od industrijske revolucije, predvsem negativno vlogo na trgu dela: v skladu s teorijo popolne konkurence kot monopolist porušijo tržno ravnovesje, ki se vzpostavlja s ponudbo in povpraševanjem. Negativno vlogo pa imajo tudi v skladu z nepopolnokonkurenčno teorijo, pri čemer je vpliv sindikatov na trgu dela odvisen od njihovih preferenc. Sindikati imajo namreč dva

poglavitna cilja: višje realne plače in večjo trajnost delovnih mest. Med tema dvema ciljema (mora) poteka(ti) izmenjava (angl. *trade-off*). Če sindikat vztraja pri visokih realnih plačah, trajnost zaposlitve upade; če bi se borili samo za trajnost delovnih mest, bi bila realne plače nižje (Senjur, 2001, str. 157–158).

Plače se v razmerah nepopolne konkurence določajo bodisi s pomočjo kolektivnih pogajanj bodisi so rezultat zaposlovalnih strategij delodajalcev. Cene postavljajo podjetja. V popolnokonkurenčnih razmerah, kjer se ravnovesne cene in plače oblikujejo na trgu, pa delavci in delodajalci o tem ne odločajo, temveč zgolj prevzemajo cene in plače. Nepopolnokonkurenčni trg torej predpostavlja, da se na trgu dela pojavljajo organizirani sindikati in delodajalci. Posamezni delavci se namreč, glede na to, da se soočajo z velikim delodajalcem (podjetjem) in so zato v slabšem pogajalskem položaju, organizirajo v delavske sindikate, ki se v imenu delavcev pogajajo o realni plači in s tem sooblikujejo krivuljo ponudbe dela (Senjur, 2001, str. 157–158).

Obstoj sindikatov spremeni trg dela. Ob krivulji povpraševanja po delu in individualni krivulji ponudbe dela, se pojavi nova krivulja – krivulja ponudbe dela s strani sindikatov. Gre za tako imenovano »krivuljo ponujene plače« (angl. *wage offer curve*) (Senjur, 2001, str. 158). Krivulja ponujene plače odraža najbolj željeno odvijanje realnih plač in ravni zaposlenosti s strani sindikatov – odraža preference sindikatov. Sindikat, ki so mu bolj pomembne visoke plače, bo imel bolj položno krivuljo: za majhno povečanje plač, bo ponudil veliko povečanje obsega dela. Sindikat, ki pa daje prednost večji zaposlenosti, pa bo imel bolj strmo krivuljo: za majhno povečanje zaposlenosti, je pripravljen zahtevati veliko povišanje plač (Senjur, 2001, str. 158).

Slika 3: Vloga kolektivnih pogajanj (sindikato) na trgu dela

Vir: M. Senjur, *Makroekonomija: makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*, 200, str. 158.

V preprostem modelu lahko vidimo (Slika 3), da se v točki A sekata krivulji ponudbe in povpraševanja v razmerah popolne konkurence. Ko pa sindikat predstavlja delavce v pogajanjih za plače, bo ravnotežje na trgu dela v točki B. Vidimo lahko, da je krivulja ponujene plače s strani sindikatov (S_L (sind.)) nad individualno krivuljo ponudbe (S_L (individ.)), realna plača je višja (w_1) in zaposlenosti nižja (L_1) kot v razmerah popolnokonkurenčnega ravnotežja. Pri tem pa nivo zaposlenosti oziroma ponudba dela pri višjih plača naraste (L_2), v točki C. Razdalja med točkama B in C torej predstavlja neprostovoljno brezposelnost in je rezultat truda sindikatov zaposlenih delavcev. Z omejevanjem ponudbe dela tako dosežemo, da ne bodo mogli dobiti dela vsi, ki ga želijo pri plači w_1 ; hkrati pa niso izkoriščene vse zmogljivosti (Senjur, 2001, str. 158; Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 182).

1.2 Politike trga dela

S trgom dela so neposredno povezane tudi politike trga dela (angl. *Labour Market Policies, LMP*), ki označujejo intervencije države na trgu dela in obsegajo različne vrste politik. Država namreč posega na trg dela »z namenom doseganja učinkovitega delovanja in korigiranja neravnotežja, pri čemer se te politike razlikujejo od drugih splošnejših politik, saj so namenjene specifičnim skupinam na trgu dela« (Labour market policy database – methodology, 2006, str. 6).

V grobem lahko politike trga dela razdelimo na dve vrsti, in sicer tako imenovane pasivne (angl. *passive labour market policies*) in aktivne politike trga dela (angl. *active labour market policies*). Aktivne politike trga dela pomenijo povečanje izboljšanja možnosti in

uspešnosti brezposelnih oziroma depriviligiranih skupin na trgu dela. Pasivne politike trga dela pa so usmerjene v izboljšanje materialnega položaja brezposelnih oseb oziroma depriviligiranih udeležencev na trgu dela (brez vnaprejšnjega poskušanja izboljšanja njihovega položaja oziroma brez prizadevanja, da bi morali pokazati kakšen rezultat na trgu dela). Naj poudarimo, da je torej potrebno razlikovati ti dve vrsti politik, ki sta namenjeni in ciljani točno določenim skupinam ljudi s težavami na trgu dela (brezposelnim in sicer depriviligiranim), od bolj splošnih politik trga dela kot so zakonske določbe varovanja zaposlitve oziroma zakonsko zagotavljanje minimalne plače (Cahuc & Zylberg, 2004, str. 635–637).

Na področju OECD držav aktivne politike trga dela izvirajo iz 60. let prejšnjega stoletja. Sprva sta jih uvedli Švedska in ZDA z namenom reševati kratkotrajne težave povezane z brezposelnostjo. V 70. in tudi v 80. letih, ko je brezposelnosti postala problem v več državah, pa so aktivne politike trga dela bile deležne večje pozornosti (Scarpetta, 1998, str. 15).

Aktivne politike trga dela imajo tri glavne cilje: mobilizirati človeške vire, (pre)usposabljanje in izboljšati priložnosti za delo depriviligiranih delavcev na trgu dela (brezposelnih, dolgotrajno brezposelnih oziroma tistih, ki so izgubili stik s trgom dela). Gre torej za ukrepe tako na ponudbeni strani (s programi kot so svetovanje, usposabljanje ipd.) kot tudi na strani povpraševanja, kjer gre za programe subvencij oziroma spodbud za nova delovna mesta. Programi aktivne politike trga dela »poskušajo« tudi zadostiti pravičnosti, saj brezposelnost različno prizadene različne skupine ljudi na trgu dela. V tej zvezi je glavni izziv aktivnih politik trga dela »optimalno razmerje« med učinkovitostjo in pravičnostjo (Scarpetta, 1998, str. 16).

Glede učinkovitosti aktivnih politik trga dela študije kažejo različne rezultate vpliva posameznih programov na zmanjševanje brezposelnosti (Scarpetta, 1998, str. 18). Martin in Grubb (2001) sta izdelala pregled rezultatov študij, ki so preučevale učinkovitost posameznih programov politik trga dela (pregled se nanaša na področje OECD držav) (Tabela 1):

Tabela 1: Rezultati študij, ki so preučevale učinkovitost programov aktivne politike trga dela

Program	Učinkovit za brezposelne	Neučinkovit za brezposelne	Splošne ugotovitve
Formalno institucionalno usposabljanje (v učilnici)	Ženske, ki se ponovno vpišejo	Moške srednjih let in starejše, z nizko stopnjo začetne izobrazbe	Pomembno je, da so tečajji pomembni z vidika trga dela oziroma jih delodajalci vrednotijo kot visokokvalitetne. Vodili naj bi do kvalifikacije, ki je priznana in ovrednotena s strani delodajalcev.
Usposabljanje na delovnem mestu	Ženske, ki se ponovno vpišejo; matere samohranilke	Moške srednjih let (?)	Neposredno se mora skladati s potrebami trga dela. Usposabljanje mora zato imeti močne povezave z lokalnimi delodajalci, kar sicer povečuje tveganje premestitev.
Pomoč pri iskanju zaposlitve (zaposlitveni klubi, individualno svetovanje, ipd.)	Večino brezposelnih, predvsem pa za ženske in samske starše		Pomoč mora biti združena s povečanim spremljanjem oziroma nadzorovanjem iskalcev zaposlitve.
Posebni ukrepi za mlade (usposabljanje, subvencije za zaposlovanje, neposredno ustvarjanje neprofitnih delovnih mest ipd.)		Deprivilegirane mlade	Učinkoviti programi morajo kombinirati primerno in strnjeno mešanico izobrazbe, poklicnih veščin, učenja, temelječega na delu in podpornih storitev mladim in njihovim družinam. Zgodnje in stalne intervencije so najbolj učinkovite. Potrebno se je soočiti z neprimernim odnosom do dela mladih. Odrasli mentorji so pri tem lahko v pomoč.
Subvencije za zaposlitev	Dolgotrajno brezposelne ženske, ki se ponovno vpišejo		Zahteva natančno ciljanje in učinkovito spremljanje oziroma nadzor, da se maksimizira neto zaposlitvene koristi.
Od tega: spodbude za zagon podjetništva	Moške (pod 40 let, relativno boljše izobražene)		Program, ki je učinkovit na manjšemu delu populacije.
Neposredno ustvarjanje (neprofitnih) delovnih mest		Večino odraslih in mladih brezposelnih	Načeloma prinaša malo dolgoročnih koristi; pogosto se ustvarjajo delovna mesta z nizko mejno produktivnostjo dela.

Vir: J. P. Martin & D. Grubb, What works and for whom: a review of OECD countries' experiences with active labour market policies, 2001, str. 14.

Sistem pasivnih politik trga dela je bil v večini evropskih držav uveden na začetku prejšnjega stoletja. Gre za intervencijo države, ki je namenjena (za)varovanju delavcev pred tveganjem brezposelnosti. Poleg tega država intervenira tudi z namenom preskrbovanja socialne pomoči in prerazporejanja dohodka v korist najbolj depriviligiranih delavcev, torej tistih, ki so ponavadi soočeni s pogostejšimi in dalj časa trajajočimi problemi nezaposlenosti (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 687).

Kritike usmerjene proti tej vrsti politik so stare in poznane: ukrepi naj bi zmanjševali iniciative in trud brezposelnih za aktivno iskanje dela; povzročali naj bi dvig rezervacijske plače in s tem večali pritisk na zvišanje plač. Ti učinki naj bi delovali drug na drugega in tako še podaljševali trajanje brezposelnosti (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 687).

Pri pasivnih politikah trga dela je potrebno upoštevati tri vidike, in sicer: višino plačil, trajanje in pogoje, v skladu s katerimi se plačila vršijo. Študije, ki so raziskovale odnos med nadomestili za čas brezposelnosti ter stopnjo brezposelnosti so v splošnem dokazale, da je dvig nadomestil za čas brezposelnosti povezan le z minimalnim dvigom stopnje brezposelnosti (pri čemer gre za skupno stopnjo nezaposlenosti in bi torej pri posamezni skupini – npr. pri mladih, dolgotrajno brezposelnih – povezava lahko bila drugačna) (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 703–704).

1.3 Ostali koncepti

Za potrebe kasnejše analize, v nadaljevanju podajamo še druge temeljne koncepte, povezane s trgom dela:

- Aktivno prebivalstvo so vse osebe, ki pomenijo delovno silo za proizvodnjo dobrin in opravljanje storitev, ne glede na to ali so zaposlene ali brezposelne (Malačič, 2006a, str. 22). Aktivno prebivalstvo se torej deli na zaposlene (ki jih slovenska statistika imenuje »delovno aktivno prebivalstvo«) in brezposelne (prav tam, str. 25).
- Stopnja zaposlenosti starejših oseb je odstotni delež delovno aktivnih oseb, starih od 55 do 64 let, v celotnem prebivalstvu iste starosti (Statistični urad Republike Slovenije, v nadaljevanju SURS, 2010).
- Stopnja zaposlenosti žensk je odstotni delež delovno aktivnih žensk, starih od 15 do 64 let, od vseh žensk iste starosti (SURS, 2010).
- Zaposleni po anketi o delovni sili² so osebe, ki so v referenčnem tednu vsaj eno uro opravljale kakršno koli delo za plačilo ali dobiček, ali pa niso delale, vendar so imele zaposlitev, s katere so bile začasno odsotne (SURS, 2010).

---

² Anketo o delovni sili države članice EU izvajajo skladno z navodili Mednarodne organizacije za delo (angl. *International Labour Organization*, ILO) ter skladno z zahtevami Statističnega urada Evropskih skupnosti (angl. *Statistical Office of the European Communities*, Eurostat). To omogoča primerljivost rezultatov in podatkov iz ankete z drugimi državami članicami in hkrati tudi časovno primerljivost podatkov s predhodnimi leti. Izjava se neprekinjeno skozi celo leto, podatki pa so objavljeni četrtletno (SURS, 2010).

- Neaktivno prebivalstvo so osebe, ki niso razvrščene med zaposlene ali brezposelne osebe. Definiciji se nanašata na delovno sposobno prebivalstvo – osebe, stare 15 let in več (SURS, 2010).
- Stopnja brezposelnosti je odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Izračunana je po dveh metodologijah. Ena je anketna brezposelnost in druga registrirana brezposelnost. Vir za prvo so podatki iz ankete o delovni sili, za drugo pa registri brezposelnih oseb na zavodu za zaposlovanje.
- Brezposelne osebe po anketi o delovni sili so osebe, ki v referenčnem tednu niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravile nikakršnega dela za plačilo, ter:
  - so aktivno iskale zaposlitev in bi jo bile (v dveh tednih) pripravljene takoj sprejeti, če bi jo našle, ali
  - so iskale možnosti za samozaposlitev ali
  - so že našle zaposlitev, ki jo bodo začele opravljati v času po referenčnem tednu.
- Registrirane brezposelne osebe so osebe, ki so prijavljene na zavodu za zaposlovanje in ki ustrezajo vsem merilom brezposelnosti, določenimi s strani zavoda za zaposlovanje.³
- Stopnja dolgotrajne brezposelnosti je odsotni delež dolgotrajno brezposelnih (dlje kot 12 mesecev) kot odstotek delovno aktivnega prebivalstva, starega 15–64 let (SURS, 2010).

Glede na prej opisane teoretične predpostavke in vzroke, lahko razlikujemo naslednje glavne tipe brezposelnosti:

- Klasična brezposelnost, imenovana tudi »brezposelnost realne plače« (angl. *real-wage unemployment*). Ker je, kot smo ugotovili, povezovanje rigidnosti oziroma prožnosti plač z (ne)ravnovesjem na trgu dela značilno predvsem za neoklasično tradicijo, se brezposelnost, ki naj bi bila posledica visoke in rigidne ravni plač pogosto označuje kot klasična brezposelnost (Kajzer, 1991, str. 18). V skladu s predpostavkami modela torej ni »neprostovoljne brezposelnosti«, ampak le »prostovoljna«. Model je bil dopolnjen s konceptom naravne stopnje brezposelnosti (Ehrenberg & Smith, 2006, str. 545) kot stopnje brezposelnosti, ki se pojavi tudi v »normalnih časih«, torej tudi kadar gre za polnozaposlitveno raven zaposlenosti. Milton Friedman jo je definirjal kot stopnjo prostovoljne brezposelnosti, pri kateri se trg dela »izprazni« in oblikuje raven plač, ki je del splošnega ravnovesja (Kajzer 1991, str. 37). V neoklasičnem modelu je torej tudi ob polnozaposlitveni ravni zaposlenosti in ob polnozaposlitveni ravni produkta, nekaj trajne brezposelnosti, ki nastane zaradi trenj oziroma motenj na trgu dela (ki se pojavijo

³ V skladu s slovensko zakonodajo so registrirane brezposelne osebe, osebe v starosti od 15 do 65 let (moški) oziroma 60 let (ženske), ki so delovno sposobne in prijavljene na zavodu za zaposlovanje, dejavno iščejo zaposlitev in so v 14 dneh pripravljene sprejeti zaposlitev, ki ustreza njihovi izobrazbi, znanju in sposobnostim. Poleg tega niso upokojene, niso na prestajanju zaporne kazni, daljše od 6 mesecev, niso v delovnem razmerju, niso lastniki ali solastniki podjetja, v katerem bi v zadnjem koledarskem letu ustvarili dohodek, s katerim bi se lahko preživljali. Ustvarjeni dohodek ne presega nadomestila zajamčene plače. Registrirane brezposelne osebe ne opravljajo samostojne dejavnosti kot redni poklic, niso lastniki, zakupniki,

ob siceršnjem ravnovesju na trgu dela). Rešitev je v odstranitvi motenj in ovir za popolnejše delovanje trga dela. Naravna stopnja brezposelnosti izvira iz strukturne in frikcijske brezposelnosti (ter nasploh nepopolnosti informacij kot neizpolnjeni predpostavki popolne konkurence na trgu dela) (Senjur 2001, str. 151–152). V skladu z neoklasično tradicijo torej večji del brezposelnosti predstavlja »prostovoljna brezposelnost«, »neprostovoljna brezposelnost« se pojavi »le« kot frikcijska ali strukturna (Kajzer, 1991, str. 38).

- Strukturna brezposelnost do katere pride zaradi neuskklajenosti med strukturo povpraševanja in strukturo ponudbe dela. Do neuskklajenosti lahko pride zaradi neuskklajenosti med iskano in dejansko usposobljenostjo delavcev, lahko pa je neuskklajenost tudi geografska (potrebe po delavcih so na eni lokaciji, ponudba dela pa na drugi lokaciji) (Senjur, 2001, str. 152). Če bi, v skladu z neoklasičnimi predpostavkami, bile plače popolnoma fleksibilne in stroški poklicne oziroma geografske mobilnosti nizki, bi se trg hitro ponovno uravnovesil in odpravil to vrsto brezposelnosti. V praksi ponavadi temu ni tako, še več: prilagajanje med povpraševanjem in ponudbo je lahko počasno in dolgotrajno (Ehrenberg & Smith, 2006, str. 530).
- Frikcijska brezposelnost pa je posledica stalne menjave zaposlitev prebivalstva, ki je normalno zaposleno; trenja (angl. frictions) se torej na trgu dela pojavijo zaradi tega, ker se nekateri ljudje upokojujejo, drugi iščejo prvo delo, nekatera podjetja širijo svojo dejavnost in na novo zaposlujejo, nekateri želijo zamenjati delo. Glede na to, da je potreben čas, da posameznik najde novo delo, med iskanjem dela nastane nekaj brezposelnosti zaradi trenj. Frikcijska brezposelnost je torej posledica posameznikov menjavanj služb in iskanj novih (Senjur, 2001, str. 151). Torej, četudi je trg dela v ravnovesju, bo še vedno nekaj frikcijske brezposelnosti, ker so nekateri ljudje »med službama«. Frikcijska brezposelnost je torej povezana s tokovi posameznikov v oziroma izven trga dela in s hitrostjo, s katero brezposelni najdejo in sprejmejo delo. Takšna brezposelnost se smatra kot začasna, kratkotrajna (Ehrenberg & Smith, 2006, str. 523–524).
- Ciklična brezposelnost (imenovana tudi »brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja« (angl. demand deficient unemployment, Ehrenberg & Smith, 2006, str. 536) ali tudi keynesijanska brezposelnost) naraste ob ekonomskih šokih in se zniža ob gospodarskih okrevanjih. V času recesije, ko družbeni produkt in celotna potrošnja upadata, se zmanjšuje obseg proizvodnje in investicij, kar privede do zmanjševanja agregatnega povpraševanja po delu. Ko pride gospodarstvo v drugi del cikla, v fazo okrevanja, ciklična brezposelnost izgineva (Hrovatin, 2002, str. 207).
- Sezonska brezposelnost je podobna ciklični glede na to, da je posledica različnih ciklov povpraševanja po delu. Za razliko od ciklične pa jo je mogoče predvideti (Ehrenberg & Smith, 2006, str. 542).

---

najemniki ali drugačni uporabniki kmetijskih ali gozdnih zemljišč oziroma nepremičnin, na podlagi katerih bi

2 ANALIZA TEMELJNIH KAZALCEV TRGA DELA – PRIMERJAVA DVEH OBDOBIJ

2.1 Oris nastanka, delovanja ter širitve EU

Ker je razumevanje celotnega povojnega obdobja bistveno pomembno za razumevanje nastanka in delovanja (tudi) sedanje EU, v nadaljevanju predstavljamo temeljne mejnike poglobljanja evropskega združevanja.

Po drugi svetovni vojni, ki je povzročila milijonske žrtve, evropsko gospodarstvo pa pustila v ruševinah, sta bila čas in klima naklonjena radikalnim spremembam. Posledice druge svetovne vojne so sprožale številna vprašanja, ne samo kako naprej, ampak tudi kako se izogniti ponovitvi takšnih grozot. Kljub temu, da je prevladala struja, ki je rešitev videla v procesih evropskega združevanja, je bila pot do združene Evrope dolga in ne samoumevna. Prvi koraki v smeri evropskih integracij so tako bili ustanovitev Organizacije za evropsko ekonomsko sodelovanje⁴ (angl. *Organization for European Economic Cooperation, OEEC*) in Evropske plačilne Unije (angl. *European Payments Union, EPU*), ki sta bili ustanovljeni v sklopu tako imenovanega Marshallovega načrta za povojno obnovo Evrope (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 7).

V 40. in 50. letih prejšnjega stoletja se je, za razliko od let po prvi svetovni vojni, posebno v 30. letih, ko se je ekonomska rast smatrala kot tekmovanje med narodi, kjer najpomembnejšo vlogo igrajo trgovinske ovire, sprevidelo, da je povezovanje tisto, ki spodbuja gospodarsko rast. Pri tem pa ni bilo enotne rešitve, kako bi ta cilj dosegli. Šlo je za razkol glede vloge posameznih držav v integraciji (debata je pravzaprav še vedno aktualna). Izoblikovala sta se dva pristopa k temu vprašanju, ki ju lahko označimo za »federalni« ter »medvladni« pristop. Po prvem pristopu je potrebno dati pomen »supranacionalnim« strukturam in institucijam. Ta pristop je izhajal iz stališča, da so se evropski narodi vedno borili za prevlado eden nad drugim in da tudi demokracija ne more preprečiti novih vojn, ki z večanjem industrializacije lahko postajajo le katastrofalnejše, zato je rešitev federalna, naddržavna struktura (angl. »*supranational organization*«). Na drugi strani pa je bil tabor, ki je trdil nasprotno in je temeljil na »medvladnem« pristopu (angl. »*intergovernmental basis*«), in sicer da naj nacionalne države zadržijo vso suverenost. Pri postavitvi povojne arhitekture je zmagal »medvladni« pristop; tako so tudi prve tri organizacije, OEEC (1948), Svet Evrope (1949), Sodišče za človekove pravice (1950) nastale in delovale po »medvladnem« pristopu (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 8–9).

Prvi veliki »federalni« korak je prišel z letom 1952, z implementacijo tako imenovanega Schumanovega načrta, ki velja za prvi korak združevanja evropskih držav. Francoski

---

se lahko preživljali z ustvarjenim dohodkom (SURS, 2010).

⁴OEEC je bila leta 1961 spremenjena v današnjo Organizacijo za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD).

zunanjji minister Robert Schuman je namreč predlagal, da bi Francija in Nemčija svoja dva sektorja za premog in jeklo postavila pod »nadržavno« oblast, tako imenovano »Visoko oblast« (angl. *high authority*). To je bila radikalna poteza, glede na to, da sta se premog in jeklo smatrala za takratno jedro moderne industrijske ekonomije in vojske ter nasploh industrijsko moč držav. Osnovni namen je bil povezati večni tekmici Francijo in Nemčijo ter z njunim sodelovanjem na gospodarskem področju zagotoviti mir in stabilnost v Evropi. Schumanov načrt je bil uresničen leto dni kasneje, ko je bila ustanovljena prva evropska skupnost – Evropska skupnost za premog in jeklo (angl. *European Coal and Steel Community, ECSC*). Poleg Francije in Nemčije so ustanovno pogodbo leta 1951 podpisale še štiri evropske države, in sicer Belgija, Italija, Luksemburg in Nizozemska. To je ustvarilo skupino držav, znanih kot »Šesterica« (angl. *The Six*) in vodilno silo evropskih integracij. Ključne odločitve so bile v rokah omenjene »visoke oblasti«, sestavljene iz predstavnikov šestih držav članic, ki je tudi predhodnica današnje Evropske Komisije (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 10).

Evropska skupnost za premog in jeklo je bila uspeh v tem, da je pokazala, da šest evropskih držav zna in zmore sodelovati na federalni ravni, pri čemer pa se je kmalu začela kazati potreba po še globljem ekonomskem povezovanju držav, kar je vodilo v podpis dveh listin v Rimu, leta 1957. Prva listina je ustanovila Evropsko skupnost za atomsko energijo (angl. *European Atomic Energy Community, Euratom*), druga pa je ustanovila Evropsko ekonomsko skupnost (angl. *European Economic Community, EEC*) (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 11).

Ustanovitev EEC je pomenila pomemben nov element k evropski ekonomski integraciji: odstranitev vseh ovir svobodne trgovine, pri čemer je šlo za diskriminatorno (preferencialno) osnovo. Torej, uvozni izdelki ne-članic niso bili deležni enake obravnave. Še več: šesterica je sprejela enotno carinsko stopnjo na uvoz na vse proizvode ne-članic. Tako je sedmerica ne-članic (Norveška, Švedska, Danska, Avstrija, Švica, Portugalska, Velika Britanija) leta 1960 ustanovila svoj blok, imenovan Evropska cona proste trgovine (v nadaljevanju EFTA) (angl. *European Free Trade Association, EFTA*). Z vzpostavitvijo EEC in EFTA se je nadaljevala preferenčna liberalizacija (carinska unija v okviru EEC ter območje proste trgovine v okviru EFTA), kar je povzročilo diskriminacijske učinke, ki so spodbudili pritiske v EFTA članicah za vključitev v EEC. Leto 1973 je prineslo prvo širitev EEC (pridružijo se Velika Britanija, Danska in Irska) in tako še povečalo »pritisk za vključitev« preostalih EFTA članic (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 12–16).

Prvemu povojnemu obdobju zanosa in optimizma so v letih 1975 do 1985 sledila leta »evropesimizma«, pri čemer je bilo to obdobje kljub vsemu v znamenju treh širitve: prej omenjene prve širitve leta 1973, leta 1981 druge širitve (Grčija) ter leta 1986 tretje širitve (Španija in Portugalska). Leta 1995 (četrti širitev) se k EU pridružijo še Avstrija, Finska, Švedska in število članic se poveča na petnajst (v nadaljevanju EU-15) (Švicarji in

Norvežani so na referendumu (ponovno) glasovali proti članstvu). Torej, so kot EFTA članice ostale Norveška, Liechtenstein in Islandija (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 18–21). Do 80. let prejšnjega stoletja se je zahodnoevropski sistem izkazal za ekonomsko učinkovitejšega od sistemov vzhodne Evrope. V desetletju, ki je sledilo so se v vzhodni Evropi zgodile revolucionarne spremembe, ki so pomenile prehod v novo družbeno-ekonomsko ureditev. Jacques Delors je izkoristil takratni čas velikih sprememb in predlagal drugi velik korak v procesu evropskih integracij, in sicer ustanovitev monetarne unije. Idejo sta »posvojila« francoski predsednik Francois Mitterrand in nemški kancler Helmut Kohl. Z Maastrichtsko pogodbo (uradno Pogodbo o Evropski uniji), podpisano leta 1992 v nizozemskem Maastrichtu, se je EU zavezala vzpostaviti monetarno unijo do leta 1999 ter vzpostaviti skupno valuto do leta 2002. S to pogodbo so se zaobsegle najgloblje spremembe glede poglobljanja evropskega združevanja Rimski pogodbi iz leta 1958.

EU je leta 1993 uradno izrazila pripravljenost, da se države vzhodne Evrope lahko vključijo v EU. Evropski svet je definiral tudi pogoje, znane kot Kopenhagenski kriteriji za vstop v EU,⁵ in sicer stabilnost institucij, ki zagotavljajo demokracijo, vladavina prava, človekove pravice in zaščito manjšin, delujoče tržno gospodarstvo in sposobnost soočanja s konkurenčnimi pritiski v okviru EU (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 23–24). Devet let kasneje je Evropski svet sprejel odločitev o pridružitvi deset novih članic k EU. Peti, največji širitvi v zgodovini EU smo tako bili priča maja, leta 2004, ko se k EU poleg Slovenije priključijo še Češka, Estonija, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska in Slovaška. Zadnja (šesta) širitev se je zgodila 1. januarja 2007, ko sta se EU pridružili Romunija in Bolgarija. Število članic EU se je tako povečalo na sedemindvajset.

»Vzhodna« širitev pa je zahtevala reformo institucij EU (struktura je bila oblikovana za šesterico in je bil problem že s petnajsterico) in v zvezi z njo je bilo pet »poskusov« (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 24): Amsterdamska pogodba leta 1997, Pogodba iz Nice leta 2000, osnutek Ustavne pogodbe pripravljen v okviru Evropske konvencije leta 2003, Ustavna pogodba leta 2004 ter Lizbonska pogodba leta 2007, ki je v veljavo stopila 1. decembra 2009 (Lizbonska pogodba, 2010a).

2.2 Pregled razvojnih prioritet in programov na področju trga dela na ravni EU od 90. let dalje

V 90. letih prejšnjega stoletja je bila takratna EU soočena ne samo z družbeno-ekonomskimi spremembami, ampak tudi z izzivi na trgu dela in zaposlovanja. Beležila je namreč vztrajno visoke stopnje brezposelnosti (Kajzer, 2006; Malačič, 2007), kar je sčasoma vodilo tudi v politično soglasje na najvišji ravni o potrebi po povečanju rasti zaposlovanja in zaposlenosti. Z Maastrichtsko pogodbo leta 1993 so tako poleg problematike socialne vključenosti, prioriteta in pomemben cilj na nivoju Skupnosti postali

---

⁵ Ti pogoji so še vedno pogoji za pridobitev članstva.

visoka stopnja zaposlenosti in socialna varnost (Deset let evropske strategije zaposlovanja, 2007, str. 6).

Z Amsterdamsko pogodbo leta 1997 pa je vprašanje zaposlovanja sploh postalo ena izmed pomembnih tem skupne EU problematike in tako so bili še istega leta položeni temelji Evropske strategije zaposlovanja (v nadaljevanju ESZ), kot okvirom delovanja držav članic, z osnovnim ciljem ustvarjanja »številčnejših in boljših delovnih mest«. Navedeni cilj naj bi bil upoštevan pri oblikovanju in uresničevanju vseh politik in aktivnosti EU. Namen ESZ pa je bil tudi boljša izmenjava informacij, izkušenj in dobrih praks ter izboljšano sodelovanje med državami članicami in Evropsko komisijo (Deset let evropske strategije zaposlovanja, 2007, str. 9; Kajzer, 2006, str. 69).

Leta 2000 pa je bila v Lizboni oblikovana tako na nacionalni ravni držav članic EU kot tudi evropski ravni, še širša strategija, imenovana Lizbonska strategija, s ciljem narediti evropsko gospodarstvo najbolj konkurenčno na svetu, in hkrati doseči, da bo "sposobno trajne gospodarske rasti ob količinskem in kakovostnem izboljšanju zaposlitvenih možnosti in ob večji socialni koheziji" (Evropska strategija zaposlovanja, 2004). V zvezi s tem so bili v Lizboni leta 2000 in Stockholmu leta 2001 postavljeni tudi konkretni zaposlitveni cilji, in sicer do leta 2010 doseči (prav tam):

- 70-odstotno zaposlenost prebivalstva v starosti od 15 do 64 let, pri čemer naj bi stopnja zaposlenosti žensk dosegla 60 odstotkov ter
- 50-odstotno stopnjo zaposlenosti starejših (od 55 do 64 let).

Za doseganje navedenih ciljev je bilo potrebno oblikovati nov evropski socialni model, v katerem politika zaposlovanja in socialna politika pomembno vlogo. Aktivnosti na področju politike zaposlovanja so se sicer na ravni EU začele izvajati že v letu 1998, z letom 2001 pa se je začela tudi koordinacija aktivnosti na področju programov boja proti revščini in socialni izključenosti. V obdobju 1998–2003 so bili oblikovani štirje osnovni stebri smernic za zaposlovanje, in sicer zaposljivost, podjetništvo, prilagodljivost (posameznikov in podjetij) ter enake možnosti, v skladu s katerimi so morale države članice pripravljati letne akcijske načrte zaposlovanja (Deset let evropske strategije zaposlovanja, 2007, str. 9; Kajzer, 2006, str. 69):

- Programi in ukrepi za povečevanje zaposljivosti (prvi steber) so bili usmerjeni v zmanjševanje dolgotrajne brezposelnosti, lajšanje problemov mladih pri vstopu na trg dela, spodbujanje vseživljenjskega učenja in zaposlovanja starejših, vzpostavljanje fleksibilnih in kakovostnih sistemov izobraževanja, zmanjševanje potencialnih neskladij med ponudbo in povpraševanjem po delu (povečevanje regionalne in poklicne mobilnosti, razvoj hitrih, učinkovitih sistemov posredovanja med iskalci zaposlitve in delodajalci). Vse več pa je bilo tudi programov za pridobitev računalniške pismenosti in znanja jezikov.

- Namen usmeritev na področju spodbujanja podjetništva (drugi steber) je bil predvsem razvoj ugodne podjetniške klime in spodbujanje nastajanja in razvoja malih in srednjih podjetij. V državah članicah so se tako oblikovali programi, ki so širili vedenje o možnostih in tveganjih podjetništva in odpravljali ovire za nastajanje in razvoj malih in srednjih podjetij (usmeritve za izboljšanje poslovnega okolja in zmanjševanje administrativnih ovir so sicer kasneje v okviru prenovljene Lizbonske strategije postale del ekonomskih smernic, s čimer se je ta naloga prenesla na celotno ekonomsko politiko in ne zgolj na politiko zaposlovanja).
- Koncept strategije zaposlovanja je dal pomembno vlogo socialnim partnerjem, saj je (bilo) uresničevanje smernic na področju spodbujanja prilagodljivosti podjetij in posameznikov (tretji steber) odvisno predvsem od dogovora med socialnimi partnerji. V zvezi s tem naj dodamo, da je Evropska komisija v svojem poročilu po treh letih izvajanja politike ugotovila, da je bilo uresničevanje usmeritev na tem področju skromno. Medtem, ko so se socialni partnerji v večini držav na različnih ravneh uspeli sporazumeti o pomembnosti vseživljenjskega učenja, na področju uzakonjanja novih fleksibilnih oblik dela ni bilo napredka.
- Politika zagotavljanja enakih možnosti (četrti steber) pa je bila usmerjena v zagotavljanje enakih možnosti dostopa do zaposlitve, napredovanja, zmanjševanja razlik v plačilih za enako delo in vzpostavljanje pogojev za lažje usklajevanje poklicnega in družinskega življenja za oba spola (sicer pa je bil vidik spolne segregacije prisoten tudi v ukrepih, ki so sodili v druge stebre).

Po petih letih izkušenj izvajanja skupne politike zaposlovanja so se pojavljale kritike, da ne prinaša zastavljenih. Krivi naj bi bili številni in preveč ohlapni cilji, konfliktno izbrane prednostne naloge in slabo usklajevanje med državami članicami (Lizbonska strategija, 2008). Predvsem se je izkazalo, da se je štiristebrna politika izvajala dokaj neuravnoteženo. Zaostajal je predvsem tretji steber – spodbujanje prilagodljivosti podjetij in posameznikov, sorazmerno šibko pa je bilo tudi uresničevanje usmeritev na področju spodbujanja podjetništva (drugi steber) (Kajzer, 2006, str. 70).

Novembra 2003 je tako skupina strokovnjakov za trg dela pod vodstvom Wima Koka na osnovi analize rezultatov izvajanja skupne zaposlovalne politike v obdobju 1998–2003 opredelila štiri osnovne pogoje za povečanje zaposlenosti in produktivnosti v EU: (1) povečanje prilagodljivosti zaposlenih in podjetij; (2) privabiti več ljudi na trg dela; (3) investirati več in bolj učinkovito v človeški kapital; ter (4) zagotoviti učinkovito izvajanje strukturnih reform. Evropska komisija je v skladu s temi priporočili že v letu 2004 skupne usmeritve politike zaposlovanja preoblikovala, čemur so se morale v svojih nacionalnih akcijskih programih, prilagoditi države članice. Nove usmeritve so tako postale: (1) aktivni in preventivni ukrepi za brezposelne in neaktivne, (2) spodbujanje podjetništva in ustvarjanja novih delovnih mest, (3) odzivanje na spremembe in spodbujanje prilagodljivosti in mobilnosti na trgu dela, (4) spodbujanje razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja, (5) povečanje ponudbe dela in promocija aktivnega staranja, (6)

enakost med spoloma, (7) spodbujanje integracije in boja proti diskriminaciji »prizadetih« skupin na trgu dela, (8) povečanje privlačnosti delovne aktivnosti, (9) preoblikovanje neprijavljene dela v redne zaposlitve, (10) zmanjševanje regijskih razlik v zaposlenosti (Kajzer, 2006, str. 70).

V novembru leta 2004 je predstavljeno Kokovo poročilo vsebovalo tudi predlog za prenovu Lizbonske strategije. Evropski svet je na spomladanskem zasedanju marca leta 2005 potrdil predlog reforme Lizbonske strategije, ki ga je v poročilu »Skupna prizadevanja za gospodarsko rast in nova delovna mesta - Nov začetek za Lizbonsko strategijo (prenovljena strategija se imenuje tudi Partnerstvo za rast in delovna mesta), v začetku februarja leta 2005 predstavila Evropska komisija. Evropski svet je v sklepih poudaril, da sta rast in zaposlovanje najpomembnejša cilja Lizbonske strategije, pri čemer naj bi lizbonski proces še naprej temeljil na enakovredni obravnavi gospodarskih, socialnih in okoljskih vidikov strategije. Kot bistvene prednostne naloge za uresničitev lizbonskih ciljev je Evropski svet označil: vlaganje v znanje in inovacije ter vzpostavitev privlačnega poslovnega okolja, ustvarjanje več in boljših delovnih mest ob ohranjanju socialne kohezije ter poudarek na prožnosti trga dela (Lizbonska strategija, 2010b).

V okviru prenovljene Lizbonske strategije so bile sprejete integrirane smernice za rast in zaposlitve, ki so združevale široke usmeritve ekonomske politike in usmeritve zaposlitvene politike za obdobje 2005–2008. Njihov cilj je bil doseči polno zaposlenost ter zmanjšati brezposelnost in neaktivnost, s povečanjem povpraševanja in ponudbe po delu. Integrirane smernice so poleg smernic na področju politike zaposlovanja vključevale tudi makroekonomske in mikroekonomske smernice in upoštevale obstoj medsebojne povezave in sinergije med ukrepi na makro in mikro ravni ter njihove posledice za trg dela. V okviru teh integriranih smernic je bilo sprejetih osem usmeritev za politiko zaposlovanja, ki jih lahko razdelimo v tri skupine: v prvo skupino so sodili ukrepi, kako privabiti in zadržati več ljudi v delovni aktivnosti in modernizirati sisteme socialne varnosti; v drugi skupini so bili ukrepi za povečanje prilagodljivosti zaposlenih in podjetij ter fleksibilnosti trga dela; tretjo skupino pa so predstavljali ukrepi za povečanje vlaganj v človeški kapital z boljšim izobraževanjem in usposabljanjem (Kajzer, 2006, str. 70).

Evropska komisija je vsako leto pripravila spomladansko poročilo, v katerem je ocenjevala napredek držav članic in opozarjala na njihove morebitne težave in pomanjkljivosti. Na podlagi tega poročila je Evropski svet na spomladanskem zasedanju, ki je tradicionalno posvečen ekonomskim temam, razpravljal o uresničevanju zastavljenih ciljev. Tako je Evropska komisija januarja leta 2006 predstavila prvo letno poročilo o izvajanju Lizbonske strategije, v katerem je ocenila nacionalne programe posameznih držav članic in predlagala štiri stebre Lizbonske strategije, katerim naj bi se EU posvetila prednostno: vlaganje v znanost in inovacije, spodbujanje podjetniških zmogljivosti, spopadanje z izzivi globalizacije in demografskih sprememb ter energetska politiko. Evropska komisija je decembra istega leta sprejela drugo letno poročilo o izvajanju reform za uresničevanje

ciljev Lizbonske strategije, na podlagi katerih je Evropski svet leta 2007 sprejel nadaljnje usmeritve v zvezi z Lizbonsko strategijo. S spomladanskim zasedanjem Evropskega sveta leta 2008 pa se je začelo drugo triletno obdobje prenovljene Lizbonske strategije za čas od leta 2008 do leta 2010. Dogovorjeno je bilo, da korenite spremembe niso potrebne, da pa je potrebno nadaljevati s procesom in se osredotočiti na izvajanje reform in z reformnim procesom nadaljevati tudi po letu 2010 (Lizbonska strategija, 2010b).

2.3 Analiza temeljnih kazalcev trga dela EU-15 v letih 1998–2003

Začetek izvajanja ESZ sovpada s precejšnjo pospešitvijo gospodarske rasti. Po nekajletni stagnaciji in skromni rasti zaposlenosti sredi devetdesetih let, je bila v obdobju 1998–2001 zabeležena skoraj 3-odstotna povprečna letna gospodarska rast (Kajzer, 2006, str. 71; Eurostat, 2010a) (za celotno obdobje 1998–2003 pa je zabeležena 2,4 odstotna povprečna letna gospodarska rast (Eurostat, 2010a; Employment in Europe, 2008, str. 24).

V nadaljevanju podajamo analizo temeljnih kazalcev trga dela v EU-15 v letih 1998–2003, in sicer: stopnje celotne zaposlenosti, stopnje brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti ter stopnje zaposlenosti po spolu in starejših. Analizirali smo tudi povprečne stopnje doseganja lizbonskih ciljev do leta 2010 v posameznih državah članicah, in povprečne stopnje brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti v posameznih državah v navedenem obdobju (obširnejši podatki so navedeni v prilogi):

- Stopnja zaposlenosti (glej Prilogo 1) se je na ravni EU-15 z 61,4 odstotka, kolikor je znašala leta 1998 (60,7 odstotka je znašala leta 1997), leta 2003 povzpela na 64,5 odstotka. Kljub temu, da je stopnja zaposlenosti na ravni EU-15 v letih 1998–2003 vseskozi naraščala, je bila povprečna stopnja zaposlenosti v navedenem obdobju v primerjavi z ZDA, ki je postavljen lizbonski cilj 70-odstotne zaposlenosti do leta 2010 že dosegla, in tudi Japonsko, nizka (63,4 odstotka v EU-15; 68,8 odstotka na Japonskem; 73 odstotkov v ZDA).
- Stopnja zaposlenosti žensk (glej Prilogo 3) je na ravni EU-15 v obdobju 1998–2003 narasla za 4,6 odstotnih točk, vendar je bila v primerjavi z ZDA in Japonsko v povprečju nižja (54,3 odstotka v EU-15; 56,8 odstotkov na Japonskem; 67 odstotkov v ZDA). S premikom iz 51,6 odstotka v letu 1998 na 56,2 odstotka v letu 2003 je torej bil storjen precejšen korak proti lizbonskemu cilju 60-odstotne zaposlenosti žensk do leta 2010, vendar lahko iz podatkov ugotovimo, da sta tako Japonska kot ZDA v navedenem obdobju v povprečju beležile višje stopnje zaposlenosti žensk, pri čemer je ZDA lizbonske cilje zaposlenosti žensk že preseгла.
- Stopnja zaposlenosti starejših (glej Prilogo 4) je na ravni EU-15 v obdobju 1998–2003 narasla za kar dobrih 5 odstotnih točk, vendar je bila v primerjavi z ZDA in Japonsko v povprečju znatno nižja (38,7 odstotka v EU-15; 58,5 odstotka v ZDA; 62,6 odstotka na Japonskem). S premikom iz 36,6 odstotka v letu 1998 na 41,7 odstotka v letu 2003 je torej bil storjen pomemben korak proti lizbonskemu cilju 50-odstotne zaposlenosti

starejših do leta 2010, vendar sta tako Japonska kot ZDA lizbonske cilje zaposlenosti starejših že presegli.

- Na ravni EU-15 se je v obdobju 1998–2003 stopnja brezposelnosti (glej Prilogo 1) zmanjševala iz 9,3 odstotka v letu 1998 (9,8 odstotka v letu 1997) na 7,3 odstotka leta 2001 (obdobje pospešene gospodarske rasti). Do leta 2003 je sicer stopnja brezposelnosti na ravni EU-15 zopet narasla na 8 odstotkov. Je pa bila na ravni EU-15 stopnja brezposelnosti znatno višja kot v ZDA in Japonskem, saj je v povprečju, v obdobju 1998–2003, znašala dobrih 8 odstotkov, v primerjavi s 4,9 odstotno v ZDA in Japonskem. Predvsem je na ravni EU-15 viden problem stopnje dolgotrajne brezposelnosti (glej Prilogo 5), ki je v navedenem obdobju sicer padla za 1,1 odstotno točko (iz 4,4 na 3,3 odstotka), vendar je bila v povprečju znatno višja (3,5 odstotkov) v primerjavi z Japonsko (1,3 odstotka) in predvsem z ZDA (le 0,4 odstotka).
- Kljub zgornjim ugotovitvam lahko iz podatkov razberemo, da so znotraj petnajsterice obstajale bistvene razlike (glej prilogo 6). Lizbonskemu cilju 70-odstotne zaposlenosti so se v obdobju 1998–2003 v povprečju približale (oziroma presegle) štiri države (Danska, Nizozemska, Švedska in Velika Britanija). Cilj doseganja 60-odstotne zaposlenosti žensk je bil do leta 2003 v povprečju dosežen v sedmih državah EU-15 (Danska, Švedska, Velika Britanija, Finska, Nizozemska, Portugalska in Avstrija), ter cilj 50-odstotne zaposlenosti starejših v povprečju dosežen v štirih državah (Švedska, Danska, Velika Britanija in Portugalska).
- Nadpovprečno se je stopnja zaposlenosti v tem obdobju povečala v Španiji, na Irskem, Nizozemskem, Finskem in Švedskem (glej Prilogo 1).
- Med državami članicami se je stopnja brezposelnost (glej Prilogo 1) najbolj zmanjšala v Španiji, Italiji, Irskem, tudi Finskem. V obdobju 1998–2001 se je brezposelnosti zmanjšala v vseh državah petnajsterice (najmanj v Grčiji). Sicer pa so najnižje stopnje dolgotrajne brezposelnosti (glej Prilogo 5) v povprečju v navedenem obdobju, beležile predvsem Luksemburg, Nizozemska, Danska; zraven pa lahko prištejemo še Avstrijo; najvišje stopnje dolgotrajne brezposelnosti pa predvsem Italija, Grčija, Španija, Nemčija.
- Države članice petnajsterice bi tako lahko, na podlagi zgornjih analiziranih temeljnih kazalnikov, razvrstili v sledeče (pravzaprav geografske) skupine:
  - države severne Evrope (Danska, Švedska, Velika Britanija in Nizozemska ter tudi Luksemburg (glede na to, da je v povprečju v tem obdobju dosegal najnižje stopnje brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti);
  - države osrednje Evrope (v povprečju), ki ne dosegajo lizbonskih ciljev (z najboljšimi rezultati Avstrija ter z največjima članicama Nemčijo in Francijo, Belgijo in tudi Irsko in Finsko, ki sta v tem obdobju dosegali povprečne rezultate); ter
  - države južne Evrope (Grčija, Španija, Italija), ki so zelo daleč od lizbonskih ciljev.

2.4 Analiza temeljnih kazalcev trga dela EU-27 v letih 2004–2008

Obdobje 2004–2008 zaznamuje predvsem pristop desetih držav srednje in vzhodne Evrope k EU. Za navedeno obdobje je značilna nekoliko nižja povprečna letna gospodarska rast kot v prejšnjem obdobju, vendar še vedno 2,3-odstotna (Eurostat, 2010a).

V nadaljevanju podajamo analizo temeljnih kazalcev trga dela v EU-27 še za leta 2004–2008, in sicer stopnje celotne zaposlenosti, stopnje brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti ter stopnje zaposlenosti po spolu in starejših. Analizirali smo tudi povprečne stopnje doseganja lizbonskih ciljev do leta 2010 v posameznih državah članicah sedemindvajseterice, ter povprečne stopnje brezposelnosti in dolgotrajne brezposelnosti v posameznih državah v navedenem obdobju (obširnejši podatki so navedeni v prilogi):

- Stopnja celotne zaposlenosti (glej Prilogo 8) je na ravni EU-27 tudi v letih 2004–2008 naraščala (iz 63 na 65,9 odstotka), pri čemer je bila povprečna stopnja zaposlenosti v tem obdobju (64,5 odstotka) v primerjavi z Japonsko (69,9 odstotka), predvsem pa ZDA (71,5 odstotkov) še vedno nizka.
- Kar se tiče stopnje zaposlenosti žensk (glej Prilogo 10) je na ravni EU-27 tudi v letih 2004–2008 nadalje naraščala, in sicer iz 55,6 odstotka v letu 2004 na 59,1 odstotka v letu 2008. Glede na postavljen lizbonski cilj doseči vsaj 60-odstotno zaposlenost žensk do leta 2010, je bila stopnja že zelo blizu temu cilju, pri čemer je bila stopnja zaposlenosti žensk v povprečju (57,3) v navedenem obdobju nižja od povprečnih stopenj v istem obdobju na Japonskem (58,7 odstotkov) in v ZDA (65,7 odstotkov).
- Tudi stopnja zaposlenosti starejših (glej Prilogo 11) je na ravni EU-27 v obdobju 2004–2008 vztrajno naraščala (iz 40,7 odstotka na 45,6 odstotka), pri čemer je bila v primerjavi z ZDA in Japonsko v povprečju še vedno nižja (povprečna stopnja zaposlenosti starejših je bila v obdobju 2004–2008 v EU-27 43,3 odstotna, v primerjavi z 61,2 odstotki v ZDA in 64,8 na Japonskem). S premikom iz 36,6 odstotka v letu 1998 na 41,7 odstotka v letu 2003 ter na 45,6 odstotka v letu 2008 je bil storjen pomemben korak proti lizbonskemu cilju 50-odstotne zaposlenosti starejših do leta 2010, pri čemer smo ugotovili, da sta tako ZDA (62,1 odstotka) kot Japonska (66,3 odstotka) ta cilj v letu 2008 že dosegli.
- Stopnja brezposelnosti (glej Prilogo 8) je na ravni EU-27 v letih 2004–2008 konstantno padala (iz 9,1 odstotka v letu 2004 na »le« 7 odstotkov v letu 2008). Pri čemer je bila povprečna stopnja brezposelnosti v EU-27 v tem obdobju zopet (znatno) višja (8,1 odstotka) v primerjavi z ZDA (5,1 odstotka) ter Japonsko (4,2 odstotka). Problem dolgotrajne brezposelnosti (glej Prilogo 12) pa je na ravni EU ostajal (povprečne stopnje dolgotrajne brezposelnosti v EU-15 v obdobju 1998–2003 ter EU-27 v obdobju 2004–2008 sta praktično ostali na istih ravneh). Je pa v letu 2008 opazno precejšnje znižanje na »le« 2,6 odstotka – v letih poprej stopnja dolgotrajne brezposelnosti nikoli ni padla pod 3 odstotke (v letu 1998 je bila npr. kar 4,4 odstotna).

- Ponovno lahko vidimo znatne razlike med posameznimi državami sedemindvajseterice (glej Prilogo 13):
  - na eni strani so države, ki so lizbonski cilj 70-odstotne zaposlenosti do leta 2010 v obdobju 2004–2008 že presegle, in sicer Danska, Nizozemska, Švedska in Velika Britanija oziroma ga dosegle (Avstrija). Na drugi strani »lestvice« pa so države kot so Slovaška, Bolgarija, Romunija, Italija, Madžarska, Poljska, Malta, ki v povprečju v tem obdobju niso dosegle niti 60-odstotne zaposlenosti. V sredini je tudi Slovenija s povprečno stopnjo 66,9 odstotne zaposlenosti v tem obdobju.
  - Prav tako lahko veliko razlike opazimo pri drugih dveh lizbonskih ciljeh, in sicer stopnjah zaposlenosti žensk in starejših. Kar se tiče stopnje zaposlenosti žensk je 60-odstotni cilj do leta 2010 doseglo oziroma preseglo trinajst držav (Danska je tudi pri tem kazalniku dosega najvišji odstotek, in sicer kar 72,9 odstotka). Slovenija je s povprečno stopnjo 62,1 odstotka postavljena cilj tudi že dosegla.
  - Cilj doseganja 50-odstotne zaposlenosti starejših do leta 2010 je v povprečju v obdobju 2004–2008 doseglo oziroma preseglo deset držav. Slovenija pa je pri tem kazalcu v povprečju in med »najslabšimi državami«. S povprečno stopnjo 31,7 odstotka sta za njo le še dve državi (Nemčija in Poljska). Slovenija ima torej eno najnižjih stopenj zaposlenosti starejših v EU, kar je gotovo tudi posledica reševanja presežnih delavcev propadlih oziroma prestrukturiranih podjetij v 90. letih prejšnjega stoletja. Slovenska politika je tako, tudi zaradi kupovanja socialnega miru, »proizvedla celo armado mladih upokojujencev« in to kljub poznanim procesom staranja prebivalstva in vedenja o ekonomskih in širših družbenih posledicah teh procesov (Malačič, 2006b, str. 84).
  - Pomembne razlike med posameznimi državami članicami pa lahko opazimo tudi pri povprečnih stopnjah brezposelnosti (glej Prilogo 14) in dolgotrajne brezposelnosti. Pri povprečnih stopnjah brezposelnosti v navedenem obdobju so najnižje stopnje (pod 4 odstotki) dosegle Irska, Luksemburg, Avstrija, Ciper, Danska ter Nizozemska (s povprečno stopnjo 3,8 odstotka). Na drugi strani pa lahko vidimo države kot so Slovaška in Poljska, ki sta v tem obdobju, v povprečju presegli 13-odstotno brezposelnost; z več kot 9-odstotno povprečno stopnjo brezposelnosti pa so v tem obdobju bile tudi Španija, Nemčija in Grčija. Slovenija je pri tem kazalcu precej uspešna, in sicer povprečna stopnja 5,6 odstotkov (torej, osmi »najboljši rezultat«) kaže na to, da je slovenski trg dela uspešno opravil prehod v tržno gospodarstvo (Vodopivec, 2004).
  - Tudi pri stopnjah dolgotrajne brezposelnosti (glej Prilogo 14) so razlike znotraj EU-27 velike: s povprečnimi najnižjimi stopnjami brezposelnosti so Švedska, Danska in Ciper (manj kot 1 odstotek) ter na drugi strani »lestvice« Slovaška, Poljska (nad 7 odstotkov), ter tudi Bolgarija in Nemčija s povprečnimi stopnjami 5 odstotkov. Slovenija je s povprečno stopnjo 2,7 odstotka »uvrščena« v zgornjo polovico sedemindvajseterice.
- Zopet torej lahko opazimo, da je države možno uvrstiti v skupine:

- države severne Evrope (predvsem Danska, Švedska, Nizozemska, tudi Velika Britanija in Avstrija),
- države osrednje Evrope, ki so v povprečju, in ne dosejajo lizbonskih ciljev,
- »stare« države članice (v nadaljevanju EU-15) s »slabimi rezultati« predvsem Nemčija, Italija (tudi Belgija),
- nove države članice (v nadaljevanju EU-12) (Estonija in Slovenija z »dobrimi rezultati«, razen pri zaposlenosti starejših, ter države na repu kot so Poljska, Bolgarija, Romunija in Slovaška.

3 ANALIZA INSTITUCIJ TRGA DELA

3.1 Zakonske določbe varovanja zaposlitve

Stopnje varovanja zaposlitve v državah članicah EU bomo analizirali s pomočjo sintetičnega EPL indeksa (angl. *employment protection legislation index*), ki ga je razvil OECD, s katerim lahko »ocenjujemo« zakonodajo, ki ureja trg dela glede na omejitve (striktnost) (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 735; Domadenik, 2007, str. 31; Domadenik & Koman, 2009, str. 25).

V Tabeli 2 vidimo EPL indeks za leto 2008, za 21 držav EU (za katere so podatki dosegljivi) ter primerjalno še za ZDA in Japonsko. Države so razvrščene po striktnosti indeksa od vrednosti 0 (najmanj striktna delovna zakonodaja) do vrednosti 6 (najbolj striktna delovna zakonodaja). Podatke prikazujemo za leto 2008, ker so podatki dostopni tudi za Slovenijo:

Tabela 2: EPL indeks za izbrane države za leto 2008*

Država	EPL indeks	
ZDA	0,85	
Velika Britanija	1,09	
Irska	1,39	
Japonska	1,73	
Danska	1,91	
Švedska	2,06	
Madžarska	2,11	
Slovaška	2,13	
Nizozemska	2,23	<u>2,24 - povprečje držav OECD**</u>
Finska	2,29	
Češka	2,32	
Estonija	2,39	
Avstrija	2,41	
Poljska	2,41	
Italija	2,58	
Belgija	2,61	
Nemčija	2,63	
Slovenija	2,76	
Portugalska	2,84	
Francija	2,90	
Grčija	2,97	
Španija	3,11	
Luksemburg	3,39	

Legenda:

* Za Francijo in Portugalsko se podatki nanašajo na leto 2009

** V povprečje je zajet EPL indeks 40 držav; poleg zgoraj navedenih še Avstralije, Kanade, Islandije, Koreje, Mehike, Nove Zelandije, Norveške, Švice, Turčije, Brazilije, Čila, Kitajske, Indije, Indonezije, Izraela, Rusije, Južne Afrike

Vir: OECD, *Indicators of Employment Protection*, 2010.

V Tabeli 2 lahko vidimo, da so najvišje vrednosti EPL indeksa (najstrožja zakonodaja v letu 2008) znotraj EU dosegle Luksemburg, Španija, Grčija, Francija in Portugalska, kateri sledi *Slovenija*, ki je torej uvrščena ob bok državam s strožjo delovno zakonodajo (nad povprečjem OECD držav). Najnižji EPL indeks (najbolj prilagodljivo delovnopravno zakonodajo) so imele znotraj EU v letu 2008 Velika Britanija, Irska, Danska in Švedska. Sledijo jim Madžarska, Slovaška, Nizozemska. Glede na dosegljive podatke ima od novih držav članic najnižji EPL indeks Madžarska najvišji pa Slovenija.

Zanimivo je primerjati povprečje vrednosti EPL indeksa 21 držav EU z ZDA in Japonsko. Ugotovimo lahko, da je povprečna vrednost EPL indeksa 21 držav EU v letu 2008 znašala 2,41 v primerjavi z EPL indeksom na Japonskem, ki je v letu 2008 znašal 1,73 in ZDA, ki je skoraj trikrat manjši od evropskega povprečja, in sicer 0,85. Povprečje za države OECD pa je za leto 2008 znašalo 2,24.

Glede povezave med striktnostjo delovnopravne zakonodaje in EPL indeksom so rezultati študij nekoliko nejasni, saj ne kažejo eksplicitnih neposrednih povezav med strogostjo delovne zakonodaje in stopnjo brezposelnosti, nekatere študije pa so sicer potrdile vpliv na stopnjo brezposelnosti, ki pa je izredno šibek. Rezultati različnih študij so torej različni in zelo odvisni od ekonometričnih metod (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 749). Splošno pa študije kažejo značilnejšo povezanost med strogostjo delovnopravne zakonodaje in trajanjem brezposelnosti – strožja delovna zakonodaja je povezana z višjo stopnjo dolgotrajne brezposelnosti (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 750).

Ravno ta povezava nas je zanimala tudi v magistrskem delu. Zastavili smo namreč hipotezo, da je strožja delovna zakonodaja povezana z nižjimi stopnjami kratkotrajne brezposelnosti, vendar z višjimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti. Torej, ali lahko potrdimo, da obstaja povezava med strogostjo delovne zakonodaje ter trajanjem brezposelnosti, in ali je stroga delovnoppravna zakonodaja povezana v višjimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti (oziroma z nižjimi stopnjami kratkotrajne brezposelnosti kot deleža v celotni brezposelnosti).

V Tabeli 3 vidimo razvrstitev triindvajsetih držav glede na EPL indeks za leto 2008, katerim smo dodali še stopnje zaposlenosti, brezposelnosti ter deleže dolgotrajne in kratkotrajne zaposlenosti v celotni brezposelnosti. Države so razvrščene od tiste z najnižjim EPL indeksom (najmanj stroga delovnoppravna zakonodaja) do tistih z najvišjim EPL indeksom (najbolj stroga delovnoppravna zakonodaja):

Tabela 3: EPL indeks in stopnje zaposlenosti, brezposelnost ter deleži dolgotrajne in kratkotrajne brezposelnosti, v skupni brezposelnosti, v letu 2008

Leto 2008					
Država	EPL indeks	Stopnja zaposlenosti v odstotkih	Stopnja brezposelnosti v odstotkih	Delež kratkotrajne brezposelnosti v odstotkih (v celotni brezposelnosti)	Delež dolgotrajne brezposelnosti v odstotkih (v celotni brezposelnosti)
ZDA	0,85	70,9	5,8	90	10
Velika Britanija	1,09	71,5	5,6	75	25
Irska	1,39	67,6	6,0	73	27
Japonska	1,73	70,7	4,0	68	33
Danska	1,91	78,1	3,3	85	15
Švedska	2,06	74,3	6,2	87	13
Madžarska	2,11	56,7	7,8	54	46
Slovaška	2,13	62,3	9,5	31	69
Nizozemska	2,23	77,2	2,8	64	36
Finska	2,29	71,1	6,4	81	19
Češka	2,32	66,6	4,4	50	50
Estonija	2,39	69,8	5,5	69	31
Avstrija	2,41	72,1	3,8	76	24
Poljska	2,41	59,2	7,1	66	34
Italija	2,58	58,7	6,7	54	46
Belgija	2,61	62,4	7,0	53	47
Nemčija	2,63	70,7	7,3	48	52
Slovenija	2,76	68,6	4,4	57	43
Portugalska	2,84*	68,2	7,7	52	48
Francija	2,90*	64,9	7,8	63	37
Grčija	2,97	61,9	7,7	53	47
Španija	3,11	64,3	11,3	82	18
Luksemburg	3,39	63,4	4,9	67	33

Legenda:

* Podatek se nanaša na leto 2009

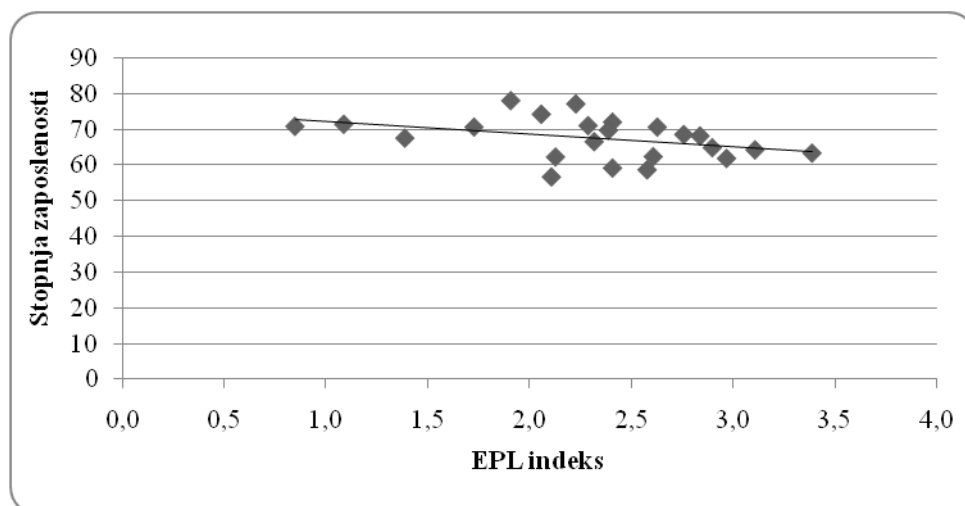
Vir: OECD, *Employment protection in OECD and selected non-OECD countries, 2008, 2010*; Eurostat, *Employment rate by gender (total), 2010e*; *Unemployment rate by gender (total), 2010i*; *Long-term unemployment rate by gender (total), 2010h*.

V Tabeli 3 vidimo, da imajo znotraj EU najmanj strogo delovnopravno zakonodajo Velika Britanija, Irska ter Danska; najbolj strogo pa Luksemburg, Španija, Grčija. Sledita Portugalska ter Slovenija. Vprašanje je, kako je EPL indeks povezan s stopnjami zaposlenosti in brezposelnosti oziroma stopnjami dolgotrajne in kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti.

Za grafični prikaz statistične povezanosti med dvema spremenljivkama smo s programskim orodjem Microsoft Excel oblikovali razsevne diagrame; za proučevanje linearne povezanosti med spremenljivkama pa smo uporabili Pearsonov koeficient korelacije (r_{XY}),

ki smo ga prav tako izračunali v programskem orodju Microsoft Excel (funkcija CORREL) (Kastelec & Košmelj, 2009).

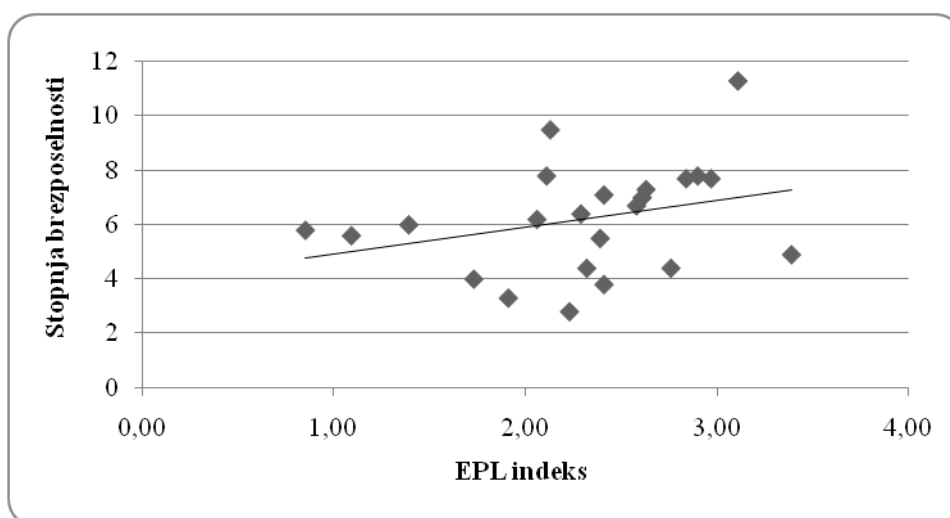
Slika 4: Razsevni diagram povezanosti stopnje zaposlenosti v izbranih državah v letu 2008 in EPL indeksa

Na podlagi podatkov iz Tabele 3, lahko na razsevni diagramu (Slika 4) vidimo, da je korelacija med spremenljivkama negativna: v povprečju je strožja delovna zakonodaja – višji EPL indeks, povezan z nižjimi stopnjami zaposlenosti.

Na podlagi vzorčnih podatkov ocenjujemo, da je korelacijski koeficient enak -0,38, kar pomeni, da je povezanost med stopnjo zaposlenosti in EPL indeksom linearna in negativna, a šibka.

Slika 5: Razsevni diagram povezanosti stopnje brezposelnosti v izbranih državah v letu 2008 in EPL indeksa

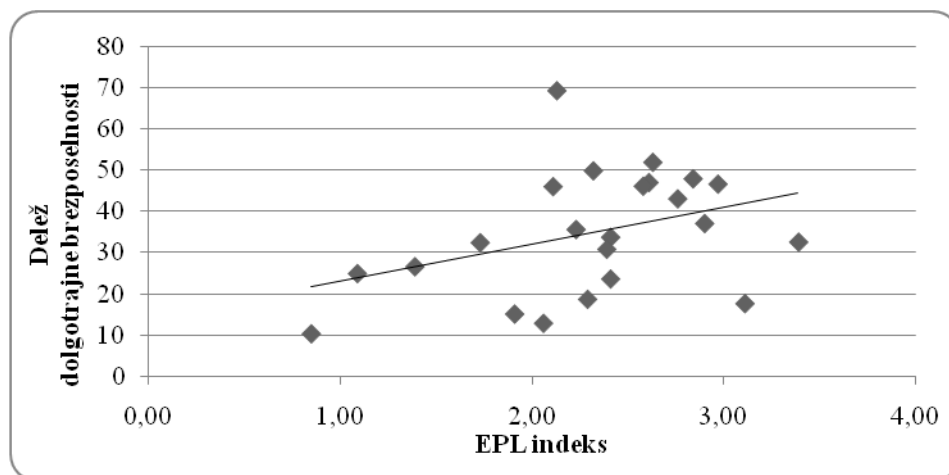

Iz razsevnega diagrama na Sliki 5 pa lahko vidimo, da je povezava med spremenljivkama pozitivna: v povprečju je strožja delovna zakonodaja – višji EPL indeks, povezan z višjimi stopnjami brezposelnosti.

Na podlagi vzorčnih podatkov pa ocenjujemo, da je korelacijski koeficient enak 0,31, kar pomeni, da je povezanost med stopnjo brezposelnosti in EPL indeksom linearna, pozitivna in šibka.

Kot že omenjeno, smo v naši hipotezi želeli preveriti povezavo med strogostjo delovnopravne zakonodaje ter dolgotrajno oziroma kratkotrajno stopnjo zaposlenosti. V Tabeli 3 so prikazani tudi deleži dolgotrajne in kratkotrajne stopnje brezposelnosti v celotni brezposelnosti. Če te podatke prikažemo s razsevnimi grafi ter podamo še izračunan Pearsonov korelacijski koeficient ugotovimo naslednje:

Slika 6: Razsevni diagram povezanosti deleža dolgotrajne brezposelnosti v izbranih državah v letu 2008 in EPL indeksa

Iz razsevnega diagrama na Sliki 6 vidimo, da je korelacija med spremenljivkama pozitivna: v povprečju je strožja delovna zakonodaja – višji EPL indeks, povezan z višjimi deleži dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti. Države s strožjo delovnopravno zakonodajo se torej v povprečju srečujejo z več dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti.

Na podlagi vzorčnih podatkov ocenjujemo, da je korelacijski koeficient enak 0,38, kar pomeni, da je povezanost med deležem dolgotrajne stopnje brezposelnosti v celotni brezposelnosti in EPL indeksom linearna, pozitivna, a šibka.

Da pa bi lahko potrdili hipotezo, ki smo si jo zastavili na začetku magistrske naloge, in sicer, da je v populaciji strožja delovna zakonodaja povezana z nižjimi stopnjami kratkotrajne brezposelnosti, vendar z višjimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti,

moramo analizirati povezanost med spremenljivkama (analizirati izračunane vrednosti korelacije na vzorcu).

Analiza povezanosti med spremenljivkama (Rogelj, 2002, str. 205):

- $H_0: \rho = 0$ spremenljivki nista linearno povezani (med deležem dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti in EPL indeksom ni povezanosti),
- $H_1: \rho \neq 0$ spremenljivki sta linearno povezani (med deležem dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti in EPL indeksom obstaja povezanost).

Vrednost testne statistike t na osnovi vzorčnih podatkov je:

$$t = \frac{r_{xy} \sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{xy}^2}} = 1,867 \quad (1)$$

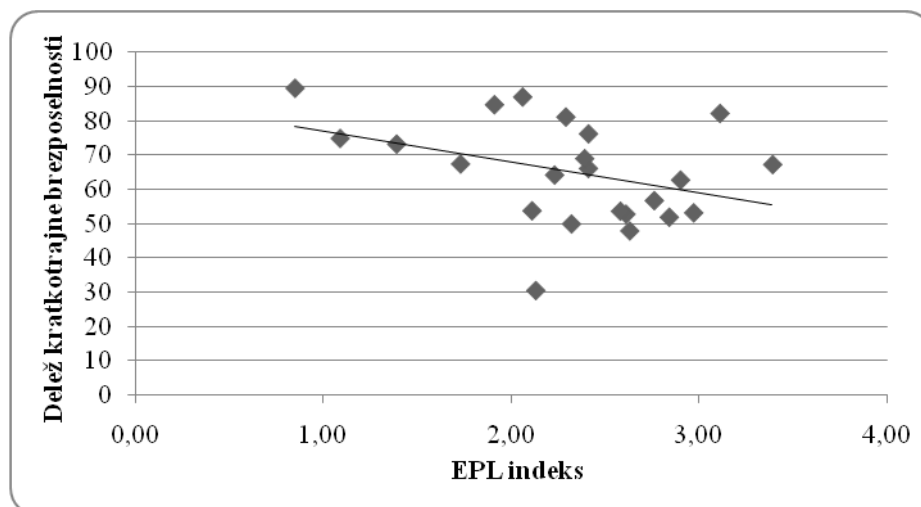
Vrednost testne statistike t pri 10-odstotni stopnji značilnosti za dvostranski test preverjanja domnev je:

$$t_{(m=21; \alpha=0,05)} = 1,721;$$

$$t = 1,867 > t_{(m=21; \alpha=0,05)} = 1,721 \rightarrow \text{razlika je statistično značilna pri } \alpha = 0,05.$$

S pomočjo testne statistike t smo preverili domnevo o povezanosti med spremenljivkama. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnilo ničelno hipotezo pri stopnji značilnosti $\alpha = 0,05$ in sprejmemo sklep, da je korelacijski koeficient različen od nič (in da torej obstaja povezanost med spremenljivkama). To pomeni, da imajo države s strožjo delovnopravno zakonodajo (višjim EPL indeksom) v celotni brezposelnosti, večji delež dolgotrajne brezposelnosti.

Slika 7: Razsevni diagram povezanosti deleža kratkotrajne brezposelnosti v izbranih državah v letu 2008 in EPL indeksa

Na Sliki 7 vidimo ravno obratno sliko: z razsevnega diagrama je razvidno, da je povezava med spremenljivkama negativna (v povprečju je strožja delovna zakonodaja – višji EPL indeks povezan z nižjimi stopnjami kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti). Torej, v povprečju bodo imele države z manj strogo delovnopravno zakonodajo v celotni brezposelnosti več kratkotrajne brezposelnosti.

Na podlagi vzorčnih podatkov ocenjujemo, da je korelacijski koeficient enak -0,38, kar pomeni da je povezanost med deležem kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti in EPL indeksom linearna, negativna, a šibka.

Analiza povezanosti med spremenljivkama (Rogelj, 2002, str. 205):

- $H_0: \rho = 0$ spremenljivki nista linearano povezani (med deležem kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti in EPL indeksom ni povezanosti),
- $H_1: \rho \neq 0$ spremenljivki sta linearano povezani (med deležem kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti in EPL indeksom obstaja povezanost).

Vrednost testne statistike t na osnovi vzorčnih podatkov je:

$$t = \frac{r_{xy} \sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{xy}^2}} = -1,867 \quad (2)$$

Vrednost testne statistike t pri 10-odstotni stopnji značilnosti za dvostranski test preverjanja domnev je:

$$t_{(m=21; \alpha=0,05)} = -1,721;$$

$t = 1,867 \mid > \mid t_{(m=21; \alpha=0,05)} = 1,721 \mid \rightarrow$ razlika je statistično značilna pri $\alpha = 0,05$.

S pomočjo testne statistike t smo tudi tokrat preverili domnevo o povezanosti med spremenljivkama. Na podlagi vzorčnih podatkov smo zavrnilo ničelno hipotezo pri stopnji značilnosti $\alpha = 0,05$ in sprejeli sklep, da je korelacijski koeficient različen od nič (in da torej obstaja povezanost med spremenljivkama). To pomeni, da imajo države s strožjo delovnopravno zakonodajo (višjim EPL indeksom), nižje deleže kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti.

Linearno povezanost med strogostjo delovnopravne zakonodaje (višino EPL indeksa) ter deležem dolgotrajne oziroma kratkotrajne stopnje brezposelnosti v skupni brezposelnosti, smo proučevali na slučajnem vzorcu triindvajsetih držav za leto 2008. Ugotovili smo, da je v povprečju strožja delovnopravna zakonodaja (višji EPL indeks) povezana z višjimi deleži dolgotrajne brezposelnosti v skupni brezposelnosti oziroma z nižjimi deleži kratkotrajne brezposelnosti. Tako smo lahko potrdili hipotezo magistrske naloge, da je strožja delovna zakonodaja povezana z nižjimi stopnjami kratkotrajne brezposelnosti, vendar z višjimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti. To so potrdile tudi druge študije (Scarpetta, 1998, str. 18; Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 750; Ehrenberg & Smith, 2006, str. 533).

Preveriti smo želeli še povprečje EPL indeksa v zadnjem desetletju (od leta 1998 do 2008), zato smo oblikovali še tabelo, kjer so zbrani podatki 18 držav EU, ZDA in Japonske (v primerjavi s Tabelo 3, v Tabeli 4 ni podatkov za Slovenijo, Luksemburg ter Estonijo). Države smo rangirali glede na višino EPL indeksa. Podatkom pa smo prav tako dodali podatke glede povprečnih stopenj zaposlenosti, brezposelnosti ter deležev dolgotrajne oziroma kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti.

Tabela 4: Povprečje EPL indeksa in stopenj zaposlenosti, brezposelnosti ter povprečje deležev dolgotrajne in kratkotrajne brezposelnosti v skupni brezposelnosti za dvajset izbranih držav v letih 1998–2008

Leta 1998–2008					
Država	Rang (glede na EPL indeks)	Povprečna stopnja zaposlenosti v odstotkih	Povprečna stopnja brezposelnosti v odstotkih	Povprečni deleži kratkotrajne brezposelnosti v odstotkih (v skupni brezposelnosti)	Povprečni delež dolgotrajne brezposelnosti v odstotkih (v skupni brezposelnosti)
ZDA	1	72,3	5,0	90	10
Velika Britanija	2	71,4	5,3	75	25
Irska	3	66,1	5,0	64	36
Japonska	4	69,3	4,6	71	29
Madžarska	5	57,0	7,2	55	45
Danska	6	76,3	4,6	79	21
Slovaška	7	59,4	13,7	29	71
Češka	8	65,4	6,6	48	52
Poljska	9	55,0	13,5	47	53
Finska	10	68,2	8,7	73	27
Avstrija	11	69,3	4,3	73	27
Nizozemska	12	73,8	3,5	64	36
Nemčija	13	66,5	8,8	47	53
Švedska	14	72,9	6,8	83	17
Belgija	15	60,4	7,9	49	51
Italija	16	56,2	8,4	44	56
Francija	17	63,2	9,1	61	39
Španija	18	60,1	10,8	67	33
Grčija	19	58,8	10,0	48	52
Portugalska	20	68,0	6,3	56	44

Vir: Prirejeno po OECD, *Employment protection in OECD and selected non-OECD countries, 2008, 2010*; Eurostat, *Employment rate by gender (total), 2010e*; *Unemployment rate by gender (total), 2010i*; *Long-term unemployment rate by gender (total), 2010h*.

V Tabeli 4 lahko vidimo, da sta bili tudi v desetletnem obdobju državi z najstrožjo delovnopravno zakonodajo na področju EU ponovno Velika Britanija in Irska (kot v letu 2008). Na tretjem mestu je Madžarska, sledita Danska in Slovaška. Na drugem koncu lestvice pa ponovno Francija, Španija ter Grčija (Portugalska je bila v letu 2008 uvrščena nekoliko višje).

Sicer pa študije OECD držav kažejo, da je strožja delovna zakonodaja povezana z višjimi stopnjami neformalnih zaposlitev (OECD Employment Outlook 2008, str. 103), in podjetja v državah s strogo delovnopravno zakonodajo iščejo druge načine, da bi bila konkurenčna: na primer najemajo zaposlene brez pogodb in se izogibajo plačevanju socialnih prispevkov, kar povečuje sivo ekonomijo (Domadenik & Koman, 2009, str. 44). Naj pa v zvezi s tem dodamo, da se sicer strinjamo z dejstvom, da mora biti delovnopravna

regulacija urejena tako, da ne ovira poslovnih subjektov, ki so delodajalci in ponudniki socialne varnosti (Domadenik & Koman, 2009), vendar hkrati menimo, da se ob tem ne bi smelo pozabiti na specifičen socialni in sociološki vidik trga dela.

3.2 Minimalne plače

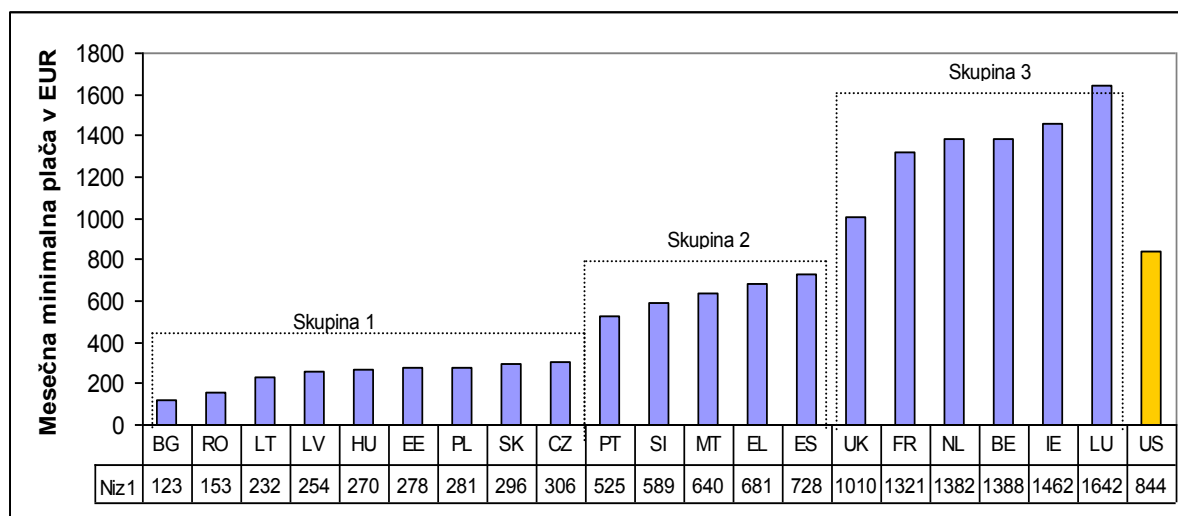
Institut minimalne plače je imelo v januarju 2009 20 od 27 držav članic EU, in sicer 9 starih (Belgija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Velika Britanija) in 11 novih držav članic (Bolgarija, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Romunija, Slovenija, Slovaška) (Minimum wages in January 2009, 2009).

Po zadnjih podatkih Eurostata je minimalna plača v EU znašala od 123 evrov bruto v Bolgariji do 1.642 evrov bruto v Luksemburgu, kar lahko grafično vidimo tudi na Sliki 8 (Minimum wages in January 2009, str. 1). Razlike med minimalnimi plačami po državah so v enotah kupne moči (EKP) (angl. *Purchasing Power Parities, PPPs*) nekoliko manjše in znašajo od 240 EKP do 1.413 EKP (Minimum wages in January 2009, 2009, str. 3).

Sicer pa lahko glede na višino minimalne plače države razdelimo v tri skupine: v skupini 1 so države z minimalno plačo pod 400 evrov, v skupini 2 države z minimalno plačo med 400 in 800 evrov (kamor se uvršča tudi Slovenija), v tretji skupini pa so države z minimalno plačo večjo od 800 EUR (Minimum wages in January 2009, 2009, str. 2).

Iz Slike 8 lahko razberemo, da so v prvi skupini le nove države članice, v drugi skupini pa sta od novih le Slovenija in Malta.

Slika 8: Minimalne plače v januarju 2009 v evrih

Legenda:

- BG (Bolgarija); RO (Romunija); LT (Litva); LV (Latvija); HU (Madžarska); EE (Estonija); PL (Poljska); SK (Slovaška); CZ (Češka); PT (Portugalska); SI (Slovenija); MT (Malta); EL (Grčija); ES (Španija); UK (Velika Britanija); FR (Francija); NL (Nizozemska); BE (Belgija); IE (Irska); LU (Luksemburg); US (ZDA).
- podatki za Španijo (EL) se nanašajo na julij 2008

Vir: Eurostat, *Minimum wages in January 2009, 2009*, str. 2.

Po podatkih študije objavljene v publikaciji z naslovom *Industrial Relations in Europe 2008*, minimalne plače (Kaitz indeks) v letih 2000–2006 naraščajo. V povprečju tako za nove države članice velja, da je minimalna plača narasla iz 31 odstotkov povprečne plače EU-15 v letu 2000 na 40 odstotkov v letu 2006 (*Industrial Relations in Europe 2008, 2009*, str. 79).

Zakonodaja s področja minimalne plače je med državami zelo različna. Oblike in način urejanja minimalnih plač variirajo med zakonsko določenimi ter izpogajanimi minimalnimi plačami. Za prve je značilno, da so določene z nacionalno zakonodajo ali/in z medsektorskim dogovorom socialnih partnerjev na nacionalni ravni. Sicer pa velja, da zakonsko določene minimalne plače prevladujejo v državah s šibkim sistemom kolektivnih pogajanj in organizacij socialnih partnerjev, za razliko od držav z močnimi pogajalskimi sistemi, kjer so minimalne plače določene s pogajanjem med socialnimi partnerji. Zakonsko določeno minimalno plačo imajo Belgija, Bolgarija, Češka, Estonija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Slovaška in Velika Britanija. Ciper ima zakonsko določeno plačo le za nekaj poklicev, kjer so sindikati in kolektivna pogajanja šibka. Na Danskem, v Nemčiji, Italiji, Avstriji, na Finskem in Švedskem pa so minimalne plače določene z med-sektorskim pogajanjem. Seveda so v teh državah stopnje pokritosti s kolektivnimi pogajanjem med najvišjimi v EU (najvišja stopnja, kar 98-odstotna, je v Avstriji, kjer so vsi zaposleni člani nacionalne organizacije delojemalcev) (*Industrial Relations in Europe 2008, 2009*, str. 79 in 82).

Sicer pa nekateri podatki kažejo, da so minimalne plače, ki so izpogajane s kolektivnimi pogajanj, višje kot zakonsko določene. Po drugi strani podatki o povezanosti kažejo, da v sistemu zakonsko določenih plač, prisotnost sindikatov in centraliziranost plačnih pogajanj, zvišujejo raven minimalnih plač v primerjavi s povprečnimi plačami (Industrial Relations in Europe 2008, 2009, str. 81–82).

V Sloveniji je bila minimalna plača uvedena leta 1995 v skladu z dogovorom socialnih partnerjev. V februarju leta 2010 je bil sprejet nov Zakon o minimalni plači, ki je na novo določil znesek minimalne plače v višini 734,15 evrov. Znesek v neto vrednosti predstavlja 562 evrov, kolikor znašajo minimalni življenjski stroški. Po novem zakonu se znesek uskladi najmanj (po dogovoru s socialnimi partnerji se lahko upoštevajo tudi drugi kazalniki) z rastjo cen življenjskih potrebščin v preteklem letu (merjeno decembra preteklega leta glede na december predpreteklega leta), in ne več na podlagi ocenjene rasti cen, kot je to veljalo doslej. V skladu z novim zakonom vsakoletni znesek velja za plačilo opravljenega dela od 1. januarja tekočega leta, medtem ko je bila po stari zakonodaji uskladitev opravljena za plače za delo od 1. avgusta dalje. Nov način usklajevanja zneska minimalne plače, »bo tako po posvetu s socialnimi partnerji v ugodnih gospodarskih razmerah lahko porasel bolj kot zahteva zgolj uskladitev z rastjo cen in se bo postopoma približeval zneskom v razvitejših državah EU« (Informacije in pojasnila v zvezi z novim Zakonom o minimalni plači, 2010).

Sicer pa se za potrebe mednarodne primerjave pogosto uporablja tako imenovani Kaitz indeks, kjer gre za razmerje minimalne plače glede na povprečno plačo (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 716; Boeri & Garibaldi, 2006, str. 1395–1396). V Tabeli 5 prikazujemo Kaitz indeks za države EU-27 ter primerjalno še za ZDA in Japonsko v letih 2000–2008. V Tabeli 6 pa smo podatke držav iz Tabele 5, za katere so bili podatki dostopni, rangirali glede na višino Kaitz indeksa ter dodali še podatek o povprečnih stopnjah brezposelnosti v navedenem obdobju. Želeli smo preveriti hipotezo, da so višje minimalne povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti.

Tabela 5: Kaitz indeks EU-27 v letih, 2000–2008

Država	KAITZ INDEKS*								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Avstrija	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belgija	0,53	0,52	0,52	0,51	0,51	0,51	0,50	0,50	0,51
Bolgarija	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Češka	0,32	0,35	0,37	0,37	0,38	0,39	0,40	0,38	0,35
Ciper	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Danska	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Estonija	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finska	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Francija	0,59	0,60	0,60	0,60	0,61	0,62	0,63	0,63	0,63
Grčija	0,47	0,46	0,46	0,46	0,46	0,48	0,50	0,51	0,53
Irska	0,67	0,52	0,51	0,51	0,53	0,54	0,52	0,53	0,53
Italija	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Latvija	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Litva	0,48	0,47	0,47	0,48	0,51	0,49	0,45	0,43	0,42
Luksemburg	0,40	0,40	0,40	0,41	0,41	0,41	0,41	0,41	0,40
Madžarska	0,37	0,51	0,57	0,48	0,48	0,48	0,49	0,48	0,47
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemčija	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nizozemska	0,47	0,47	0,47	0,46	0,45	0,44	0,44	0,43	0,43
Poljska	0,40	0,42	0,42	0,43	0,43	0,43	0,43	0,41	0,45
Portugalska	0,47	0,47	0,49	0,48	0,49	0,48	0,46	0,46	0,47
Romunija	0,30	0,44	0,44	0,52	0,50	0,47	0,45	0,41	0,47
Slovaška	0,42	0,43	0,42	0,45	0,44	0,43	0,45	0,44	0,43
Slovenija	-	-	-	-	-	0,52	0,52	0,51	0,50
Španija	0,43	0,43	0,42	0,41	0,42	0,44	0,44	0,45	0,45
Švedska	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vel. Britanija	0,41	0,40	0,43	0,42	0,43	0,45	0,45	0,47	0,46
EU**	0,45	0,46	0,47	0,47	0,47	0,47	0,47	0,47	0,47
ZDA	0,36	0,34	0,34	0,33	0,32	0,32	0,31	0,31	0,34
Japonska	0,32	0,32	0,33	0,33	0,34	0,33	0,34	0,34	0,35

Legenda:

* Mimalna plača glede na povprečno plačo delavcev s polnim delovnim časom

** Lastni izračun

- Ni podatka

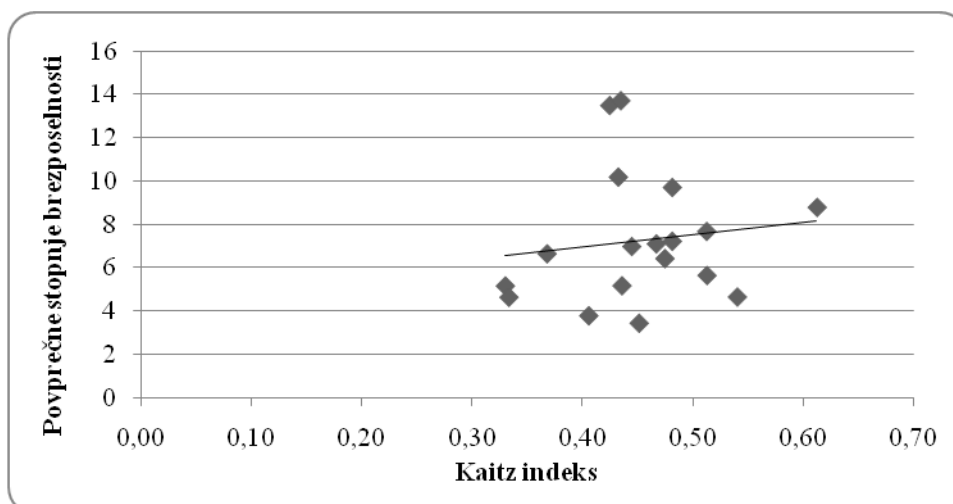
Vir: OECD, Minimum relative to average wages of full-time workers, 2010

Tabela 6: Povprečje Kaitz indeksa ter povprečne stopnje brezposelnosti za izbrane države v letih 2000–2008

Država	RANG (glede na Kaitz indeks)	Kaitz indeks	Stopnje brezposelnosti v odstotkih
		Povprečje v letih 2000–2008	
ZDA	1	0,33	5,1
Japonska	1	0,33	4,6
Češka	3	0,37	6,6
Luksemburg	4	0,41	3,8
Poljska	5	0,42	13,5
Španija	6	0,43	10,2
Slovaška	7	0,43	13,7
Velika Britanija	8	0,44	5,1
Romunija	9	0,44	7,0
Nizozemska	10	0,45	3,4
Litva	11	0,47	7,1
Portugalska	12	0,47	6,4
Grčija	13	0,48	9,7
Madžarska	14	0,48	7,2
Belgija	15	0,51	7,7
Slovenija	16	0,51	5,6
Irska	17	0,54	4,6
Francija	18	0,61	8,8

Slika 9: Razsevni diagram povezanosti stopnje brezposelnosti in Kaitz indeksa v izbranih državah v letih 2000–2008

Iz razsevnega diagrama na Sliki 9 je razbrati, da je korelacija med spremenljivkama pozitivna: povprečju so višje minimalne plače, glede na povprečne plače (višji Kaitz indeks), povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti). Na podlagi vzorčnih podatkov pa

ocenjujemo, da je korelacijski koeficient enak 0,13, kar pomeni, da je povezanost med stopnjami brezposelnosti in minimalno plačo glede na povprečno plačo linearna in pozitivna, vendar izredno šibka.

Da pa bi lahko potrdili hipotezo, ki smo si jo zastavili na začetku magistrske naloge, in sicer, da so višje minimalne plače povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti, moramo analizirati povezanost med spremenljivkama (Rogelj, 2002, str. 205):

- H0: $\rho = 0$ spremenljivki nista linearno povezani (med višino minimalne plače, glede na povprečno plačo in stopnjami brezposelnosti ni povezanosti),
- H1: $\rho \neq 0$ spremenljivki sta linearno povezani (med višino minimalne plače, glede na povprečno plačo, in stopnjami brezposelnosti obstaja povezanost).

Vrednost testne statistike t na osnovi vzorčnih podatkov je:

$$t = \frac{r_{xy} \sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{xy}^2}} = 0,535 \quad (3)$$

Vrednost testne statistike t pri 10-odstotni stopnji značilnosti za dvostranski test preverjanja domnev je:

$$t_{(m=16; \alpha=0,05)} = 1,746;$$

$t = 0,535 < t_{(m=16; \alpha=0,05)} = 1,746 \rightarrow$ razlika ni statistično značilna.

S pomočjo testne statistike t smo preverili domnevo o povezanosti med spremenljivkama. Na podlagi vzorčnih podatkov ne moremo zavrnila ničelne hipoteze, da med spremenljivkama ni povezanosti. Ne moremo torej trditi, da so višje minimalne plače glede na povprečne plače (višji Kaitz indeks), povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti. Torej, tako kot drugim študijam, tudi nam ni uspelo potrditi predpostavk neoklasičnega modela, da so višje minimalne plače, glede na povprečne plače, povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti.

3.3 Sindikati in kolektivna pogajanja

Na področju članstva v sindikatih ter nasploh kolektivnih pogajanj je zadnje desetletje v EU v znamenju mnogih sprememb. Predvsem se v EU-12 v primerjavi z EU-15 beležijo nižje stopnje članstva v združenjih delavcev in tudi delodajalcev (angl. *membership density*), kot tudi nižje stopnje deleža zaposlenih, katerih pogodbe o delu so usklajene s kolektivnimi pogajanja (angl. *collective bargaining coverage*) (Industrial Relations in Europe 2008, 2009, str. 73).

Kot pa sta ugotovila Checchi in Lucifora (2002) je upad(anje) članstva v evropskih sindikatih splošen trend že vse od osemdesetih let prejšnjega stoletja dalje. V študiji, ki sta jo opravila v štirinajstih⁶ evropskih državah za obdobje od 1950 do 1998, sta med državami ugotovila znatne razlike. Tako v večini skandinavskih držav (Finska, Švedska, Danska) članstvo v sindikatih narašča, nasproten trend pa je prisoten v nekaterih državah kontinentalne Evrope (Francija, Nizozemska in Avstrija), pri čemer je v večini držav še vedno opazen visok nivo članstva v sindikatih javnega sektorja, kar je tudi sicer značilnost večine držav EU (Trade unions, 2010). Avtorja sta v študiji ugotovila, da je tradicionalno pojmovana »negativna vloga« sindikatov kot monopolistov, katerih glavni cilj je pritisk na višje plače, značilna predvsem za visoko zaščitene sektorje (kot je javni sektor), pri čemer pa sta potrdila pozitivno vlogo sindikatov kot »oskrbovalcev« varnosti za delavce pred tveganji trga dela (predvsem za najšibkejše udeležence, ki jih brezposelnost najbolj prizadene). Avtorja sta med ugotovitvami navedla še, da je članstvo v sindikatih zelo povezano s siceršnjim ekonomskim in institucionalnim sistemom v državi: kolikor že država z intervencijami poskrbi za zmanjšanje tveganj na trgu dela (zaščitna delovnopravna zakonodaja, uskladitev ter zakonsko urejanje minimalnih plač ipd.), deluje kot substitut sindikatov in jih na ta način »izrinja« – posledično se potreba po članstvu v sindikatih zmanjšuje. V tej zvezi skleneta, da je pozitivna vloga sindikatov pomembnejša, višja kot so »tveganja« na trgu dela, ter manjše kot so intervencije s strani države, ki naj ščitijo delavce pred tveganji na trgu dela. Avtorja v sklepu tudi menita, da bi se glede na to, da se povečuje potreba po večji prožnosti trga dela, članstvo v sindikatih sčasoma lahko povečalo (Checchi & Lucifora, 2002).

Veliko heterogenost glede članstva v sindikatih lahko med državami članicami EU ugotovimo tudi iz zadnjih dosegljivih podatkov za leto 2007 (glej Prilogo 15). Znatno razliko je opaziti predvsem med državo, ki beleži najvišjo stopnjo, in sicer Dansko z 80 odstotki v primerjavi s Francijo, ki beleži najnižjo, le 8-odstotno stopnjo.

Sicer pa lahko države članice glede omenjenega kazalca razvrstimo v tri skupine. V prvo skupino, kjer je delež članstva v sindikatih manj kot 25-odstoten, sodijo Češka, Nemčija, Nizozemska, Bolgarija, Madžarska, Latvija, Poljska, Španija, Portugalska, Litva, Estonija ter Francija. V drugo skupino sodijo države, kjer je članstvo v sindikatih med 25 in 50 odstotki, in sicer v Luksemburgu, Sloveniji, Avstriji, Irski, Italiji, Grčiji, Romuniji, Slovaški ter Veliki Britaniji. V zadnji skupini pa je članstvo več kot 50-odstotno, in sicer na Danskem, Švedskem, Finskem, Cipru, Malti ter Belgiji. Iz podatkov lahko vidimo, da je v državah z najvišjim odstotkom (Danska, Švedska, Finska), kar okoli tri četrtine vseh zaposlenih včlanjenih v sindikate. V glavnem je vzrok tega dejstvo, da so nadomestila za brezposelnost in drugi socialni transferji ponavadi plačani/pogojeni s članstvom v sindikatih (to velja tudi za Belgijo, ki je nad evropskim povprečjem). Pri čemer ne gre prezreti tudi dejstva, da se v teh državah članstvo v sindikatih smatra kot sestavni del

---

⁶ Finska, Danska, Švedska, Belgija, Irski, Italija, Norveška, Velika Britanija, (Zahodna) Nemčija, Švica, Francija, Nizozemska, Avstrija, Španija.

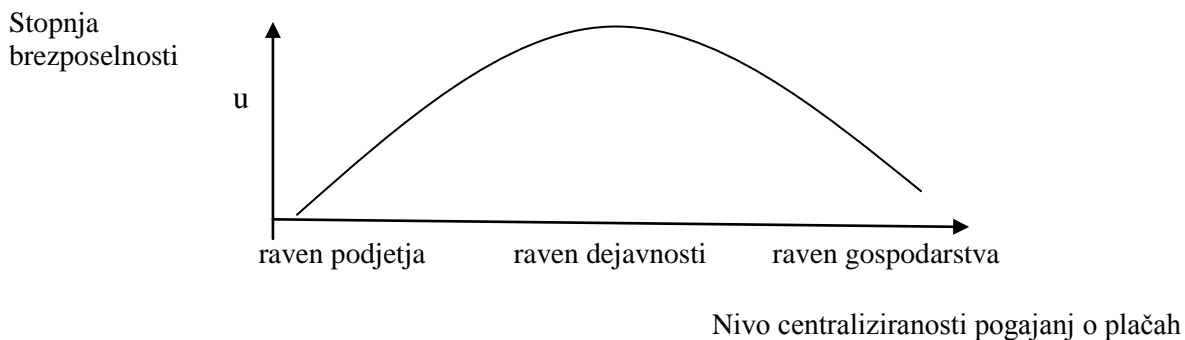
zaposlitve. Na drugi strani pa so države EU-12 srednje in vzhodne Evrope, kjer je po kazalcu članstva v sindikatih kar sedem od desetih držav pod evropskim povprečjem. Nad evropskim povprečjem so torej le tri, in sicer Slovaška, Romunija in Slovenija, ki beleži najvišji delež (poleg Malte in Cipra), pri čemer v slednji delež sindikalnega članstva tudi pada (iz 63,5 odstotka v letu 1994 na 44 odstotkov v letu 2007) (Slovenia: Industrial relations profile, 2009). Razen teh treh, so torej države srednje in vzhodne Evrope uvrščene v skupino z najmanjšim odstotkom. Tudi sicer analize kažejo, da so največ članstva izgubili sindikati v državah srednje in vzhodne Evrope, kjer so prestrukturiranje gospodarstva in splošne družbeno-politične razmere spremenile vlogo sindikatov.

Delež članstva v sindikatih je le eden, in še zdaleč ne edini pokazatelj moči sindikatov na trgu dela. Poleg stopnje centralizacije sindikatov in članstva v združenjih delodajalcev sta pomembna pokazatelja moči koordinacija (angl. *collective bargaining coordination*), predvsem pa pokritost kolektivnih pogajanj, torej delež zaposlenih, katerih pogodbe o delu so usklajene s kolektivnimi pogajanjmi (angl. *collective bargaining coverage*) (Industrial Relations in Europe 2008, 2009).

Glede koordinacije kolektivnih pogajanj se je že v 80. letih prejšnjega stoletja oblikovala teza o povezanosti centralizacije oblikovanja plač in brezposelnostjo. Za centraliziran sistem oblikovanja oziroma pogajanj o plačah velja, da so delodajalci in zaposleni organizirani na ravni gospodarstva ali dejavnosti, delež včlanjenih zaposlenih in delodajalcev v stanovske organizacije je velik, pogajanja pa potekajo na nacionalni ravni. Za decentralizirane sisteme pa predvsem velja, da se plače oblikujejo na ravni podjetja ali celo posameznega delavca. Kot smo že lahko ugotovili v prvem poglavju, iz tradicije neoklasičnih modelov izhaja predpostavka o decentraliziranosti sistema kot predpogoja za učinkovito oblikovanje plač. Konec osemdesetih let pa je to neoklasično stališče o monotonem naraščanju stopnje centraliziranosti in stopnje brezposelnosti nadomestila teza o »gričkasto« oblikovanosti povezanosti med stopnjo centraliziranosti pogajanj o plačah ter stopnjah brezposelnosti. Tudi v tem smislu sindikati ne igrajo le »negativne« vloge na trgu dela. V skladu s to tezo so nizke stopnje brezposelnosti povezane bodisi z izrazito centraliziranimi sistemi oblikovanja plač bodisi z izrazito decentraliziranimi sistemi. Najslabše rezultate (najvišje stopnje brezposelnosti) pa naj bi bile povezane z »vmesnim« – torej s pogajanjmi na ravni dejavnosti (Kajzer, 2005, str. 21). To je mogoče preprosto razložiti s tem, da kadar pogajanja med sindikati in delodajalci potekajo na ravni posameznega podjetja, se delavci oziroma sindikati zavedajo dejstva, da previsoke plače lahko ogrozijo konkurenčnost podjetja, kar lahko vodi v izgubo delovnih mest ali celo stečaj podjetja. Tudi v primeru pogajanj na nacionalni ravni imajo sindikati vpogled oziroma se zavedajo, da gre za konkurenčnost celotnega gospodarstva. Problem ostaja, kadar gre za pogajanja na ravni dejavnosti, ko naj sindikati ne bi imeli uvida ne v delovanje posameznega podjetja, niti jih ne zanima delovanje gospodarstva kot celote (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 187).

Calmfors in Driffill sta zato izpeljala tezo o gričkasti povezavi (angl. *hump-shaped curve*) med stopnjo centraliziranosti pogajanj o plačah in stopnjo brezposelnosti (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 768–769; Kajzer, 2005, str. 22), kar izhaja iz Slike 10:

Slika 10: Povezanost med centraliziranostjo pogajanj o plačah in brezposelnostjo

Vir: A. Kajzer, *Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji*, 2005, str. 22.

Rezultati analize strokovnjakov Evropske komisije iz leta 2004 sicer podpirajo »gričkasto« hipotezo, medtem pa druge študije kažejo, da je za tezo gričkaste krivulje potreben dodaten pogoj, in sicer »relativno slaba organiziranost zaposlenih« (Kajzer, 2005, str. 23). Želimo poudariti, da teza vzdrži pod točno določenimi predpostavkami in da je rezultate zato potrebno »interpretirati s pazljivostjo« (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 772–773). Verjetno ni enega samega »idealnega« nivoja centraliziranosti oziroma pravega sistema načina pogajanj, kar kažejo tudi empirične študije (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 773).

Podatki študije za obdobje med letoma 2000 in 2006 kažejo, da so kolektivna pogajanja najmanj koordinirana v Veliki Britaniji, ki ima pogajalsko strukturo pogajanj razdrobljeno na ravni podjetij. Najbolj so kolektivna pogajanja koordinirana v Belgiji in na Irskem, kjer so na primer plačni sporazumi izpogajani v socialnih paktih in aplicirani na raven celotnega gospodarstva. V večini držav EU-12 kolektiva pogajanja potekajo na ravni podjetja ter dejavnosti (Industrial Relations in Europe 2008, 2009, str. 77).

Glede kazalca pokritosti kolektivnih pogajanj podatki prej omenjene študije kažejo znatne razlike med EU-12 in EU-15. V prvih je povprečna stopnja pokritosti 58-odstotna, v primerjavi z 78-odstotno v EU-15 (izjema je le Velika Britanija s pokritostjo pod 50 odstotki). Z izjemo Slovenije, je v večini držav srednje in vzhodne Evrope delež pokritosti kolektivnih pogajanj pod 50 odstotki in tako tudi pod evropskim 65-odstotnim povprečjem. Sicer pa so stopnje pokritosti na ravni EU skozi obdobje 2000–2006 stabilne oziroma so nekoliko narasle v Španiji, Franciji in na Finskem (Industrial Relations 2008, str. 77–78).

Na splošno torej velja, da je stopnja pokritosti s kolektivnimi pogajanjmi v državah članicah stabilna oziroma celo v porastu, v primerjavi s padanjem članstva v združenjih socialnih partnerjev, še posebej v sindikatih. Iz podatkov za leto 2000 (glej prilogo 16) ugotavljamo,

da se v večini navedenih držav, kljub nizkemu članstvu v sindikalnih združenjih, zaposlitvene pogodbe oblikujejo na ravni kolektivnih pogajanj. Tako je v večini držav EU, z izjemo Irske, Velike Britanije ter nekaj novih držav članic (Češka, Madžarska, Poljska). Najbolj očiten primer je, kot smo že ugotovili, Francija. Vidimo, da v skandinavskih državah takšna zakonodaja ne obstaja, kar je verjetno največji razlog za visoko članstvo zaposlenih v sindikatih. Vpliv sindikatov je torej v večini evropskih držav povezan z zakonodajo in v anglo-saksonskem svetu imajo ti zato znatno manjši vpliv (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 188).

V skandinavskih državah je visoka stopnja pokritosti s kolektivnimi pogajaji pozitivno povezana z visokimi stopnjami centralizacije sindikatov. To velja tudi za Belgijo, Avstrijo in Veliko Britanijo, kjer sta oba kazalca med najnižjimi v EU-15. Nizke stopnje kolektivnih pogajanj na ravni EU-12 so močno povezane z umanjkanjem zakonodaje na nacionalni ravni. Umanjkanje dogovorov na ravni dejavnosti in prevlada podjetniških dogovorov je povezana z nizkimi stopnjami koordinacije in centralizacije kolektivnih pogajanj v teh državah (Industrial Relations 2008, str. 78).

Naj dodamo, da v primerjavi z ostalimi institucijami v EU, sindikati ostajajo organizirani trdno v mejah posameznih držav. Kar je pravo nasprotje z delodajalci, ki se povezujejo preko meja. Posledica tega je, da delodajalci lahko delavce »sprejo« med seboj na način, da jim »grozijo«, da bodo preselili proizvodnjo v drugo državo. Edina rešitev bi zato bila, da bi se sindikati močneje povezali na naddržavni ravni. Pri tem bi morali tvegati izgubo obstoječe odločevalske moči v posamezni državi, ki izvira iz nacionalne zakonodaje. Baldwin in Wyplosz zato menita, da je to razlog, da sindikati ostajajo močno zasidrani znotraj državnih meja (Baldwin & Wyplosz, 2006, str. 188).

3.4 Študije o vplivu institucij na trg dela

Institucije trga dela imajo močan vpliv na dogajanje na trgu dela, kar potrjujejo številne študije. Te sicer ne dajejo enoznačnih odgovorov, katere institucije in kako močno vplivajo na trg dela. Tako na primer mnogo študij na področju OECD držav, ki so bile opravljene od leta 1960 naprej potrjuje, da so rigidnosti na trgu dela povezane z institucionalnimi dejavniki. V nedavni študiji (Nickel et al, 2005) so kot glavni vir rigidnosti na trgu dela prepoznane velikodušnost nadomestil za brezposelnost, davčni sistem ter članstvo v sindikatih (Industrial relations in Europe 2008, 2009, str. 85–86).

Vendar pa ne dajejo vse raziskave podobnih rezultatov. V empirični raziskavi, ki je vključevala primerjavo enajstih ekonometričnih študij med leti 1997 in 2005, ki so preučevale vpliv različnih institucij na trg dela, ni bilo moč dokazati, da bi kateri, od preučevanih institucionalnih dejavnikov, posebej vplival na rigidnost trga dela. V raziskavi je bila opravljena analiza instituta varovanja zaposlitve, nadomestila za čas brezposelnosti, članstva v sindikatih, stopnje kolektivnih pogajanj, velikosti davčnega primeža, trajanja

nadomestila za brezposelnost, pokritosti k kolektivnimi pogajanjem ter sredstev, ki so namenjena aktivnim politikam trga dela. (Baker et al, 2006, v *Industrial relations in Europe 2008, 2009*).

Tudi študija, ki se je osredotočila na identičen nabor spremenljivk v državah članicah EU v letih 1990 in 2006, ni uspela enoznačno dokazati vpliva na stopnje brezposelnosti. Pokazala pa je povezanost med institucijami kolektivnih pogajanj in brezposelnostjo. Namreč, stopnje članstva v sindikatih so bile povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti, pri čemer je učinek upadal z višjimi stopnjami centralizacije kolektivnih pogajanj (*Industrial relations in Europe 2008, 2009*, str. 86), kar govori v prid tezi o gričkasti povezavi med centraliziranostjo pogajanj o plačah in brezposelnostjo.

Blanchard in Wolfers (2000) sta nadalje uspela dokazati (v Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 778; Domadenik & Koman, 2009, str. 21), da je pomembno v kakšnem makroekonomskem okolju institucije trga dela delujejo. Ugotovila sta, da makroekonomski šoki pojasnjujejo povprečno povečanje brezposelnosti, vendar pa so institucionalne spremenljivke tiste, ki so povezane z veliko variabilnostjo v stopnjah brezposelnosti med državami. Ugotovila sta torej, da interakcija med ekonomskimi šoki, značilnimi za vseh dvajset preučevanih držav OECD in njihovimi različnimi institucijami na trgu dela, pojasnjuje velik del razlik glede stopenj zaposlenosti oziroma brezposelnosti. Stopnje zaposlenosti in brezposelnosti so torej odvisne od zunanjih šokov, vendar heterogenost med državami kaže na različno stopnjo prilagajanja, ki je odvisna od institucij na trgu dela (Domadenik & Koman, 2009, str. 21).

4 ANALIZA POLITIK TRGA DELA

Pri zbiranju podatkov, kolikšna sredstva posamezna država namenja za posamezno politiko, imamo na voljo bazo podatkov Eurostat kot tudi bazo podatkov OECD. Metodologija za zbiranje podatkov je bila v EU pripravljena leta 2006 skupaj z OECD, ki sedaj uporablja Eurostat metodologijo (*Labour market policy database – methodology, 2006*, str. 5).

Eurostat metodologija deli politike trga dela na tri temeljne kategorije, in sicer: *storitve* (angl. *LMP services*), *ukrepe* (angl. *LMP measures*) in *pomoči* (angl. *LMP supports*), ki so nadalje razdeljene v devet podkategorij glede na tip politike (*Labour market policy database – methodology, 2006*). Shematično je njihova vsebina naslednja:

Storitve politik trga dela (angl. *LMP services*)

1. Storitve na trgu dela (angl. *Labour market services*)

Ukrepi politik trga dela (angl. *LMP measures*)

2. Usposabljanje (angl. *Training*)

3. Izmenjevanje zaposlenih na podobnih delih in delitev delovnega mesta (angl. Job rotation and job sharing)
4. Spodbude za zaposlovanje (angl. Employment incentives)
5. Podporna zaposlitev in rehabilitacija (angl. Supported employment and rehabilitation)
6. Neposredno ustvarjanje delovnih mest (angl. Direct job creation)
7. Spodbude za zagon podjetij (angl. Start-up incentives)

Pomoči politik trga dela (angl. LMP supports)

8. Nadomestila za čas brezposelnosti (angl. Out-of-work income maintenance and support)
9. Zgodnje upokojevanje (angl. Early retirement)

Storitve politik trga dela obsegajo storitve in aktivnosti javnih služb za zaposlovanje (angl. *Public Employment Services, PES*). Gre za ukrepe, ki se nanašajo na zaposlovanje brezposelnih, predvsem za svetovalno vlogo nacionalnih uradov za zaposlovanje oziroma pooblaščenih agencij, preskrbovanje z informacijami o prostih delovnih mestih, aktivno pomoč brezposelnim oziroma iskalcem zaposlitve pri iskanju dela ter tudi administriranje vseh zadev povezanih z zaposlovanjem. Podkategorija je podrobneje razčlenjena:

1. Storitve na trgu dela

- 1.1. Servis strankam (angl. *Client services*)
  - 1.1.1. Storitve v zvezi z informiranjem
  - 1.1.2. Individualno svetovanje (angl. *Individual case management*)
- 1.2. Ostale aktivnosti
  - 1.2.1. Administriranje 'ukrepov' (angl. *Administration of LMP measures*)
  - 1.2.2. Administriranje 'pomoči' (angl. *Administration of LMP supports*)
  - 1.2.3. Ostale storitve / aktivnosti

Ukrepi politik trga dela obsegajo »aktivno« pomoč države, in sicer se z ukrepi te kategorije želi izboljšati zaposljivost brezposelnih in drugih depriviligiranih. Šest podkategorij je v tej skupini razčlenjenih na sledeč način:

2. Usposabljanje

- 2.1. Institucionalno usposabljanje (usposabljanje, ki večino časa poteka v instituciji)
- 2.2. Usposabljanje na delovnem mestu (usposabljanje, ki večino časa poteka na delovnem mestu)
- 2.3. Rezervno usposabljanje (angl. *Alternate training*) (usposabljanje, ki je enakomerno razporejeno med institucijo in delovnim mestom)
- 2.4. Posebna podpora za delo vajencev (angl. *Special support for apprenticeship*)

3. **Izmenjevanje zaposlenih na podobnih delih in delitev delovnega mesta:** gre za ukrepe spodbujanja zaposlovanja, kjer nezaposleni nadomestijo sicer redno zaposlene

na delovnih mestih za neko določeno obdobje (v primerih kot so daljše odsotnosti zaradi izobraževanja ali porodniškega dopusta ipd.).

3.1. Izmenjevanje zaposlenih na podobnih delih (pri tem ukrepu gre za nadomeščanje za »polni delovni čas«)

3.2. Delitev delovnega mesta (gre za »deljeno« nadomeščanje; torej ne gre za nadomeščanje polnega delovnega časa)

4. Spodbude za zaposlovanje: gre za spodbude delodajalcem za zaposlitev (novih) delavcev –brezposelnih oseb oziroma spodbude ohranjanje (starih) delovnih mest - zaposlenih, ki jim grozi izguba dela:

4.1. Spodbude za zaposlovanje (angl. *Recruitment incentives*)

4.1.1. Stalna zaposlitev

4.1.2. Začasna zaposlitev

4.2. Spodbude za ohranjanje delovnih mest (angl. *Employment maintenance incentives*)

5. Podporna zaposlitev in rehabilitacija: gre za spodbujanje zaposlovanja oziroma spodbujanje (ponovne) integracije oseb na trg dela, ki so iz različnih vzrokov, trenutno ali dolgotrajno težje zaposljivi (npr. zaradi nesreče, bolezni, odvisnosti od drog, ipd.)

5.1. Podporna zaposlitev (gre za subvencije, namenjene spodbujanju trenutno ali dolgotrajno težje zaposljivih)

5.2. Rehabilitacija (vsebuje ukrepe ponovne integracije na trg dela)

6. Neposredno ustvarjanje delovnih mest: gre za ukrepe, ki se nanašajo na ustanavljanje družbeno koristnih oziroma neprofitnih (ne-tržnih) delovnih mest, kjer se lahko zaposlijo dolgotrajno brezposelni oziroma težje zaposljivi. To so »dodatna« delovna mesta, ki sicer nastanejo na trgu dela in omogočajo dolgotrajno brezposelnim oziroma težje zaposljivim, da so v stiku s trgom dela oziroma, da ohranijo oziroma izboljšajo delovne spretnosti in navade ter si tako izboljšajo zaposljivost.

7. Spodbude za zagon (ukrepi, ki spodbujajo samozaposlovanje oziroma podjetništvo).

V zadnjo, tretjo kategorijo politik trga dela sodijo »pomoči« oziroma podpore, kamor sodita dve podkategoriji, in sicer:

8. Nadomestila za čas brezposelnosti (angl. *Out-of –work income maintenance and support*)

8.1. Denarna nadomestila za brezposelnost (angl. *Unemployment benefits*)

8.1.1. Zavarovanje za primer brezposelnosti (angl. *Unemployment insurance*)

8.1.2. Pomoč za primer brezposelnosti (angl. *Unemployment assistance*)

8.2. Delna denarna nadomestila za brezposelnost (angl. *Partial unemployment benefits*)

8.3. Denarna nadomestila za brezposelnost za polovični delovni čas (angl. *Part-time unemployment benefits*)

8.4. Nadomestilo za odpust zaradi presežka ponudnikov dela (angl. *Redundancy compensation*)

8.5. Nadomestilo/odškodnina zaradi stečaja (angl. *Bankruptcy compensation*)

9. Zgodnje upokojevanje (angl. *Early retirement*): gre za ukrepe, ki spodbujajo (zgodnje polno ali delno) upokojevanje starejših, za katere je malo verjetno, da bi našli zaposlitev. Ta ukrep starejšim težje zaposljivim »pomaga premostiti« čas do izpolnitve pogojev za upokojitev.

Pod aktivne politike trga dela sodijo prvi dve skupini (»storitve« in »ukrepi«), pod pasivne politike trga dela pa tretja skupina (»podpore«). V nadaljevanju bomo pogledali kazalce posameznih držav EU. Podatke smo črpali iz baze Eurostat, kjer ti niso bili dostopni, smo uporabili podatke OECD.

4.1 Politike trga dela v EU v letih 1998–2003

Če iz dosegljivih podatkov porabe javnih sredstev za politike trga dela kot odstotka BDP (glej Prilogo 20) izračunamo povprečno porabljen javna sredstva v obdobju 1998–2003 (glej Prilogo 24), ugotovimo precejšnje razlikovanje med državami znotraj EU (ki je še bolj očitno med EU in ZDA oziroma Japonsko). Iz podatkov vidimo, da se deleži, ki jih posamezne države namenjajo za politike trg dela zelo razlikujejo. Že znotraj EU-15 so (bile) razlike precejšnje: od Danske, ki je v povprečju v obdobju 1998–2003 namenila 4,35 odstotka BDP, pa do Velike Britanije, ki je v povprečju v navedenem obdobju za politike trga dela namenila »le« 0,60 BDP. Največ sredstev so torej v tem obdobju v povprečju poleg Danske namenile Belgija in Nizozemska; sledijo Nemčija, Švedska in Finska. Najmanj sredstev je v navedenem obdobju v povprečju namenila Velika Britanija, zraven pa lahko prištejemo še Luksemburg, saj sta obe državi namenili manj kot odstotek BDP sredstev.

Sicer pa je EU-15 v povprečju v obdobju 1998–2003 namenila za politike trga dela 2,41 odstotka BDP, kar je trikrat več kot Japonska (0,79 odstotka BDP) ter kar štir-in-pol večkrat kot ZDA (0,53 odstotka BDP). Če pogledamo primerjalno torej ugotovimo, da je Velika Britanija glede porabljenih sredstev za politike trga dela »na repu« EU in se uvršča ob bok Japonski oziroma ZDA.

Iz podatkov povprečno porabljenih javnih sredstev kot odstotka BDP glede na tip politike v letih 1998–2003 (glej Prilogo 21) lahko glede na delež, ki ga države namenjajo aktivnim oziroma pasivnim politikam trga dela, države razvrstimo (glej Prilogo 26) in ugotovimo, da v večini držav EU prevladuje delež sredstev namenjen pasivnim politikam trga dela. Izjeme so Velika Britanija in Irska, kjer so sredstva približno enako razporejena aktivnim in pasivnim politikam, in Švedska, kjer so v povprečju v obdobju 1998–2003 namenili več sredstev aktivnim politikam trga dela.

4.2 Politike trga dela v EU v letih 2004–2007

Tudi za obdobje 2004–2007 (podatki za leto 2008 še niso dosegljivi) lahko iz podatkov porabljenih javnih sredstev namenjenih politikam trga dela kot odstotka BDP (glej Prilogo 22) izračunamo povprečno porabljenih sredstev v navedenem obdobju (glej Prilogo 25). Iz navedenih podatkov vidimo, da so največ sredstev tudi v obdobju 2004–2007 v povprečju ponovno namenile Danska, Belgija in Nizozemska. Sledijo Nemčija, Finska in Francija. Vidimo, da so sedaj na »repu« lestvice države članice EU-12 (od držav EU-15 je sicer zopet najmanj sredstev namenila Velika Britanija). Najmanj sredstev so torej v povprečju v navedenem obdobju namenile Estonija, Litva, Romunija, Češka, sledijo Latvija, Malta in Grčija. Slovenija se z 0,61 odstotka BDP porabljenih sredstev namenjenih politikam trga dela nahaja v spodnji polovici lestvice, torej med državami, ki so v povprečju namenile manj sredstev od povprečja EU-27, ki je v obdobju 2004–2007 znašalo 1,83 odstotka. Znesek se je torej zmanjšal predvsem na račun novih držav članic. Če pogledamo zgolj podatke za EU-15, je skupina tudi v tem obdobju namenila preko 2 odstotka BDP za politike trga dela. Primerjalno pa je EU-27 ponovno namenila več sredstev za politike trga dela v primerjavi z ZDA (0,40 odstotka) ter Japonsko (0,62 odstotka).

Iz podatkov povprečno porabljenih javnih sredstev kot odstotka BDP glede na tip politike v letih 2004–2007 (podatki za leto 2008 niso bili dosegljivi) (glej Prilogo 23) lahko države rangiramo (glej Prilogo 27). Tudi v navedenem obdobju večina držav več sredstev namenja pasivnim politikam zaposlovanja. Znotraj EU-27 več sredstev aktivnim politikam namenjujejo predvsem Bolgarija, Velika Britanija, Litva, Švedska ter Češka. Od »starih« držav članic je ponovno Švedska tista, ki nameni več sredstev aktivnim politikam zaposlovanja ter v navedenem obdobju tudi Velika Britanija (v prejšnjem obdobju je namenila eni in drugi politiki približno enako sredstev). Primerjalno gledano je EU-27 za politike trga dela v povprečju v obdobju 2004–2007 namenila več sredstev kot ZDA in Japonska, vendar je bilo razmerje bolj v prid aktivnim politikam trga dela (gre za razmerje 1,7 proti 2,0 za ZDA in 1,9 za Japonsko).

4.3 Študije o vplivu politik (in institucij) na trg dela

Študije kažejo, da gre pri vplivanju politik in institucij na gibanja na trgu dela za sinergično delovanje ter medsebojno vplivanje več dejavnikov, na primer: (1) visoka in dolgo časa trajajoča nadomestila za čas brezposelnosti, (2) visoka stopnja vpliva sindikatov ter nizka stopnja usklajenega delovanja delodajalcev in/ali zaposlenih pri pogajanjih, (3) visoka obdavčitev dohodkov iz dela in/ali visoka minimalna plača, (4) izobraževalni sistem za najšibkejše udeležence trga dela ne deluje itn. Zato se je proti brezposelnosti potrebno boriti na »več frontah hkrati« (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 781).

Študije tudi kažejo, da je stroga delovna zakonodaja, skupaj z slabo koordinacijo pri pogajanjih med delodajalci in zaposlenimi glede plač, povezana z višjimi stopnjami brezposelnosti. Visoka nadomestila za čas brezposelnosti pa so povezana z nižjimi

stopnjami zaposlenosti v državah, ki porabijo veliko sredstev za aktivne politike trga dela. Torej, aktivne politike trga dela ne morejo kazati dobrih rezultatov, če so hkrati pasivne preveč »radodarne« (če je na strani brezposelnega malo iniciativ za iskanje dela oziroma usposabljanje). Poleg tega študije tudi kažejo, da mnogo karakteristik trga dela, ki se pogosto smatrajo, da povzročajo rigidnosti na trgu dela (visoke davčne stopnje, stroga delovna zakonodaja, močni sindikati, visoka nadomestila za čas brezposelnosti) niso v državah z visokimi stopnjami brezposelnosti nič bolj pogoste kot v državah z nizkimi stopnjami brezposelnosti. Davčne stopnje, prisotnost sindikatov in zaščitna delovna zakonodaja bodo imeli pomemben vpliv na zaposlenost samo v primeru, da je usklajenost med delodajalci in zaposlenimi pri plačnih pogajanjih šibka. Visoka nadomestila za brezposelnost pa bodo imela pomemben vpliv na stopnjo brezposelnosti le v primeru, če so izplačevana v dolgo časa trajajočem obdobju (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 781).

Iz navedenega lahko sklenemo, da imajo institucije in politike sicer pomemben vpliv na trg dela, pri čemer pa ni zgolj »dobrih« ali »slabih« politik v vseh okoliščinah kot tudi ni »čudežnega recepta«, ki bi predpisoval pravo dozo »zdravila« v vseh razmerah. Tako so tehnologija, ki je v neki ekonomiji na voljo, delovanje drugih trgov, njihova stopnja odprtosti ali demografske značilnosti upoštevanja vredne pri analiziranju učinkovitosti institucij oziroma politik trga dela v nekem gospodarstvu (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 782).

Nemogoče je zato odkriti nek splošen »recept« oziroma politiko, ki bi pozitivno vplivala na zaposlenost v vseh gospodarstvih. Tako dobrih kot slabih rezultatov na področju zaposlenosti namreč ni mogoče pripisati zgolj enemu dejavniku. Gre za medsebojno vplivanje makroekonomskih dogajanj (šokov), ki so lahko skupni različnim državam na eni, in različnih institucij ter politik trga dela v posamezni državi, na drugi strani (Cahuc & Zylberberg, 2004, str. 784).

Zaradi sinergičnih učinkov je boljše usklajeno delovanje na več področjih (angl. *wide-ranging approach*) kot pa osredotočenost na nekaj področij (Scarpetta 1998, str. 26). Pri tem je pomemben tudi vidik upoštevanja časovne komponente, časovno tempiranje reform, ki se implementirajo na trgu dela. Potreben je čas, da so vidni pozitivni rezultati na trgu dela (Scarpetta 1998, str. 26). Tako kot posledice krize na trgu dela, tudi ukrepi »zdravilno« delujejo z zamikom.

5 STANJE NA TRGU DELA EU TER VPLIV SVETOVNE GOSPODARSKE KRIZE

Kot smo ugotovili, so bili evropski trgi dela pred izbruhom najhujše gospodarsko-finančne krize po 2. svetovni vojni poleti 2007 v relativno dobri formi. Stopnja zaposlenosti je na ravni EU-27 dosegla 66 odstotkov – blizu lizbonskemu cilju 70-odstotne zaposlenosti do leta 2010, pri čemer je bila rast beležena predvsem na račun povišanja stopenj zaposlenosti

žensk in starejših (med leti 1998–2008 je stopnja zaposlenosti žensk na ravni EU povišala za 8 odstotnih točk, starejših za 9 odstotnih točk). Na ravni EU je bilo tako v letih 2005–2008 ustvarjenih 9,7 milijona novih delovnih mest (Employment in Europe 2009, 2009, str. 11). Nadalje smo ugotovili, da je na ravni EU stopnja brezposelnosti konstanto padala, in sicer iz 9,3 odstotka v letu 1998, na 7,3 odstotka v letu 2001, na 7,1 odstotka v letu 2007 in 7,0 odstotkov v letu 2008 (sicer z dvigom v letih 2003, 2004 na 9 oziroma 9,1 odstotka). Kljub temu pa je bila stopnja 7-odstotne brezposelnosti v primerjavi z ZDA (na primer 4,6 odstotka v letu 2007) in Japonsko (na primer 4,1 odstotka v letu 2006 ter 3,9 odstotka v letu 2007) visoka (Eurostat 2010b; 2010i; Employment in Europe 2008, 2008, str. 22–23; Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 1).

Gibanja na trgu dela v EU so bila v letih 1998–2000 pozitivna in povezana z dinamično gospodarsko rastjo v tem obdobju (kar lahko vidimo tudi iz Slike 11). Z upočasnitvijo gospodarske rasti v obdobju 2001–2003 so se tudi razmere na trgu dela nekoliko poslabšale, vendar ne toliko kot ob podobni upočasnitvi na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, kar lahko pripišemo tudi strukturnim spremembam na trgu dela (Kajzer, 2006, str. 72; Eurostat, 2010a; Employment in Europe 2009, 2009, str. 23).

Že konec novembra leta 2008 pa je bilo jasno, da se svetovno gospodarstvo močno ohlaja in da bo vpliv na realno gospodarstvo tudi v EU, neizbežen. Kljub razlikam med posameznimi državami članicami je ekonomska aktivnost na ravni EU začela močno padati in z nekaj zamude so se posledice kazale tudi na trgih dela. Prvi znaki vpliva krize na trge dela so se v posameznih državah članicah začeli kazati že v drugi polovi leta 2008 pri čemer trgi dela na ravni EU še niso bili prizadeti. Po tem obdobju pa je brezposelnost začela, kljub nekaterim kratkoročnim ukrepom, strmo naraščati pri čemer so med posameznimi državami članicami beležene pomembne razlike (Labour market and wage developments in 2008, 2009; Employment in Europe 2009, 2009). Iz podatkov (glej Prilogo 17) lahko ugotovimo, da med posameznimi državami članicami obstajajo pomembne razlike. Največji padec BDP so po zadnjih podatkih Eurostata v letu 2009 beležile predvsem baltske države, in sicer Latvija z dramatičnim 18 odstotnim padcem, Litva s 15 odstotnim ter Estonija z dobrih 14 odstotnim padcem BDP. Sledi Finska ter Slovenija, obe z 7,8 odstotnim padcem BDP. Največja članica, Nemčija, je beležila 5 odstotni padec BDP.

Po podatkih Eurostata (glej Prilogo 17) je v EU-27 rast realnega BDP v letu 2008, kot posledica gospodarsko-finančne krize, v primerjavi z letom 2007 padla iz 2,9 na 0,8 odstotka. Rast zaposlenosti se je v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 zmanjšala za 0,9 odstotka (glej Prilogo 19). Kar se tiče brezposelnosti torej na ravni EU v letu 2008

posledice krize še niso bile vidne (v letu 2008 je namreč brezposelnosti v primerjavi z letom 2007 celo padla za 0,1 odstotno točko – iz 7,1 odstotka na 7 odstotkov; glej Prilogo 8).

V letu 2009 pa je v primerjavi z letom 2008, po zadnjih dosegljivih podatkih Eurostata realni BDP nadalje padel za kar dobre 4 odstotke (glej Prilogo 17). Rast zaposlenosti je bila v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 manjša za kar 1,8 odstotka (glej Prilogo 19). Brezposelnost pa je v letu 2009 v primerjavi z letom 2008 iz 7 odstotkov narasla za skoraj 2 odstotni točki, tj. na slabih 9 odstotkov (!) (glej Prilogo 18). Znaki negativnih gibanj na trgu dela so se torej v posameznih državah članicah začeli kazati v letu 2008, pri čemer pa so na ravni EU postali izraziti v letu 2009, še bolj pa bodo v letu 2010, v katerem naj bi po predvidevanjih stopnja brezposelnosti na ravni EU naraščala do konca leta, in sicer na 10,9 odstotka (ocena Generalnega direktorata za gospodarske in finančne zadeve v okviru Evropske Komisije, DG ECFIN v Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 29) (glej Prilogo 18). Po predvidevanjih naj bi EU v letih 2009–2010 EU tako izgubila kar 8,5 milijona delovnih mest (Employment in Europe 2009, 2009, str. 11).

Iz zbranih podatkov lahko tudi razberemo (glej Prilogo 18), da je najvišje stopnje brezposelnosti beležila Španija (11,3 odstotka), najnižje pa Nizozemska (2,8 odstotka). V letu 2008 je tako 10 od 27 držav članic EU v primerjavi z letom 2007 beležilo povišano stopnjo brezposelnosti. Najvišjo razliko je beležila Španija (+ 3 odstotne točke), sledili sta Latvija in Litva (obe + 1,5 odstotni točki) in Irska (+ 1,4 odstotne točke) - države, ki jih je kriza pusti močno prizadela že v letu 2008 in torej pustila tudi posledice na trgu dela (Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 19). Slovenija sodi med države, ki jim kriza na trgu dela v letu 2008 še ni pustila posledic, saj se je brezposelnost v primerjavi z letom 2007 znižala za 0,5 odstotne točke (iz 4,9 na 4,4 odstotka; glej prilogo 8).

Negativna gibanja BDP se torej z zamudo prenašajo na trge dela (pri čemer to velja tako pri prehodu v krizo, kakor tudi pri izhodu iz krize) (Malačič, 2010, str. 2; Kajzer, 2009, str. 69), za kar obstaja več razlogov: (1) v času krize so se mnoge države lotile različnih ukrepov, s katerimi so podjetjem omogočila postopno prilagoditev razmeram na trgu dela, ko čakajo na okrevanje iz krize in tako preprečile množična odpuščanja (kot je na primer ukrep začasnega skrajšanja delovnega časa), (2) stroški, povezani z usposabljanjem zaposlenih, zadržujejo podjetja, da bi odpustila zaposlene v prvi fazi, še posebej, če dolgoročne posledice krize na podjetje niso predvidljive, (3) visoki stroški dela,

predvsem za visoko usposobljene, lahko povzročijo, da podjetja obdržijo na zalogi delavce, medtem ko čakajo na ponovna naročila (Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 26).

Glavni izziv pri naraščanju stopenj brezposelnosti je vprašanje, kako hitro se bodo stopnje brezposelnosti spustile na nivo pred krizo. Pri odsotnosti primernih ukrepov politik trga dela, se namreč lahko človeški kapital brezposelnih razvrednoti. Glavni problem je, da začasno (ciklično) povečanje brezposelnosti postane dolgotrajno. Visoka dolgotrajna brezposelnost pa ima dolgotrajne učinke na trge dela in potencialno rast, kar lahko ogrozi evropske modele socialne varnosti, ki so že tako ogroženi s staranjem populacije. V zvezi s tem naj dodamo, da se je v teoriji uveljavilo prepričanje, da je visoka stopnja evropske brezposelnosti večinoma strukturna. Za razliko od nje, je na ravnotežno brezposelnost, ki je odvisna od značilnosti trga dela in njegove institucionalne ureditve, mogoče učinkoviteje vplivati z reformami trga dela (Domadenik, 2007, str. 8–9). Ponovno pa je potrebno poudariti razlike med posameznimi državami članicami, in sicer tako glede ostrine, s katero jih je prizadela kriza, kot tudi rezultatov trga dela in sprejetih ukrepov. Kriza je pustila posledice na trgu dela že v letu 2008, predvsem v baltskih državah, Irskem in tudi Španiji. Po drugi strani pa so Nemčija in Italija ter Nizozemska uspele zajezi visok porast brezposelnosti z ukrepi, ki spodbujajo kratkotrajno delo in začasno brezposelnost (Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 1–9).

Dodamo naj, da dosedanje analize kažejo, da se je stopnja brezposelnosti povečala predvsem na račun povečanja stopnje brezposelnosti moških, kar je posledica globoke krize v sektorjih, kjer prevladuje moški delavci. Poleg te skupine je beležena tudi visoka rast brezposelnost mladih, še posebej moških (Labour market and wage developments in 2008, 2009; Employment in Europe 2009, 2009).

Iz Tabele 7 ter Slike 11 lahko primerjamo rast realnega BDP ter rast zaposlenosti kot odstotnih letnih sprememb:

Tabela 7: Rasti realnega BDP in rasti zaposlenosti kot odstotnih letnih sprememb glede na preteklo leto, v EU

	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11
RAST REALNEGA BDP ¹	2,9*	3,0*	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5	2,0	3,2	2,9	0,8	-4,2	0,7 (n)	1,6 (n)
RAST ZAPOSLENOSTI ²	1,5	1,0	1,5	1,0	0,4	0,4	0,7	0,9	1,6	1,8	0,9	-1,8	-1,4 (n*)	-

Legenda:

¹ Kot odstotna letna sprememba glede na preteklo leto

² Kot odstotna letna sprememba glede na preteklo leto v celotni delovni populaciji

* Podatki publikacije Employment in Europe, 2008, str. 24

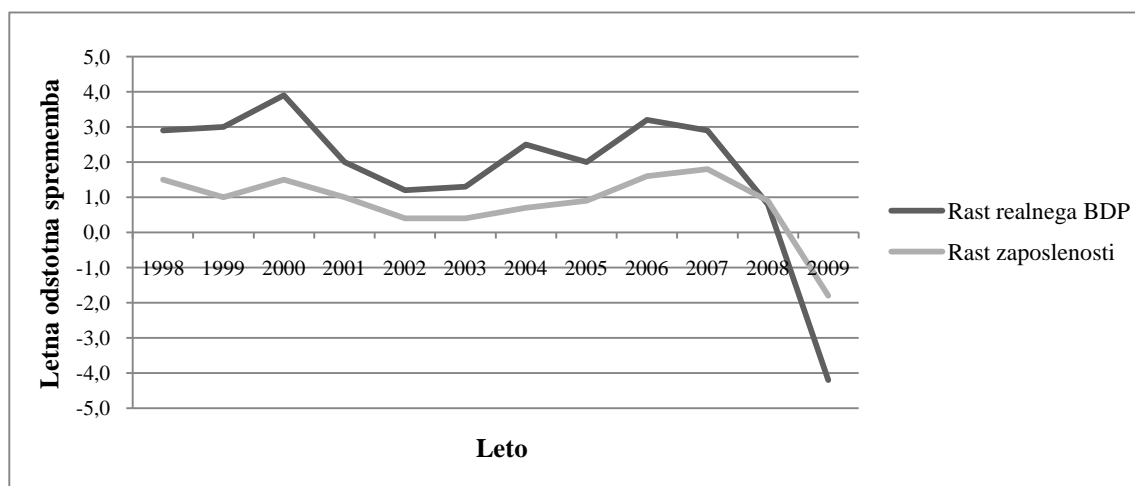
n Napoved Eurostata

n* Napoved Generalnega direktorata za ekonomske in finančne zadeve Evropske komisije (DG ECFIN) v publikaciji Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 29

- Ni podatka

Vir: Eurostat, Real GDP growth rate, 2010a; Employment in Europe 2008, 2008; Labour market and wage developments in 2008, 2009.

Slika 11: Rasti realnega BDP in rasti zaposlenosti kot odstotnih letnih sprememb glede na preteklo leto

Iz Tabele, še bolj nazorno pa iz Slike lahko vidimo, kako gospodarski rasti sledi rast (oziroma upad) zaposlenosti. Da bi lahko potrdili hipotezo iz začetka naloge, da je rast BDP povezana z višjimi stopnjami zaposlenosti (in s tem nižjimi stopnjami brezposelnosti), moramo analizirati povezanost med spremenljivkama.

Na podlagi vzorčnih podatkov držav članic EU v letih od 1998–2009 (glej Tabelo 7) ocenjujemo, da je korelacijski koeficient enak 0,95, kar pomeni, da je povezanost med rastjo realnega BDP in stopnjami rasti zaposlenosti linearna, pozitivna in zelo močna.

Analiza povezanosti med spremenljivkama (Rogelj, 2002, str. 205):

- $H_0: \rho = 0$ spremenljivki nista linearno povezani (med stopnjami rasti BDP in stopnjami rasti zaposlenosti ni povezanosti),
- $H_1: \rho \neq 0$ spremenljivki sta linearno povezani (med stopnjami rasti BDP in stopnjami rasti zaposlenosti obstaja povezanost).

Vrednost testne statistike t na osnovi vzorčnih podatkov je:

$$t = \frac{r_{XY} \sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{xy}^2}} = 9,6210 \quad (4)$$

Vrednost testne statistike t pri 0,2-odstotni stopnji značilnosti za dvostranski test preverjanja domnev je:

$$t_{(m=10; \alpha=0,001)} = 4,144;$$

$t = 9,6210 > t_{(m=10; \alpha=0,001)} = 4,144 \rightarrow$ razlika je statistično značilna pri $\alpha = 0,001$.

S pomočjo testne statistike t smo preverili domnevo o povezanosti med spremenljivkama. Na podlagi vzorčnih podatkov zavrnemo ničelno hipotezo pri stopnji značilnosti $\alpha = 0,001$ in sprejmemo sklep, da je korelacijski koeficient različen od nič (in da torej obstaja povezanost med spremenljivkama). To pomeni, da imajo države z višjo stopnjo realnega BDP višje rasti zaposlenosti, iz česar lahko tudi sklenemo, da so gibanja na trgu dela v veliki meri povezana z gibanji gospodarske aktivnosti.

5.1 Poglavitni ukrepi na področju trga dela pri soočanju s krizo na ravni EU

Mnoge institucije in organi EU kot tudi posamezne države članice so se lotile aktivnih ukrepov ekonomske politike pri soočanju s krizo. Na ravni EU so bile kot ključne določene tri glavne prioritete: (1) ohranjanje obstoječih in ustvarjanje novih delovnih mest ter promoviranje mobilnosti, (2) izboljševanje usposobljenosti zaposlenih in s tem učinkovitejše prilaganje potrebam trga dela, ter (3) povečevanje dostopnosti do zaposlitve. Za doseg te ciljev je bilo na ravni EU sprejetih več ukrepov. Med najpomembnejše sodi tako imenovani Evropski načrt za oživitev gospodarstva (*angl. European Economic Recovery Plan, EERP*), kjer gre za kar 200 milijard evrov vreden načrt ukrepov za povečanje kupne moči prebivalstva ter spodbuditev gospodarske rasti in zaposlovanja. Paket kratkoročnih in dolgoročnih ukrepov predstavlja 1,5 % bruto družbenega proizvoda EU. Večina tega denarja (170 milijard evrov) je zagotovljena iz državnih proračunov, preostalih 30 milijard pa zagotavljata EU in Evropska investicijska banka. Slednja naj bi z zagotavljanjem posojil pomagala malim podjetjem tudi pri premagovanju težav pri iskanju posojil (*Employment in Europe 2009, 2009; Oživitev evropskega gospodarstva, 2010*).

Med ostalimi ukrepi na ravni EU so pomembne še spremembe v smeri poenostavitve pravil za črpanje iz skladov, kot sta Evropski socialni sklad ter Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji (*angl. European Globalisation Adjustment Fund*), načrtovanje projektov v obliki zagotavljanja kreditov delavcem, ki so ostali brez zaposlitve in želijo začeti s podjetništvom, iniciativa Nova znanja za nova delovna mesta (*angl. New skills for new jobs*), ki naj bi s sprotno z analizo bodočih potrebnih veščin, spretnosti in znanj omogočila učinkovitejše prilaganje delavcev potrebam trga dela, ter aktivnejše redno spremljanje

zaposlitvenega in socialnega dogajanja v EU. Oblikovani so bili tudi predlogi in vodila državam članicam pri soočanju s krizo, in sicer (Employment in Europe 2009, 2009, str. 40–41; Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 4; Communication for the Spring European Council, 'Driving European Recovery', 2009):

- ohranitev delovnih mest z ukrepi finančne podpore začasnim prožnim oblikam delovnega časa v skladu s proizvodnimi potrebami (kot je tako imenovano kratkotrajno delo, angl. »*short-time work*«) in v kombinaciji z ukrepi, ki podpirajo zaposljivost in usmerjanje ljudi k novim delovnim mestom, ter jih pripravijo za izkoriščanje novih priložnosti na trgu dela, ko se razmere izboljšajo;
- omogočiti ustrezno dohodkovno podporo in spodbujati aktivnosti za tiste, ki jih je kriza najbolj prizadela, in sicer z uporabo vseh razpoložljivih socialnih prejemkov v skladu z načelom prožne varnosti (tako naj bi države, kjer je zavarovanje za primer brezposelnosti časovno strogo omejeno, razmislile o njegovem začasnem podaljšanju in/ali okrepitvi določb o minimalnem dohodku);
- uvesti ukrepe, ki spodbujajo ponudbo predvsem pa povpraševanje po delu, kot so zmanjšanje stroškov dajatev, ki niso vezani na plače predvsem za nižje kvalificirane delavce;
- investirati v izobraževanje ter izboljšati in okrepiti javne storitve zaposlovanja, s posebnim poudarkom na podpori brezposelnih mladih oziroma tistih, ki prezgodaj zapustijo šolanje. Glede izobraževanja se poudarjata preusposabljanje in nadgraditev znanj delavcev, ki delajo s skrajšanim delovnim časom in so zaposleni v sektorjih, ki nazadujejo, ter usposabljanje, usmerjeno v prihodnje potrebe trga dela, zaradi česar naj bi se spodbujalo analize in napovedi prihodnjih potreb po znanju.

Večina držav članic se je tako z javnimi sredstvi lotila predvsem ukrepov za preprečitev masovnih odpuščanj. Šlo je za ukrepe spodbujanja tako imenovanega kratkotrajnega dela in omogočanja »zgolj« začasne brezposelnosti (angl. *part time unemployment*). Med sprejetimi ukrepi so bili tudi začasno skrajšanje delovnega časa zaposlenih (angl. *temporary working time reduction*) in začasna ustavitev proizvodnje. Med pomembnimi ukrepi, ki so se prav tako izkazali kot nujni in učinkoviti pri soočanju s krizo, so bili tudi ukrepi povezani z zmanjševanjem stroškov dela (tako za zaposlene kot delodajalce). Nadalje so bili sprejeti ukrepi izboljševanja spodbud za delo, vpetih v davčni in v sistem denarnih nadomestil. Večina držav članic pa se je lotila tudi ukrepov povečanja prihodkov posameznikov na različnih nivojih: ukrepi so vključevali na primer zvišanje minimalnega dohodka oziroma minimalne plače, začasno povišanje oziroma podaljšanje trajanja nadomestil za brezposelnost, povišanje socialnih prispevkov ter davčne olajšave za najbolj ranljive udeležence trga dela. Pomemben del ukrepov je postalo tudi dodatno usposabljanje, predvsem izobraževanje na delu (angl. *on-the-job training*) z namenom povečanja zaposljivosti (Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 2–5; Employment in Europe 2009, 2009, str. 41–42).

Analitiki so na ravni EU na podlagi zadnjih dosegljivih podatkih ugotovili, da so se zaenkrat navedeni kratkoročni ukrepi izkazali kot učinkoviti in nujni za soočanje z negativnim šokom na strani povpraševanja. Glavno tveganje pri tem pa ostaja (kasnejši) učinek prekomernega števila zaposlenih (angl. *overstaffing*) in posledično zamaknjen učinek na brezposelnost, ko se sheme subvencij za ohranjanje delovnih mest iztečejo. Analize zato vključujejo opozorila, da bo dosedaj uvedene kratkoročne ukrepe potrebno uskladiti z dolgoročnejsimi, ki spodbujajo zaposljivost (kot je poklicno usposabljanje) in prehodi na trgu dela, kot tudi učinkovitimi intervencijami na drugih področjih (Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 5).

5.2 Poglavitni ukrepi na področju trga dela in politike zaposlovanja v Sloveniji

Pri spopadanju s krizo je Slovenija sprejela podobne ukrepe kot druge države članice. Poleg okrepitve izvajanja programov aktivne politike zaposlovanja, sta bila sprejeta dva interventna zakona, namenjena predvsem ohranjanju delovnih mest (Kajzer, 2009, str. 74).

Januarja 2009 je bil sprejet Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa (Ur. l. RS, št. 5/2009, 40/2009 in 57/2009), ki naj bi dosegel ohranjanje delovnih mest s sofinanciranjem plač za polni delovni čas. Zakon je predvideval subvencije podjetjem v primeru skrajšanja delovnega časa na 36 oziroma 32 ur tedensko. Podjetja so lahko v tem primeru pridobila subvencijo v višini od 60 do 120 evrov mesečno na delavca. Zakon je kot pogoje za pridobitev subvencije opredelil izplačevanje plač in poravnane prispevkov za socialno varnost vključenih delavcev, prepoved odpuščanja delavcev iz poslovnih razlogov, prepoved nadurnega dela in prepoved izplačevanja nagrad vodstvenim in nadzornim organom v podjetjih. Sredi julija 2009 je bila sprejeta dopolnitev zakona, s katero je bil podaljšan čas prejemanja subvencije za dodatnih 6 mesecev tako, da se je skrajni rok za predlaganje vlog pomaknil s 30. 9. 2009 na 31. 3. 2010. Obdobje trajanje ukrepa je s tem podaljšano do 30. 9. 2010 (Kajzer, 2009; Malačič, 2010; Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa).

Za izvajanje zakona je bilo prvotno na razpolago 230.400.000 evrov proračunskih sredstev, ki so se na podlagi sprejetega rebalansa zmanjšala na 53.000.000 evrov. Do konca leta 2009 je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) prejel 1020 vlog za 83.996 delavcev v vrednosti 35.236.930 evrov, pogodba pa je bila sklenjena z 842 podjetji za 64.807 delavcev v vrednosti 42.193.710 evrov (Poročilo o izvajanju Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, 2010).

Največ delodajalcev, ki so bili vključeni v obravnavan ukrep, je bilo v letu 2009 iz predelovalne dejavnosti (47 odstotkov). Če k temu prištejemo še delodajalce iz trgovine in gradbeništva, je bilo vključenih kar 71 odstotkov vseh delodajalcev. Podatki o spolu pa kažejo, da je v ukrep vključenih dve tretjini moških in ena tretjina žensk, kar kaže, da je

očitno (tudi) v Sloveniji kriza bolj prizadela dejavnosti, v katerih je zaposlenih več moških ter manj dejavnosti, kjer so bolj zaposlene ženske (Malačič, 2010, str. 10; Poročilo o izvajanju Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, 2010).

Konec maja 2009 je bil sprejet še Zakon o delnem povračilu nadomestila plač (Ur. l. RS, št. 42/2009), ki ureja delna povračila izplačanih nadomestil plač delavcem, ki jim delodajalci začasno ne morejo zagotoviti dela. Zakon ureja tudi povračila stroškov usposabljanja delavcev v tem obdobju. Na podlagi zakona delodajalec lahko na začasno čakanje na delo napoti največ 50 odstotkov delavcev za največ šest mesecev (pri čemer je delodajalec lahko vključen v program najmanj tri in največ dvanajst mesecev). Delavci poslani na čakanje obdržijo pravice in obveznosti iz delovnega razmerja. To pomeni, da delodajalec izplačuje delavcu nadomestilo plače v višini 85 odstotkov njegove povprečne mesečne plače v zadnjih treh mesecih, država pa povrne delodajalcu 50 odstotkov nadomestila. Delavci na čakanju imajo pravico in obveznost, da 20 odstotkov časa porabijo za usposabljanje, ki ga mora zagotoviti delodajalec, država pa sofinancira stroške usposabljanja v višini 500 evrov na delavca (Kajzer, 2009; Malačič, 2010; Zakon o delnem povračilu nadomestila plače).

V letu 2009 je ZRSZ sklenil pogodbo s 458 podjetji za 16.277 delavcev v višini 69.719.212,46 evrov za delno povračilo nadomestila plače, ter 10.535.960,00 evrov za povračilo stroškov usposabljanja (Poročilo o izvajanju Zakona o delnem povračilu nadomestila plač, 2010).

Največ delodajalcev, ki so bili vključeni v obravnavan ukrep, je bilo v letu 2009 zopet iz predelovalne dejavnosti (51 odstotkov). Skupaj z delodajalci iz trgovine in gradbeništva predstavljajo kar 77 odstotkov vseh delodajalcev vključenih v to shemo. Zanimivi pa so podatki o spolu, ki so ravno nasprotni v primerjavi s podatki o izvajanju Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa. V ukrep je vključenih dve tretjini žensk ter ena tretjina moških. Delodajalci so očitno na začasno čakanje na delo poslali bistveno več žensk kot moških (Malačič, 2010, str. 12–13; Poročilo o izvajanju Zakona o delnem povračilu nadomestila plače, 2010).

Kot smo že omenili, se ukrepi aktivne politike zaposlovanja okrepljeno in z večjimi denarnimi sredstvi izvajajo tudi v času gospodarske krize, pri čemer so programi nastali pred sedanjo krizo. Zasnovani so bili namreč za obdobje 2007–2013. Gre za ukrepe: (1) svetovanja in pomoči pri zaposlitvi, (2) usposabljanja in izobraževanja, (3) spodbujanja zaposlovanja in samozaposlovanja, (4) programov za povečevanje socialne vključenosti. Po mnenju nekaterih ekonomistov (Kajzer, 2009; Malačič, 2010) bi lahko država na tem področju naredila več, in sicer predvsem na področju neugodnega razmerja med aktivno in pasivno politiko zaposlovanja. Nadalje bi bilo treba poglobiti ukrepe za večjo aktivnost udeležencev, povečati pomen izobraževanja in usposabljanja ter s tem vključenost brezposelnih, da si na ta način povečajo zaposljivost, povečati pa bi bilo treba tudi število

svetovalcev za zaposlitve za ZRSZ. Večji pomen bi bilo potrebno dati še neprestanemu, strokovnemu ter nepristranskemu ocenjevanju in vrednotenju učinkovitosti politik zaposlovanja.

Malačič zato politiko države, glede sprejetih ukrepov na trgu dela v času krize, ocenjuje kot »premalo pogumno in premalo usmerjeno v dvigovanje konkurenčnosti na svetovnih trgih ter v premagovanje bistvenih strukturnih problemov slovenskega gospodarstva« (Malačič, 2010, str. 16). Med drugim meni, da bi morali biti med ukrepi, glede na povečano razliko med anketno in registrirano brezposelnostjo v času krize tudi takšni, ki bi zmanjševali sivo ekonomijo in z ustrezno obdavčitvijo dela spodbujali »legalno« opravljane dela. Sklene, da je za oceno sprejetih ukrepov sicer še prezgodaj, vendar pa obstaja bojazen, da bi se sprejeti ukrepi med seboj izničili in zato ne bi prinesli dolgoročnih koristi gospodarstvu.

V vladnem dokumentu z naslovom Slovenska izhodna strategija je tudi zapisano, da se bodo morali trenutni začasni ukrepi preusmeriti iz ukrepov, ki so preprečevali množična odpuščanja, na ukrepe, ki bodo omogočali izboljševanje funkcioniranja trga dela, z namenom dvigniti zaposlenost in ekonomsko rast. Namreč, umirjanje krize in prvi znaki okrevanja bodo v ospredje ekonomske politike postavili proces prilagajanja gospodarstva po krizi. Veliki padci gospodarske aktivnosti v zadnjem letu kot posledica globalne finančne krize, bodo pustili posledice v daljšem prihodnjem obdobju. Okrevanje bo počasno in dolgotrajno, zahtevalo bo korenite strukturne spremembe (Slovenska izhodna strategija 2010–2013, 2010).

SKLEP

V magistrski nalogi smo skozi prizmo širitve EU in postavljenih lizbonskih ciljev analizirali trge dela EU v letih 1998–2008. Pozornost smo posvetili tudi vplivu gospodarske krize in tako predstavili aktualne podatke in predvidevanja gibanj trgov dela EU.

Dve postavljeni hipotezi sta zahtevali analizo institucij trga dela, in sicer smo analizirali pomen delovnopravne zakonodaje varovanja zaposlitve ter institut minimalnih plač. V analizo smo vključili tudi pomen sindikatov oziroma kolektivnih pogajanj za dogajanje na trgu dela.

Linearno povezanost med strogostjo delovnopravne zakonodaje (višino EPL indeksa) ter deležem dolgotrajne oziroma kratkotrajne stopnje brezposelnosti v skupni brezposelnosti, smo proučevali na slučajnem vzorcu triindvajsetih držav s podatki za leto 2008. Ugotovili smo, da je v povprečju strožja delovnopravna zakonodaja (višji EPL indeks) povezana z višjimi deleži dolgotrajne brezposelnosti oziroma z nižjimi deleži kratkotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti. Tako smo lahko potrdili hipotezo, ki smo si jo

zastavili na začetku magistrske naloge, in sicer da je strožja delovna zakonodaja povezana z nižjimi stopnjami kratkotrajne brezposelnosti, vendar z višjimi stopnjami dolgotrajne brezposelnosti v celotni brezposelnosti, kar potrjujejo tudi druge študije. To spoznanje pa je pomembno tudi v času sedanje krize, in sicer da se ne bi ciklična brezposelnost, ki nastane zaradi šokov, postopoma prelila v trdovratnejšo, dolgotrajno strukturno brezposelnost.

Glede povezave med minimalno plačo in stopnjami brezposelnosti, smo na slučajnem vzorcu osemnajstih držav ocenjevali povprečje Kaitz indeksa v letih 2000–2008. Na podlagi vzorčnih podatkov nismo mogli potrditi hipoteze, da so višje minimalne plače (višji Kaitz indeks) povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti. Tako kot drugim študijam, tudi nam ni uspelo potrditi predpostavk neoklasičnega modela, da so višje minimalne plače povezane z višjimi stopnjami brezposelnosti.

Glede vloge sindikatov na trgu dela smo ugotovili, da je v državah zaznati splošen upad trenda članstva v sindikatih od osemdesetih let dalje, kar je še posebej vidno v zadnjem desetletju, čeprav med državami obstajajo znatne razlike. Iz kazalca deleža članstva v sindikatih smo ugotovili veliko heterogenost med državami znotraj EU. Tako je v večini skandinavskih držav zaznati naraščanje članstva v sindikatih, nasproten trend pa je zabeležen v nekaterih državah kontinentalne Evrope. V večini držav je sicer še vedno opazen visok nivo članstva v sindikatih javnega sektorja. Glede kazalca deleža članstva v sindikatih sodi Slovenija med države z najvišjim deležem. A vendarle je delež članstva v sindikatih le eden, in še zdaleč ne edini pokazatelj moči sindikatov na trgu dela. Poleg stopnje centralizacije sindikatov in članstva v združenjih delodajalcev, sta pomembni kategoriji koordinacija, predvsem pa pokritost kolektivnih pogajanj, torej delež zaposlenih, katerih pogodbe o delu so usklajene s kolektivnimi pogajanjmi. Podatki za leta v obdobju med 2000–2006 kažejo, da so kolektivna pogajanja najmanj koordinirana v Veliki Britaniji, ki ima pogajalsko strukturo pogajanj razdrobljeno na ravni podjetij. Najbolj pa so kolektivna pogajanja koordinirana v Belgiji in na Irskem, kjer so plačni sporazumi izpogajani v socialnih paktih in aplicirani na raven celotnega gospodarstva. V večini držav EU-12 kolektivna pogajanja potekajo na ravni podjetja ter dejavnosti. Glede kazalca pokritosti kolektivnih pogajanj podatki kažejo znatne razlike med EU-12 in EU-15: v prvih je povprečna stopnja pokritosti 58-odstotna v primerjavi z 78-odstotno pokritostjo v EU-15. Z izjemo Slovenije je v večini držav srednje in vzhodne Evrope delež pokritosti kolektivnih pogajanj pod 50 odstotki in tako tudi pod evropskim, 65-odstotnim povprečjem. Na splošno torej velja, da je stopnja pokritosti s kolektivnimi pogajanjmi v državah članicah stabilna oziroma celo ponekod v porastu, v primerjavi s padanjem članstva v združenjih socialnih partnerjev, še posebej v sindikatih.

Analizirali smo tudi politike trga dela, kjer smo ugotovili, da se sredstva, ki jih države EU namenjujejo za politike trga dela zelo razlikujejo. V obdobju 1998–2003 jim je tako na primer Danska v povprečju namenila 4,35 odstotka BDP, Velika Britanija pa »le« 0,60

odstotka BDP. Največ sredstev so v navedenem obdobju v povprečju poleg Danske namenile še Belgija in Nizozemska, sledijo Nemčija, Švedska in Finska z več kot 3 odstotki BDP. Z manj kot odstotkom sredstev lahko ob bok Veliki Britaniji prištejemo še Luksemburg. Za obdobje 2004–2007, ko smo upoštevali še podatke za države EU-12, smo ugotovili da se je na ravni EU-27 delež sredstev namenjenih za politike trga dela zmanjšal na račun novih držav članic. Na ravni EU-15 pa je tudi v navedenem obdobju znesek sredstev namenjenih politikam trga dela presegal 2 odstotka BDP. Ugotovili smo tudi, da je v preučevanem obdobju 1998–2007 v večini držav EU, več sredstev namenjenih pasivnim politikam trga dela. Sicer pa ocene učinkovitosti aktivnih politik trga dela ne dajejo eksplicitnih rezultatov oziroma povezav glede vpliva na stopnje (ne)zaposlenosti. Medtem pa ocene učinkovitosti pasivnih politik trga dela kažejo, da je dvig teh nadomestil povezan le z minimalnim dvigom stopnje brezposelnosti.

Ugotovili smo še, da so bila gibanja na trgu dela v EU v obdobju 1998–2001 pozitivna in povezana z dinamično gospodarsko rastjo v tem obdobju. Z upočasnitvijo gospodarske rasti v obdobju 2001–2003 so se sicer razmere na trgu dela nekoliko poslabšale, vendar pa so gibanja na trgih dela v letih 2004–2008, ko je EU zopet beležila pozitivno gospodarsko rast, iz leta v leto postajala ugodnejša. Kar se tiče hipoteze glede povezanosti realnega BDP in rastjo zaposlenosti smo na podlagi vzorčnih podatkov ugotovili, da je povezanost med navedenima spremenljivkama linearna, pozitivna in zelo močna. Uspeli smo torej potrditi hipotezo, da so (višje) stopnje rasti realnega BDP, povezane z (višjimi) stopnjami rasti zaposlenosti.

Sklenemo lahko, da analiza podatkov trga dela EU v letih 1998–2008 kaže, da so gibanja na trgu dela povezana predvsem z gospodarskim ciklom, pri čemer pomembno vlogo igra medsebojna interakcija tako institucij kot politik na trgu dela.

Ugotovili smo tudi, da imajo institucije in politike sicer pomemben vpliv na trg dela, pri čemer ni zgolj »dobrih« ali »slabih« v vseh okoliščinah, kot tudi ni »čudežnega recepta«, ki bi predpisoval pravo dozo »zdravila« v vseh razmerah. Nemogoče je odkriti neko univerzalno ekonomsko politiko, ki bi pozitivno vplivala na zaposlenost v vseh gospodarstvih – tako dobrih kot slabih rezultatov na področju zaposlenosti namreč ni mogoče pripisati zgolj enemu dejavniku. Gre za medsebojno vplivanje podobnih makroekonomskih dogajanj v več državah na eni in različnih institucij ter politik trga dela v posamezni državi na drugi strani. Zaradi sinergičnih učinkov pa je boljše usklajeno delovanje več področij kot osredotočenosti na nekaj področij. Pri tem je pomembna tudi časovna komponenta – potreben je čas, da so vidni pozitivni rezultati na trgu dela. Kot smo lahko ugotovili, se posledice krize na trgu dela kažejo z zamudo, prav tako pa tudi ukrepi »zdravilno« delujejo z zamikom.

Ugotovili smo nadalje, da so bili trgi dela v EU-27 pred gospodarsko krizo v relativno dobri formi. Države članice so se v povprečju vztrajno približevale postavljenim

lizbonskim ciljem: stopnja zaposlenosti je na ravni EU-27 dosegla 66 odstotkov, pri čemer je bila rast beležena predvsem na račun povišanja stopenj zaposlenosti žensk in starejših. Tudi stopnja brezposelnosti je na ravni EU, predvsem v letih 2004–2008, padala.

Že konec novembra leta 2008 pa je bilo jasno, da se svetovno gospodarstvo močno ohlaja in da bo vpliv na realno gospodarstvo neizbežen. Kljub razlikam med posameznimi državami članicami je ekonomska aktivnosti na ravni EU začela močno padati in z nekaj zamude so se posledice kazale tudi na trgih dela. Večina držav članic se je tako lotila nujnih kratkoročnih ukrepov, ki so preprečila množična odpuščanja, pri čemer tudi Evropska komisija ugotavlja, da so bili ti ukrepi nujni, pravočasni in učinkoviti, vendar opozarja, da bo nujno potrebno te ukrepe povezati z dolgoročnejsimi. Dodamo naj, da bo gotovo pozornost potrebno usmeriti tudi na siceršnje institucionalno okolje, v katerem podjetja delujejo, saj študije kažejo na pomembno povezanost delovnopravne zakonodaje in širšega institucionalnega okvira, v katerem delujejo podjetja (Domadenik & Koman, 2009, str. 22).

Kljub temu, da so vidni znaki okrevanja krize, bo po predvidevanjih stopnja brezposelnosti naraščala. Glede ukrepov, ki so jih države sprejele, smo ugotovili, da trenutne analize kažejo, da so bili ciljani in pravočasni, ter da so pomagali ublažiti posledice krize. Sedaj pa bodo morali ti ukrepi zaobjeti v obširnejši, koordinirani strategiji, da se bo preprečilo, da (začasna) ciklična brezposelnost postane dolgotrajna (strukturna). Ukrepi se bodo tako morali preusmeriti iz ukrepov, ki so preprečevali množična odpuščanja, na ukrepe, ki bodo omogočali izboljševanje funkcioniranja trga dela, z namenom dvigniti zaposlenost in ekonomsko rast.

Zaključimo lahko z vprašanjem, ki ga je porodila sedanja kriza, in sicer kje so meje oziroma obseg, do katerega se trgi dela še lahko prilagodijo zunanjim šokom, upoštevajoč, da s prevzemom skupne valute oziroma vstopom v Ekonomsko in monetarno unijo države članice izgubljajo denarno in tečajno politiko in so bolj omejene tudi pri izvajanju ukrepov fiskalne politike, teža ekonomskega prilagajanja pa se prenaša na trg dela (Redek & Domadenik, 2008, str. 8). S tem pa se odpirajo nova vprašanja glede učinkovitega delovanja Evropske monetarne unije.

LITERATURA IN VIRI

1. Baldwin, R., & Wyplosz, C. (2006). *The Economics of European Integration* (2nd ed.). London: McGraw-Hill Education.
2. Beck, U. (2001). *Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina.
3. Blanpain, R., & Tiraboschi, M. (ur.) (2008). *The Global Labour Market: From Globalization to Flexicurity*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International.
4. Boal, W. M., & Ransom, M. R. (1997). Monopsony in the Labor Market. *Journal of Economic Literature*, 35, 86–112.
5. Boeri, T., & Garibaldi, P. (2006). Are labour markets in the new member states sufficiently flexible for EMU? *Journal of Banking & Finance*, 30, 1393–1407. Najdeno 17. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.carloalberto.org/people/garibaldi/doc/labormkts.pdf>
6. Bosworth, D., Dawkins, P., & Stromback, T. (1996). *The economics of the labour market*. Harlow: Longman.
7. Cahuc, P., & Zylbeberg, A. (2004). *Labour Economics*. Cambridge: MIT Press.
8. Checchi, D., & Lucifora, C. (2002). *Unions and Labour Market Institutions in Europe*. Najdeno 2. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.luiss.it/mes/wp-content/uploads/2009/12 checchi_lucifora_02.pdf
9. Comola, M., & de Mello, L. (2009). *How does decentralised minimum-wage setting affect unemployment and informality? The case of Indonesia*. Pariz: OECD. Najdeno 17. februarja 2010 na spletnem naslovu [http://www.oalis.oecd.org/oalis/2009doc.nsf/LinkTo/NT000049AA/\\$FILE/JT03267795.PDF](http://www.oalis.oecd.org/oalis/2009doc.nsf/LinkTo/NT000049AA/$FILE/JT03267795.PDF)
10. Dolenc, P., & Vodopivec, M. (ur.) (2007). *Mobilnost dela in fleksibilnost plač*. Koper: Fakulteta za management.
11. Domadenik, P. (2007). Konkurenčnost slovenskega trga dela v razmerah globalne konkurence: ali vemo, kje so naše šibke točke. *HRM*, 5 (16), 30–35.
12. Domadenik, P., & Koman, M. (2009). *Togost stroškov dela pri prilaganju gospodarskim gibanjem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
13. Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2006). *Modern Labour Economics: Theory and Public Policy* (9th ed.). Boston: Pearsons Education, Inc.
14. Eurofound. (2009). *Slovenia: Industrial relations profile*. Najdeno 20. aprila 2010 na spletnem naslovu http://www.eurofound.europa.eu/eiro/country/slovenia_3.htm

15. European Commission. (2006). *Labour market policy database – methodology*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Najdeno 1. februarja 2010 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-BF-06-003/EN/KS-BF-06-003-EN.PDF
16. European Commission. (2008). *Employment in Europe 2008*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
17. European Commission. (2009). *Communication for the Spring European Council, 'Driving European Recovery'*. Najdeno 20. junija 2010 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0114:FIN:EN:DOC>
18. European Commission. (2009). *Employment in Europe 2009*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
19. European Commission. (2009). *Europe in figures. Eurostat yearbook 2009*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Najdeno 6. septembra 2009 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-09-001/EN/KS-CD-09-001-EN.PDF
20. European Commission. (2009). *European Employment Strategy*. Najdeno 5. oktobra 2009 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=sl>
21. European Commission. (2009). *Industrial Relations in Europe 2008*. European Communities. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
22. European Commission. (2009). *Labour market and wage developments in 2008*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Najdeno 4. marca 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication16040_en.pdf
23. European Parliament. (2004). *Evropska strategija zaposlovanja*. Najdeno 18. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.europarl.europa.eu/highlights/sl/1101.html>
24. Eurostat. (2009). *Minimum wages in January 2009*. Najdeno 1. marca 2010 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-029/EN/KS-QA-09-029-EN.PDF
25. Eurostat. (2010a). *Real GDP growth rate*. Najdeno 6. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb020&plugin=1>
26. Eurostat. (2010b). *Employment rate by gender (female)*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsiem010&language=en>
27. Eurostat. (2010c). *Employment rate by gender (male)*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsiem010&language=en>
28. Eurostat. (2010d). *Employment growth by gender (total)*. Najdeno 6. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb050&plugin=1>

29. Eurostat. (2010e). *Employment rate by gender (total)*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsiem010>
30. Eurostat. (2010f). *Employment rate of older workers by gender (total)*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsiem020>
31. Eurostat. (2010g). *Labour Market Policy Database. Public expenditure on labour market policies, by type of action*. Najdeno 4. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00076&language=en>
32. Eurostat. (2010h). *Long-term unemployment rate by gender (total)*. Najdeno 10. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsisc070&plugin=1>
33. Eurostat. (2010i). *Unemployment rate by gender (total)*. Najdeno 4. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsiem110>
34. Evropska komisija. (2007). *Deset let evropske strategije zaposlovanja (ESZ)*. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
35. Evropska komisija. (2010). *Oživitev evropskega gospodarstva*. Najdeno 19. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/news/economy/081127_1_sl.htm
36. Hrovatin, N. (2002). *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Ignjatović, M. (2002). *Družbene posledice povečanja prožnosti trga delovne sile*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica Fakultete za družbene vede.
38. Kajzer, A. (1996). *Trg dela in brezposelnost v Sloveniji* (doktorska disertacija). Maribor: Ekonomsko – poslovna fakulteta.
39. Kajzer, A. (2005). *Pojem fleksibilnosti trga dela in stanje na trgu dela v Sloveniji*. Delovni zvezek 14, 2005. Ljubljana: UMAR.
40. Kajzer, A. (2006). Razvoj skupne evropske politike zaposlovanja in spremembe v obdobju njenega izvajanja na trgu dela v EU-15. *Naše gospodarstvo*, 52 (5/6), 67–72.
41. Kajzer, A. (2009). Odziv trga dela na recesijo v Sloveniji. *IB revija*, XLIII (3/4), 69–76.
42. Kastelec, D., & Košmelj, K. (2009). *Statistična analiza podatkov s programom Excel 2003 in R*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta. Najdeno 5. januarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.bf.uni-lj.si/agronomija/o-oddelku/katedre-in-druge-org-enote/za003.html>
43. Kopint-Datorg Foundation for Economic Research. (2005). *European Employment Strategy – Ways of Adaptability in New Member States. The case of Hungary. Report on the first conference*. (2005). Najdeno 4. septembra 2009 na spletnem naslovu http://telnet.datanet.hu/~kopint/nfa/download/EES_Summary_2005-04-28.pdf
44. Kosi, T. (2007). *Progresivnost obdavčitve dela v razvitih državah in trg dela* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
45. Malačič, J. (2006a). *Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

46. Malačič, J. (2006b). Mladi in starejši v pasteh sprememb na trgu dela. *IB revija*, XL (4), 83–85.
47. Malačič, J. (2007). Reforme na trgu dela – ali sploh obstajajo alternative? *IB revija*, XLI (1), 92–96.
48. Malačič, J. (2010). *Ukrepi na področju trga dela v Sloveniji za ohranjanje zaposlenosti v času krize po letu 2008*. Besedilo pripravljeno za Fiskalni svet Vlade Republike Slovenije v marcu leta 2010. Najdeno 29. maja 2010 na spletnem naslovu http://www.gsv.gov.si/fileadmin/gsv.gov.si/pageuploads/Ukrepi_trg_dela.pdf
49. Malačič, J. (b.l.). *Trg dela in zaposlenost v javnem sektorju v Sloveniji*. Prispevek na konferenci Statistični dnevi. Najdeno 13. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.stat.si/StatDnevi2009/Docs/Mala%C4%8Di%C4%8D-Trg%20dela_prispevek.pdf
50. Martin, J. P., & Grubb, D. (2001). *What works and for whom: a review of OECD countries' experiences with active labour market policies*. IFAU - Institute for Labour Market Policy Evaluation. Working paper series (14). Najdeno 12. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://www.ifau.se/upload/pdf/se/2001/wp01-14.pdf>
51. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. (2010). *Informacije in pojasnila v zvezi z novim Zakonom o minimalni plači*. Najdeno 1. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.mddsz.gov.si/si/splosno/cns/novica/article/1966/6324/a333af0172/>
52. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. (2010). *Poročilo o izvajanju Zakona o delnem povračilu nadomestila plače, 4. 3. 2010*. Najdeno 7. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/3-4-2010-porocilo-zdspdc.pdf
53. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. (2010). *Poročilo o izvajanju Zakona o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa, 4. 3. 2010*. Najdeno 7. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/3-4-2010-porocilo-zdspdc.pdf
54. OECD. (2008). *Employment Outlook 2008*. Pariz: OECD.
55. OECD. (2010). *Employment protection in OECD and selected non-OECD countries, 2008*. Najdeno 12. januarja 2010 na spletnem naslovu http://www.oecd.org/document/11/0,3343,en_2649_33927_42695243_1_1_1_1,00.html
56. OECD. (2010). *Minimum relative to average wages of full-time workers*. Najdeno 24. februarja 2010 na spletnem naslovu <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=MIN2AVE>
57. OECD. (2010). *OECD Indicators of Employment Protection*. Najdeno 4. februarja 2010 na spletnem naslovu http://www.oecd.org/document/11/0,3343,en_2649_33927_42695243_1_1_1_1,00.html
58. OECD. (2010). *Trade union density (%) in OECD countries, 1960–2008*. Najdeno 14. januarja 2010 na spletnem naslovu www.oecd.org/dataoecd/25/42/39891561.xls

59. Potužáková, S. (2007). Current Situation of the EU Labour Market. Najdeno 5. septembra na spletnem naslovu <http://www.ceeisaconf.uni.wroc.pl/wordy/papers%204%20session/Potuzakova.doc>
60. Projekt portal Predsedovanje.si. (2008). *Lizbonska strategija*. Najdeno 10. septembra 2009 spletnem naslovu http://www.predsedovanje.si/files/lizbonska_strategija-info.pdf
61. Redek, T., & Domadenik, P. (2008). Socialni partnerji: reforme na trgu dela so nujne. *HRM revija*, 6 (21), 6–11.
62. Rogelj, R. (2002). *Statistika 2. Ljubljana*: Ekonomska fakulteta.
63. Scarpetta, S. (1998). *Labour Market Reforms and Unemployment: Lessons from the Experience of the OECD Countries*. Washington, D.C.: Inter-American Development Bank. Najdeno 30. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.iadb.org/res/publications/pubfiles/pubWP-382.pdf>
64. Senjur, M. (2001). *Makroekonomija: makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*. Maribor: MER Evrocenter.
65. Statistični urad Republike Slovenije. (2010). *Metodološka pojasnila*. Najdeno 5. novembra 2009 na spletnem naslovu http://www.stat.si/metodologija_pojasnila.asp?pod=7
66. Urad Vlade RS za komuniciranje. (2010a). *Lizbonska pogodba*. Najdeno 23. decembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/>
67. Urad Vlade RS za komuniciranje. (2010b). *Lizbonska strategija*. Najdeno 10. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-strategija/>
68. Vlada RS. (2010). *Slovenska izhodna strategija 2010–2013*. Najdeno 20. marca 2010 na spletnem naslovu http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protikrizni_ukrepi/izhod_iz_krize/IZHODNA_STRATEGIJA.pdf
69. Vodopivec, M. (2004). *Income support for the unemployed: issues and options*. Washington, DC: World Bank.
70. Worker participation. (2010). *Trade unions*. Najdeno 4. marca 2010 na spletnem naslovu <http://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Across-Europe/Trade-Unions2>
71. Zakon o delnem povračilu nadomestila plače. *Uradni list RS št. 42/2009*.
72. Zakon o delnem subvencioniranju polnega delovnega časa. *Uradni list RS št. 5/2009, št. 40/2009, št. 57/2009*.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Stopnja zaposlenosti in stopnja brezposelnosti v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003	1
Priloga 2: Stopnja zaposlenosti moških v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003..	2
Priloga 3: Stopnja zaposlenosti žensk v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003.....	3
Priloga 4: Stopnja zaposlenosti starejših v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003.....	4
Priloga 5: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v obdobju 1998–2003.....	5
Priloga 6: Povprečna stopnja zaposlenosti, zaposlenosti žensk ter zaposlenosti starejših, v državah EU-15 v obdobju 1998–2003 ter primerjava z Lizbonskimi cilji (črta označuje države, ki so postavljeni cilj že dosegle).....	6
Priloga 7: Povprečna stopnja brezposelnosti ter dolgotrajne brezposelnosti v državah EU-15 v obdobju 1998–2003	7
Priloga 8: Stopnja zaposlenosti in stopnja brezposelnosti v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008	8
Priloga 9: Stopnja zaposlenosti moških v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008.....	9
Priloga 10: Stopnja zaposlenosti žensk v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008	10
Priloga 11: Stopnja zaposlenosti starejših v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008	11
Priloga 12: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v obdobju 2004–2008.....	12
Priloga 13: Povprečna stopnja zaposlenosti, zaposlenosti žensk ter zaposlenosti starejših, v državah EU-27 v obdobju 2004–2008, ter primerjava z lizbonskimi cilji	13
Priloga 14: Povprečna stopnja brezposelnosti ter dolgotrajne brezposelnosti v državah EU-27 v obdobju 2004–2008.....	14
Priloga 15: Delež članstva v sindikatih za leto 2007.....	15
Priloga 16: Pokritost pogodb s kolektivnimi pogajanjmi, delež zaposlenih v sindikatih, razširjeni zakoni za leto 2000	16
Priloga 17: Rast realnega BDP (v odstotkih) v EU-27 letih 2000–2009 ter ocene za leti 2010 in 2011	17
Priloga 18: Stopnja brezposelnosti (v odstotkih) v EU-27 v letih 2008 in 2009 ter napoved Generalnega direktorata za ekonomske in finančne zadeve Evropske komisije (DG ECFIN) za leto 2010	18
Priloga 19: Rast zaposlenosti v EU-27 v letih 2008 in 2009 ter napoved Generalnega direktorata za ekonomske in finančne zadeve Evropske komisije (DG ECFIN) za leti 2009 in 2010	19
Priloga 20: Politike trga dela - porabljena sredstva kot odstotek BDP	20
Priloga 21: Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, glede na to ali so bila sredstva namenjena pasivni ali aktivni politiki trga dela v obdobju 1998–2003	21
Priloga 22: Politike trga dela - porabljena sredstva kot odstotek BDP v obdobju 2004–2007	22
Priloga 23: Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, glede na to ali so bila sredstva namenjena pasivni ali aktivni politiki trga dela v obdobju 2004–2007	23
Priloga 24: Razvrstitev držav glede na povprečno porabljena sredstva za politike trga dela, kot odstotek BDP v obdobju 1998–2003	24

Priloga 25: Razvrstitev držav glede na povprečno porabljen sredstva za politike trga dela, kot odstotek BDP v obdobju 2004–2007	25
Priloga 26: Razvrstitev držav glede na povprečno porabljen sredstva za politike trga dela v obdobju 1998–2003 in glede na razmerje pasivna:aktivna politika trga dela	26
Priloga 27: Razvrstitev držav, glede na povprečno porabljen sredstva za politike trga dela, v obdobju 2004–2007, glede na razmerje pasivna:aktivna politika trga dela	27

Priloga 1: Stopnja zaposlenosti in stopnja brezposelnosti v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003

Država	Stopnja zaposlenosti v odstotkih						Stopnja brezposelnosti v odstotkih					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Avstrija	67,9	68,6	68,5	68,5	68,7	68,9	4,5	3,9	3,6	3,6	4,2	4,3
Belgija	57,4	59,3	60,5	59,9	59,9	59,6	9,3	8,5	6,9	6,6	7,5	8,2
Danska	75,1	76,0	76,3	76,2	75,9	75,1	4,9	5,2	4,3	4,5	4,6	5,4
Finska	64,6	66,4	67,2	68,1	68,1	67,7	11,4	10,2	9,8	9,1	9,1	9,0
Francija	60,2	60,9	62,1	62,8	63,0	64,0	11,0	10,4	9,0	8,3	8,6	9,0
Grčija	56,0	55,9	56,5	56,3	57,5	58,7	10,8	12,0	11,2	10,7	10,3	9,7
Irska	60,6	63,3	65,2	65,8	65,5	65,5	7,5	5,7	4,3	3,9	4,5	4,8
Italija	51,9	52,7	53,7	54,8	55,5	56,1	11,3	10,9	10,1	9,1	8,6	8,4
Luksemburg	60,5	61,7	62,7	63,1	63,4	62,2	2,7	2,4	2,2	1,9	2,6	3,8
Nemčija	63,9	65,2	65,6	65,8	65,4	65,0	9,1	8,2	7,5	7,6	8,4	9,3
Nizozemska	70,2	71,7	72,9	74,1	74,4	73,6	3,8	3,2	2,8	2,2	2,8	3,7
Portugalska	66,8	67,4	68,4	69,0	68,8	68,1	5,0	4,5	4,0	4,1	5,1	6,4
Španija	51,3	53,8	56,3	57,8	58,5	59,8	15,0	12,5	11,1	10,3	11,1	11,1
Švedska	70,3	71,7	73,0	74,0	73,6	72,9	8,2	6,7	5,6	5,9	6,1	6,8
Velika Britanija	70,5	71,0	71,2	71,4	71,4	71,5	6,1	5,9	5,4	5,0	5,1	5,0
EU-15	61,4	62,5	63,4	64,1	64,2	64,5	9,3	8,5	7,7	7,3	7,6	8,0
ZDA	73,8	73,9	74,1	73,1	71,9	71,2	4,5	4,2	4,0	4,8	5,8	6,0
Japonska	69,5	68,9	68,9	68,8	68,2	68,4	4,1	4,7	4,7	5,0	5,4	5,3

Vir: Eurostat, Employment rate by gender (total), 2010e; Unemployment rate by gender (total), 2010i.

Priloga 2: Stopnja zaposlenosti moških v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003

Država	Stopnja zaposlenosti moških v odstotkih					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Avstrija	77,0	77,6	77,3	76,4	76,4	76,4
Belgija	67,1	68,1	69,5	68,8	68,3	67,3
Danska	79,9	80,8	80,8	80,2	80,0	79,6
Finska	67,8	69,2	70,1	70,8	70,0	69,7
Francija	67,4	68,0	69,2	69,7	69,5	69,9
Grčija	71,7	71,1	71,5	71,4	72,2	73,4
Irska	72,1	74,5	76,3	76,6	75,4	75,2
Italija	66,8	67,3	68,0	68,5	69,1	69,6
Luksemburg	74,5	74,5	75,0	75,0	75,1	73,3
Nemčija	71,9	72,8	72,9	72,8	71,8	70,9
Nizozemska	80,2	80,9	82,1	82,8	82,4	81,1
Portugalska	75,9	75,8	76,5	77,0	76,5	75,0
Španija	66,8	69,3	71,2	72,5	72,6	73,2
Švedska	72,8	74,0	75,1	75,7	74,9	74,2
Velika Britanija	77,3	77,7	77,8	78,0	77,7	77,8
EU-15	71,2	72,1	72,8	73,1	72,8	72,7
ZDA	80,5	80,5	80,6	79,4	78,0	76,9
Japonska	81,7	81,0	80,9	80,5	79,9	79,8

Vir: Eurostat, *Employment rate by gender (male)*, 2010c.

Priloga 3: Stopnja zaposlenosti žensk v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003

Država	Stopnja zaposlenosti žensk v odstotkih					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Avstrija	58,8	59,6	59,6	60,7	61,3	61,6
Belgija	47,6	50,4	51,5	51,0	51,4	51,8
Danska	70,2	71,1	71,6	72,0	71,7	70,5
Finska	61,2	63,4	64,2	65,4	66,2	65,7
Francija	53,1	54,0	55,2	56,0	56,7	58,2
Grčija	40,5	41,0	41,7	41,5	42,9	44,3
Irska	49,0	52,0	53,9	54,9	55,4	55,7
Italija	37,3	38,3	39,6	41,1	42,0	42,7
Luksemburg	46,2	48,6	50,1	50,9	51,6	50,9
Nemčija	55,8	57,4	58,1	58,7	58,9	58,9
Nizozemska	60,1	62,3	63,5	65,2	66,2	66,0
Portugalska	58,2	59,4	60,5	61,3	61,4	61,4
Španija	35,8	38,5	41,3	43,1	44,4	46,3
Švedska	67,9	69,4	70,9	72,3	72,2	71,5
Velika Britanija	63,6	64,2	64,7	65,0	65,2	65,3
EU-15	51,6	53,0	54,1	55,0	55,6	56,2
ZDA	67,4	67,6	67,8	67,1	66,1	65,7
Japonska	57,2	56,7	56,7	57,0	56,5	56,8

Vir: Eurostat, *Employment rate by gender (female)*, 2010b.

Priloga 4: Stopnja zaposlenosti starejših v državah članicah EU-15 v obdobju 1998–2003

Država	Stopnja zaposlenosti starejših (55–64 let) v odstotkih					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Avstrija	28,4	29,7	28,8	28,9	29,1	30,3
Belgija	22,9	24,6	26,3	25,1	26,6	28,1
Danska	52,0	54,5	55,7	58,0	57,9	60,2
Finska	36,2	39,0	41,6	45,7	47,8	49,6
Francija	28,3	28,8	29,9	31,9	34,7	37,0
Grčija	39,0	39,3	39,0	38,2	39,2	41,3
Irska	41,7	43,7	45,3	46,8	48,0	49,0
Italija	27,7	27,6	27,7	28,0	28,9	30,3
Luksemburg	25,1	26,4	26,7	25,6	28,1	30,3
Nemčija	37,7	37,8	37,6	37,9	38,9	39,9
Nizozemska	33,9	36,4	38,2	39,6	42,3	44,3
Portugalska	49,6	50,1	50,7	50,2	51,4	51,6
Španija	35,1	35,0	37,0	39,2	39,6	40,7
Švedska	63,0	63,9	64,9	66,7	68,0	68,6
Velika Britanija	49,0	49,6	50,7	52,2	53,4	55,4
EU-15	36,6	37,1	37,8	38,8	40,2	41,7
ZDA	57,7	57,7	57,8	58,6	59,5	59,9
Japonska	63,8	63,4	62,8	62,0	61,6	62,1

Vir: Eurostat, *Employment rate of older workers by gender (total)*, 2010f.

Priloga 5: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v obdobju 1998–2003

Država	Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v odstotkih					
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Avstrija	1,3	1,2	1,0	0,9	1,1	1,1
Belgija	5,6	4,8	3,7	3,2	3,7	3,7
Danska	1,3	1,1	0,9	0,9	0,9	1,1
Finska	4,1	3,0	2,8	2,5	2,3	2,3
Francija	4,5	4,1	3,5	2,9	3,0	3,5
Grčija	5,8	6,5	6,2	5,5	5,3	5,3
Irska	3,9	2,5	1,6	1,3	1,3	1,6
Italija	6,8	6,7	6,3	5,7	5,1	4,9
Luksemburg	0,9	0,8	0,5	0,5	0,7	1,0
Nemčija	4,7	4,2	3,8	3,8	4,0	4,6
Nizozemska	1,5	1,2	0,8	0,6	0,7	1,0
Portugalska	2,2	1,8	1,7	1,5	1,8	2,2
Španija	7,5	5,7	4,6	3,7	3,7	3,7
Švedska	2,6	1,9	1,4	1,0	1,0	1,0
Velika Britanija	1,9	1,7	1,4	1,3	1,1	1,1
EU-15	4,4	3,9	3,4	3,1	3,1	3,3
ZDA	0,4	0,3	0,2	0,3	0,5	0,7
Japonska	0,8	1,0	1,2	1,3	1,7	1,8

Vir: Eurostat, Long-term unemployment rate by gender (total), 2010h.

Priloga 6: Povprečna stopnja zaposlenosti, zaposlenosti žensk ter zaposlenosti starejših, v državah EU-15 v obdobju 1998–2003 ter primerjava z Lizbonskimi cilji (črta označuje države, ki so postavljeni cilj že dosegle)

Povprečna stopnja zaposlenosti v državah EU-15, 1998–2003, v odstotkih		Povprečna stopnja zaposlenosti žensk v državah EU-15, 1998–2003, v odstotkih		Povprečna stopnja zaposlenosti starejših v državah EU-15, 1998–2003, v odstotkih	
2010 cilj	70,0	2010 cilj	60,0	2010 cilj	50,0
Danska	75,8	Danska	71,2	Švedska	65,9
Nizozemska	72,8	Švedska	70,7	Danska	56,4
Švedska	72,6	Velika Britanija	64,7	Velika Britanija	51,7
Velika Britanija	71,2	Finska	64,4	Portugalska	50,6
Avstrija	68,5	Nizozemska	63,9	Irska	45,8
Portugalska	68,1	Portugalska	60,4	Finska	43,3
Finska	67,0	Avstrija	60,3	Grčija	39,3
Nemčija	65,2	Nemčija	58,0	Nizozemska	39,1
Irska	64,3	Francija	55,5	Nemčija	38,3
Luksemburg	62,3	Irska	53,5	Španija	37,8
Francija	62,2	Belgija	50,6	Francija	31,8
Belgija	59,4	Luksemburg	49,7	Avstrija	29,2
Grčija	56,8	Grčija	42,0	Italija	28,4
Španija	56,3	Španija	41,6	Luksemburg	27,0
Italija	54,1	Italija	40,2	Belgija	25,6

Priloga 7: Povprečna stopnja brezposelnosti ter dolgotrajne brezposelnosti v državah EU-15 v obdobju 1998–2003

Povprečna stopnja brezposelnosti v državah EU-15, 1998–2003, v odstotkih		Povprečna stopnja dolgotrajne brezposelnosti v državah EU-15, 1998–2003, v odstotkih	
Luksemburg	2,6	Luksemburg	0,7
Nizozemska	3,1	Nizozemska	1,0
Avstrija	4,0	Danska	1,0
Danska	4,8	Avstrija	1,1
Portugalska	4,9	Velika Britanija	1,4
Irska	5,1	Švedska	1,5
Velika Britanija	5,4	Portugalska	1,9
Švedska	6,6	Irska	2,0
Belgija	7,8	Finska	2,8
Nemčija	8,4	Francija	3,6
Francija	9,4	Belgija	4,1
Italija	9,7	Nemčija	4,2
Finska	9,8	Španija	4,8
Grčija	10,8	Grčija	5,8
Španija	11,9	Italija	5,9

Priloga 8: Stopnja zaposlenosti in stopnja brezposelnosti v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008

Država	Stopnja zaposlenosti v odstotkih					Stopnja brezposelnosti v odstotkih				
	2004	2005	2006	2007	2008	2004	2005	2006	2007	2008
Avstrija	67,8	68,6	70,2	71,4	72,1	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8
Belgija	60,3	61,1	61,0	62,0	62,4	8,4	8,5	8,3	7,5	7,0
Bolgarija	54,2	55,8	58,6	61,7	64	12,1	10,1	9,0	6,9	5,6
Češka	64,2	64,8	65,3	66,1	66,6	8,3	7,9	7,2	5,3	4,4
Ciper	68,9	68,5	69,6	71,0	70,9	4,7	5,3	4,6	4,0	3,6
Danska	75,7	75,9	77,4	77,1	78,1	5,5	4,8	3,9	3,8	3,3
Estonija	63,0	64,4	68,1	69,4	69,8	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5
Finska	67,6	68,4	69,3	70,3	71,1	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4
Francija	63,8	63,7	63,7	64,3	64,9	9,3	9,3	9,2	8,4	7,8
Grčija	59,4	60,1	61,0	61,4	61,9	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7
Irska	66,3	67,6	68,6	69,1	67,6	4,6	4,4	4,5	4,6	6,0
Italija	57,6	57,6	58,4	58,7	58,7	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7
Latvija	62,3	63,3	66,3	68,3	68,6	10,4	8,9	6,8	6,0	7,5
Litva	61,2	62,6	63,6	64,9	64,3	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8
Luksemburg	62,5	63,6	63,6	64,2	63,4	5,0	4,6	4,6	4,2	4,9
Madžarska	56,8	56,9	57,3	57,3	56,7	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8
Malta	54,0	53,9	53,6	54,6	55,3	7,4	7,2	7,1	6,4	5,9
Nemčija	65,0	66,0	67,5	69,4	70,7	9,8	10,7	9,8	8,4	7,3
Nizozemska	73,1	73,2	74,3	76	77,2	4,6	4,7	3,9	3,2	2,8
Poljska	51,7	52,8	54,5	57,0	59,2	19,0	17,8	13,9	9,6	7,1
Portugalska	67,8	67,5	67,9	67,8	68,2	6,7	7,7	7,8	8,1	7,7
Romunija	57,7	57,6	58,8	58,8	59,0	8,1	7,2	7,3	6,4	5,8
Slovaška	57,0	57,7	59,4	60,7	62,3	18,2	16,3	13,4	11,1	9,5
Slovenija	65,3	66,0	66,6	67,8	68,6	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4
Španija	61,1	63,3	64,8	65,6	64,3	10,6	9,2	8,5	8,3	11,3
Švedska	72,1	72,5	73,1	74,2	74,3	7,7	7,7	7,1	6,2	6,2
Velika Britanija	71,7	71,7	71,6	71,5	71,5	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6
EU-27	63,0	63,5	64,5	65,4	65,9	9,1	8,9	8,2	7,1	7,0
ZDA	71,2	71,5	72	71,8	70,9	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8
Japonska	68,7	69,3	70,0	70,7	70,7	4,7	4,4	4,1	3,9	4,0

Vir: Eurostat, *Employment rate by gender (total), 2010e; Unemployment rate by gender (total), 2010i.*

Priloga 9: Stopnja zaposlenosti moških v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008

Država	Stopnja zaposlenosti moških v odstotkih				
	2004	2005	2006	2007	2008
Avstrija	74,9	75,4	76,9	78,4	78,5
Belgija	67,9	68,3	67,9	68,7	68,6
Bolgarija	57,9	60	62,8	66	68,5
Češka	79,8	79,2	79,4	80,0	79,2
Ciper	72,3	73,3	73,7	74,8	75,4
Danska	79,7	79,8	81,2	81,0	81,9
Estonija	66,4	67,0	71,0	73,2	73,6
Finska	69,7	70,3	71,4	72,1	73,1
Francija	69,5	69,2	68,9	69,2	69,6
Grčija	70,8	71,3	72,8	74,7	75,9
Irska	73,7	74,2	74,6	74,9	75,0
Italija	63,1	63,1	63,8	64,0	63,0
Latvija	75,9	76,9	77,7	77,4	74,9
Litva	70,1	69,9	70,5	70,7	70,3
Luksemburg	66,4	67,6	70,4	72,5	72,1
Madžarska	64,7	66,1	66,3	67,9	67,1
Malta	72,8	73,3	72,6	72,3	71,5
Nemčija	75,1	73,8	73,3	72,9	72,5
Nizozemska	80,2	79,9	80,9	82,2	83,2
Poljska	57,2	58,9	60,9	63,6	66,3
Portugalska	74,2	73,4	73,9	73,8	74,0
Romunija	63,4	63,7	64,6	64,8	65,7
Slovaška	63,2	64,6	67	68,4	70,0
Slovenija	70,0	70,4	71,1	72,7	72,7
Španija	73,8	75,2	76,1	76,2	73,5
Švedska	73,6	74,4	75,5	76,5	76,7
Velika Britanija	77,9	77,7	77,5	77,5	77,3
EU-27	70,4	70,8	71,6	72,5	72,8
ZDA	77,2	77,6	78,1	77,8	76,4
Japonska	80,0	80,4	81,0	81,7	81,6

Vir: Eurostat, *Employment rate by gender (male)*, 2010c.

Priloga 10: Stopnja zaposlenosti žensk v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008

Država	Stopnja zaposlenosti žensk v odstotkih				
	2004	2005	2006	2007	2008
Avstrija	60,7	62,0	63,5	64,4	65,8
Belgija	52,6	53,8	54,0	55,3	56,2
Bolgarija	50,6	51,7	54,6	57,6	59,5
Češka	58,7	58,4	60,3	62,4	62,9
Ciper	56,0	56,3	56,8	57,3	57,6
Danska	71,6	71,9	73,4	73,2	74,3
Estonija	60,0	62,1	65,3	65,9	66,3
Finska	65,6	66,5	67,3	68,5	69,0
Francija	58,3	58,4	58,6	59,7	60,4
Grčija	59,2	60,6	62,2	64,0	65,4
Irska	45,2	46,1	47,4	47,9	48,7
Italija	50,7	51,0	51,1	50,9	50,6
Latvija	56,5	58,3	59,3	60,6	60,2
Litva	45,2	45,3	46,3	46,6	47,2
Luksemburg	58,5	59,3	62,4	64,4	65,4
Madžarska	57,8	59,4	61,0	62,2	61,8
Malta	51,9	53,7	54,6	56,1	55,1
Nemčija	32,7	33,7	33,4	35,7	37,4
Nizozemska	65,8	66,4	67,7	69,6	71,1
Poljska	46,2	46,8	48,2	50,6	52,4
Portugalska	61,7	61,7	62,0	61,9	62,5
Romunija	52,1	51,5	53,0	52,8	52,5
Slovaška	50,9	50,9	51,9	53,0	54,6
Slovenija	60,5	61,3	61,8	62,6	64,2
Španija	48,3	51,2	53,2	54,7	54,9
Švedska	70,5	70,4	70,7	71,8	71,8
Velika Britanija	65,6	65,8	65,8	65,5	65,8
EU-27	55,6	56,3	57,3	58,3	59,1
ZDA	65,4	65,6	66,1	65,9	65,5
Japonska	57,4	58,1	58,8	59,5	59,7

Vir: Eurostat, *Employment rate by gender (female)*, 2010b.

Priloga 11: Stopnja zaposlenosti starejših v državah članicah EU-27 v obdobju 2004–2008

Država	Stopnja zaposlenosti starejših (55–64 let) v odstotkih				
	2004	2005	2006	2007	2008
Avstrija	28,8	31,8	35,5	38,6	41,0
Belgija	30,0	31,8	32,0	34,4	34,5
Bolgarija	32,5	34,7	39,6	42,6	46,0
Češka	49,9	50,6	53,6	55,9	54,8
Ciper	42,7	44,5	45,2	46,0	47,6
Danska	60,3	59,5	60,7	58,6	57,0
Estonija	52,4	56,1	58,5	60,0	62,4
Finska	50,9	52,7	54,5	55,0	56,5
Francija	37,8	38,5	38,1	38,2	38,2
Grčija	41,8	45,4	48,4	51,5	53,8
Irska	39,4	41,6	42,3	42,4	42,8
Italija	31,1	33,0	33,6	33,1	31,4
Latvija	49,5	51,6	53,1	53,8	53,6
Litva	30,5	31,4	32,5	33,8	34,4
Luksemburg	47,9	49,5	53,3	57,7	59,4
Madžarska	47,1	49,2	49,6	53,4	53,1
Malta	30,4	31,7	33,2	32,0	34,1
Nemčija	31,5	30,8	29,8	28,5	29,2
Nizozemska	45,2	46,1	47,7	50,9	53,0
Poljska	26,2	27,2	28,1	29,7	31,6
Portugalska	50,3	50,5	50,1	50,9	50,8
Romunija	36,9	39,4	41,7	41,4	43,1
Slovaška	26,8	30,3	33,1	35,6	39,2
Slovenija	29,0	30,7	32,6	33,5	32,8
Španija	41,3	43,1	44,1	44,6	45,6
Švedska	69,1	69,4	69,6	70,0	70,1
Velika Britanija	56,2	56,8	57,3	57,4	58,0
EU-27	40,7	42,3	43,5	44,6	45,6
ZDA	59,9	60,8	61,8	61,8	62,1
Japonska	63,0	63,9	64,7	66,1	66,3

Vir: Eurostat, *Employment rate of older workers by gender (total)*, 2010f.

Priloga 12: Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v obdobju 2004–2008

Država	Stopnja dolgotrajne brezposelnosti v odstotkih				
	2004	2005	2006	2007	2008
Avstrija	1,4	1,3	1,3	1,2	0,9
Belgija	4,1	4,4	4,2	3,8	3,3
Bolgarija	7,2	6,0	5,0	4,1	2,9
Češka	4,2	4,2	3,9	2,8	2,2
Ciper	1,2	1,2	0,9	0,7	0,5
Danska	1,2	1,1	0,8	0,6	0,5
Estonija	5,0	4,2	2,9	2,3	1,7
Finska	2,1	2,2	1,9	1,6	1,2
Francija	3,8	3,8	3,9	3,4	2,9
Grčija	5,6	5,1	4,8	4,1	3,6
Irska	1,6	1,5	1,4	1,4	1,6
Italija	4,0	3,9	3,4	2,9	3,1
Latvija	4,6	4,1	2,5	1,6	1,9
Litva	5,8	4,3	2,5	1,4	1,2
Luksemburg	1,0	1,2	1,4	1,2	1,6
Madžarska	2,7	3,2	3,4	3,4	3,6
Malta	3,4	3,3	2,8	2,7	2,5
Nemčija	5,5	5,7	5,5	4,7	3,8
Nizozemska	1,6	1,9	1,7	1,3	1,0
Poljska	10,3	10,3	7,8	4,9	2,4
Portugalska	3,0	3,7	3,9	3,8	3,7
Romunija	4,8	4,0	4,2	3,2	2,4
Slovaška	11,8	11,7	10,2	8,3	6,6
Slovenija	3,2	3,1	2,9	2,2	1,9
Španija	3,4	2,2	1,8	1,7	2,0
Švedska	1,2	0,0	1,1	0,8	0,8
Velika Britanija	1,0	1,0	1,2	1,3	1,4
EU-27	4,2	3,7	3,7	3,1	2,6
ZDA	0,7	0,6	0,5	0,5	0,6
Japonska	1,6	1,5	1,4	1,2	1,3

Vir: Eurostat, Long-term unemployment rate by gender (total), 2010h.

Priloga 13: Povprečna stopnja zaposlenosti, zaposlenosti žensk ter zaposlenosti starejših, v državah EU-27 v obdobju 2004–2008, ter primerjava z lizbonskimi cilji

Povprečna stopnja zaposlenosti v državah EU-27, 2004–2008, v odstotkih		Povprečna stopnja zaposlenosti žensk v državah EU-27, 2004–2008, v odstotkih		Povprečna stopnja zaposlenosti starejših v državah EU-27, 2004–2008, v odstotkih	
2010 cilj	70,0	2010 cilj	60,0	2010 cilj	50,0
Danska	76,8	Danska	72,9	Švedska	69,6
Nizozemska	74,8	Švedska	71,0	Danska	59,2
Švedska	73,2	Nizozemska	68,1	Estonija	57,9
Velika Britanija	71,6	Finska	67,4	Velika Britanija	57,1
Avstrija	70,0	Velika Britanija	65,7	Finska	53,9
Ciper	69,8	Estonija	63,9	Luksemburg	53,6
Finska	69,3	Avstrija	63,3	Češka	53,0
Irska	67,8	Grčija	62,3	Latvija	52,3
Portugalska	67,8	Slovenija	62,1	Portugalska	50,5
Nemčija	67,7	Luksemburg	62,0	Madžarska	50,5
Estonija	66,9	Portugalska	62,0	Nizozemska	48,6
Slovenija	66,9	Češka	60,5	Grčija	48,2
Latvija	65,8	Madžarska	60,4	Ciper	45,2
Češka	65,4	Francija	59,1	Španija	43,7
Francija	64,1	Latvija	59,0	Irska	41,7
Španija	63,8	Ciper	56,8	Romunija	40,5
Luksemburg	63,5	Belgija	54,4	Bolgarija	39,1
Litva	63,3	Bolgarija	54,4	Francija	38,2
Belgija	61,4	Malta	54,3	Avstrija	35,1
Grčija	60,8	Španija	52,5	Slovaška	33,0
Slovaška	59,4	Romunija	52,4	Belgija	32,5
Bolgarija	58,9	Slovaška	52,3	Litva	32,5
Romunija	58,4	Italija	50,9	Italija	32,4
Italija	58,2	Poljska	48,8	Malta	32,3
Madžarska	57,0	Irska	47,1	Slovenija	31,7
Poljska	55,0	Litva	46,1	Nemčija	30,0
Malta	54,3	Nemčija	34,6	Poljska	28,6

Priloga 14: Povprečna stopnja brezposelnosti ter dolgotrajne brezposelnosti v državah EU-27 v obdobju 2004–2008

Povprečna stopnja brezposelnosti v državah EU-27, 2004–2008, v odstotkih		Povprečna stopnja dolgotrajne brezposelnosti v državah EU-27, 2004–2008, v odstotkih	
Nizozemska	3,8	Švedska	0,8
Danska	4,3	Danska	0,8
Ciper	4,4	Ciper	0,9
Avstrija	4,6	Velika Britanija	1,2
Luksemburg	4,7	Avstrija	1,2
Irska	4,8	Luksemburg	1,3
Velika Britanija	5,2	Irska	1,5
Slovenija	5,6	Nizozemska	1,5
Češka	6,6	Finska	1,8
Estonija	6,7	Španija	2,2
Malta	6,8	Slovenija	2,7
Romunija	7,0	Latvija	2,9
Švedska	7,0	Malta	2,9
Italija	7,1	Litva	3,0
Litva	7,1	Estonija	3,2
Madžarska	7,2	Madžarska	3,3
Portugalska	7,6	Češka	3,5
Finska	7,6	Italija	3,5
Latvija	7,9	Francija	3,6
Belgija	7,9	Portugalska	3,6
Bolgarija	8,7	Romunija	3,7
Francija	8,8	Belgija	4,0
Grčija	9,1	Grčija	4,6
Nemčija	9,2	Bolgarija	5,0
Španija	9,6	Nemčija	5,0
Poljska	13,5	Poljska	7,1
Slovaška	13,7	Slovaška	9,7

Priloga 15: Delež članstva v sindikatih za leto 2007

Država	Delež zaposlenih, včlanjenih v sindikate, v odstotkih (ang. <i>union density</i>)	
Danska	80	
Švedska	78	
Finska	74	
Ciper	70	
Malta	59	
Belgija	55	
Luksemburg	46	
Slovenija	44	
Avstrija	35	
Irska	35	
Italija	34	
Grčija	30	
Romunija	30	
Slovaška	30	
Velika Britanija	28	25, povprečje EU-27
Češka	22	
Nemčija	22	
Nizozemska	22	
Bolgarija	20	
Japonska *	18	
Madžarska	17	
Latvija	16	
Poljska	16	
Španija	16	
Portugalska	15	
Litva	14	
ZDA*	12	
Estonija	11	
Francija	8	

Legenda:

* Vir podatka je OECD

Vir: *Worker participation, Trade unions, 2010; OECD, Trade union density (%) in OECD countries, 1960–2008, 2010.*

Priloga 16: Pokritost pogodb s kolektivnimi pogajaji, delež zaposlenih v sindikatih, razširjeni zakoni za leto 2000

Država	Pokritost s kolektivnimi pogajaji, v odstotkih (angl. <i>collective bargaining coverage</i>)	Delež zaposlenih, včlanjenih v sindikate, v odstotkih (angl. <i>union density</i>)	Razširjeni zakoni (angl. <i>extension laws</i>)
Avstrija	95	37	Da
Belgija	90	56	Da
Češka	25	27	-
Danska	80	74	Ne
Finska	90	76	Da
Francija	90	10	Da
Irska	-	38	Ne
Italija	80	35	Da
Madžarska	30	20	Da
Nemčija	68	25	Da
Nizozemska	80	23	Da
Poljska	40	15	Da
Portugalska	80	24	Da
Slovaška	50	36	Da
Španija	80	15	Da
Švedska	90	79	Ne
Velika Britanija	30	31	Ne
ZDA	14	13	Ne

Legenda:

- Ni podatka

Vir: R. Baldwin & C. Wyplosz, *The Economics of European Integration*, 2006, str. 189.

Priloga 17: Rast realnega BDP (v odstotkih) v EU-27 letih 2000–2009 ter ocene za leti 2010 in 2011

Država	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10 (n)	'11 (n)
Avstrija	3,7	0,5	1,6	0,8	2,5	2,5	3,5	3,5	2,0	-3,6	1,1	1,5
Belgija	3,7	0,8	1,4	0,8	3,2	1,8	2,8	2,9	1,0	-3,1	0,6	1,5
Bolgarija	5,4	4,1	4,5	5,0	6,6	6,2	6,3	6,2	6,0	-5,0	-1,1	3,1
Češka	3,6	2,5	1,9	3,6	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,8	0,8	2,3
Ciper	5,0	4,0	2,1	1,9	4,2	3,9	4,1	5,1	3,6	-0,7	0,1	1,3
Danska	3,5	0,7	0,5	0,4	2,3	2,4	3,4	1,7	-0,9	-5,1	1,5	1,8
Estonija	10,0	7,5	7,9	7,6	7,2	9,4	10,0	7,2	-3,6	-14,1	-0,1	4,2
Finska	5,3	2,3	1,8	2,0	4,1	2,9	4,4	4,9	1,2	-7,8	0,9	1,6
Francija	3,9	1,9	1,0	1,1	2,5	1,9	2,2	2,3	0,4	-2,2	1,2	1,5
Grčija	4,5	4,2	3,4	5,9	4,6	2,2	4,5	4,5	2,0	-2,0	-0,3	0,7
Irski	9,4	5,7	6,5	4,4	4,6	6,2	5,4	6,0	-3,0	-7,5	-1,4	2,6
Italija	3,7	1,8	0,5	0,0	1,5	0,7	2,0	1,5	-1,3	-5,0	0,7	1,4
Latvija	6,9	8,0	6,5	7,2	8,7	10,6	12,2	10,0	-4,6	-18,0	-4,0	2,0
Litva	3,3	6,7	6,9	10,2	7,4	7,8	7,8	9,8	2,8	-15,0	-3,9	2,5
Luksemburg	8,4	2,5	4,1	1,5	4,4	5,4	5,6	6,5	0,0	-3,6	1,1	1,8
Madžarska	4,9	4,1	4,4	4,3	4,9	3,5	4,0	1,0	0,6	-6,3	-0,5	3,1
Malta	-	-1,6	2,6	-0,3	0,7	3,9	3,6	3,8	2,1	-1,9	0,7	1,6
Nemčija	3,2	1,2	0,0	-0,2	1,2	0,8	3,2	2,5	1,3	-5,0	1,2	1,7
Nizozemska	3,9	1,9	0,1	0,3	2,2	2,0	3,4	3,6	2,0	-4,0	0,3	1,6
Poljska	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,0	1,7	1,8	3,2
Portugalska	3,9	2,0	0,8	-0,8	1,5	0,9	1,4	1,9	0,0	-2,7	0,3	1,0
Romunija	2,4	5,7	5,1	5,2	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	-7,1	0,5	2,6
Slovaška	1,4	3,5	4,6	4,8	5,0	6,7	8,5	10,6	6,2	-4,7	1,9	2,6
Slovenija	4,4	2,8	4,0	2,8	4,3	4,5	5,8	6,8	3,5	-7,8	1,3	2,0
Španija	5,0	3,6	2,7	3,1	3,3	3,6	4,0	3,6	0,9	-3,6	-0,8	1,0
Švedska	4,4	1,1	2,4	1,9	4,1	3,3	4,2	2,5	-0,2	-4,9	1,4	2,1
Velika Britanija	3,9	2,5	2,1	2,8	3,0	2,2	2,9	2,6	0,5	-5,0	0,9	1,9
EU-27	3,9	2,0	1,2	1,3	2,5	2,0	3,2	2,9	0,8	-4,2	0,7	1,6
ZDA	4,1	1,1	1,8	2,5	3,6	3,1	2,7	2,1	0,4	-2,4	2,2	2,0
Japonska	2,9	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9	2,0	2,4	-1,2	-5,2	1,1	0,4

Legenda:

n Napoved

- Ni podatka

Vir: Eurostat, Real GDP growth rate, 2010a.

Priloga 18: Stopnja brezposelnosti (v odstotkih) v EU-27 v letih 2008 in 2009 ter napoved Generalnega direktorata za ekonomske in finančne zadeve Evropske komisije (DG ECFIN) za leto 2010

Država	Podatki Eurostata		Napoved DG ECFIN*	
	2008	2009	2009	2010
Avstrija	3,8	5,0	6,0	7,1
Belgija	7,0	7,9	8,5	10,3
Bolgarija	5,6	6,7	7,3	7,8
Češka	4,4	6,8	6,1	7,4
Ciper	3,6	5,3	4,7	6,0
Danska	3,3	6,0	5,2	6,6
Estonija	5,5	13,8	11,3	14,1
Finska	6,4	8,2	8,9	9,3
Francija	7,8	9,4	9,6	10,7
Grčija	7,7	-	-	-
Irska	6,0	11,8	13,3	16,0
Italija	6,7	-	8,8	9,4
Latvija	7,5	17,6	15,7	16,0
Litva	5,8	14,0	13,8	15,9
Luksemburg	4,9	5,7	5,9	7,0
Madžarska	7,8	10,0	9,5	11,2
Malta	5,9	7,0	7,1	7,6
Nemčija	7,3	7,5	8,6	10,4
Nizozemska	2,8	3,5	3,9	6,2
Poljska	7,1	8,2	9,9	12,1
Portugalska	7,7	9,6	9,1	9,8
Romunija	5,8	-	8,0	7,7
Slovaška	9,5	11,9	12,0	12,1
Slovenija	4,4	6,0	6,6	7,4
Španija	11,3	18,0	17,3	20,5
Švedska	6,2	8,3	8,4	10,4
Velika Britanija	5,6	-	8,2	9,4
EU-27	7,0	8,9	9,4	10,9
ZDA	5,8	9,3	8,9	10,2
Japonska	4,0	5,1	5,9	6,4

Legenda:

* Ocene objavljene v publikaciji Labour market and wage developments in 2008, 2009, str. 29

- Ni podatka

Vir: Eurostat, Unemployment rate by gender (total), 2010i; publikacija Labour market and wage developments in 2008, 2009.

Priloga 19: Rast zaposlenosti v EU-27 v letih 2008 in 2009 ter napoved Generalnega direktorata za ekonomske in finančne zadeve Evropske komisije (DG ECFIN) za leti 2009 in 2010

Država	Podatki Eurostata		Napoved DG ECFIN*	
	2008	2009	2009	2010
Avstrija	1,8	-0,9	-2,1	-0,9
Belgija	1,9	-0,5	-1,2	-1,5
Bolgarija	3,3	-2,9	-2,2	-1,0
Češka	1,2	-1,2	-1,7	-1,3
Ciper	2,6	-0,4	-0,4	0,1
Danska	1,4	-3,0	-2,2	-2,0
Estonija	0,2	-10,0	-7,0	-2,9
Finska	1,6	-3,0	-2,9	-0,8
Francija	0,5	-1,1	-2,2	-1,2
Grčija	0,1	-1,2	-	-
Irska	-1,1	-8,2	-9,0	-4,0
Italija	0,3	-1,7	-2,1	-0,4
Latvija	0,8	-13,6	-8,9	-3,3
Litva	-0,5	-6,9	-7,7	-2,4
Luksemburg	4,7	1,3	0,5	-0,8
Madžarska	-1,2	-3,6	-3,0	-2,0
Malta	2,5	-0,6	-0,5	0,2
Nemčija	1,4	0,0	-1,5	-2,2
Nizozemska	1,4	-0,7	-1,2	-2,6
Poljska	3,8	0,4	-2,3	-1,4
Portugalska	0,4	-2,6	-1,4	-0,6
Romunija	0,3	0,0	-2,2	0,6
Slovaška	2,8	-2,4	-1,7	0,4
Slovenija	2,8	-2,2	-4,7	-0,6
Španija	-0,6	-6,7	-5,3	-2,7
Švedska	0,9	-2,0	-2,4	-2,3
Velika Britanija	0,1	-1,6	-2,4	-0,9
EU-27	0,9	-1,8	-2,4	-1,4
ZDA	-0,4	-	-3,5	-0,9
Japonska	-0,4	-	-3,0	-1,2

Legenda:

* Ocene objavljene v publikaciji Labour market and wage developments in 2008, str. 29

- Ni podatka

Vir: Eurostat, Employment growth by gender (total), 2010d; publikacija Labour market and wage developments in 2008, 2009.

Priloga 20: Politike trga dela - porabljena sredstva kot odstotek BDP v obdobju 1998–2003

Država	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Povprečje 1998–2003
Avstrija	1,89	1,88	1,72	1,79	1,83	2,02	1,85
Belgija*	3,74	3,56	3,34	3,35	3,43	3,67	3,52
Danska*	4,62	4,42	4,27	4,14	4,19	4,43	4,35
Finska	3,67	3,35	2,93	2,75	2,83	2,92	3,07
Francija	2,68	2,72	2,56	2,56	2,68	2,78	2,66
Grčija	-	-	-	-	-	-	-
Irska*	2,56	2,11	1,61	1,59	1,63	1,59	1,85
Italija	-	-	-	-	-	-	-
Luksemburg	-	-	-	0,70	0,75	0,96	0,80
Nemčija	3,44*	3,41*	3,12	3,15	3,38	3,45	3,33
Nizozemska*	3,94	3,58	3,23	3,14	3,28	3,45	3,44
Portugalska*	1,34	1,39	1,45	1,61	1,57	1,9	1,54
Španija*	2,18	2,29	2,14	2,11	2,19	2,16	2,18
Švedska	4,19	3,80	3,05	2,66	2,55	2,39	3,11
Velika Britanija*	0,64	0,61	0,56	0,58	0,53	0,66	0,60
EU-15	2,75	2,60	2,36	2,18	2,23	2,33	2,41
ZDA*	0,43	0,39	0,45	0,67	0,68	0,53	0,53
Japonska*	0,75	0,8	0,84	0,76	0,78	0,78	0,79

Legenda:

* Vir podatkov je OECD

- Ni podatka

Vir: Eurostat, Public expenditure on labour market policies, by type of action (total LMP, % of GDP), 2010g; OECD, Public expenditure and participant stocks on LMP, 2010.

Priloga 21: Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, glede na to ali so bila sredstva namenjena pasivni ali aktivni politiki trga dela v obdobju 1998–2003

Država	Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, za AKTIVNO politiko trga dela, v obdobju 1998–2003	Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, za PASIVNO politiko trga dela, v obdobju 1998–2003	Razmerje med PASIVNO/AKTIVNO politiko trga dela, v obdobju 1998–2003
Avstrija	0,56	1,30	2,3
Belgija*	1,21	2,31	1,9
Danska*	1,83	2,52	1,4
Finska	0,90	2,17	2,4
Francija	1,14	1,52	1,3
Grčija	-	-	-
Irska*	0,88	0,97	1,1
Italija	-	-	-
Luksemburg	0,28	0,53	1,9
Nemčija	1,22	2,10	1,7
Nizozemska*	1,52	1,91	1,3
Portugalska*	0,61	0,93	1,5
Španija*	0,73	1,45	2,0
Švedska	1,77	1,14	0,6
Velika Britanija*	0,29	0,30	1,0
EU-15	1,03	1,52	1,5
ZDA*	0,17	0,35	2,0
Japonska*	0,29	0,50	1,7

Legenda:

* Vir podatkov je OECD

- Ni podatka

Vir: Prirejeno po Eurostat, Public expenditure on labour market policies, by type of action (total LMP, % of GDP), 2010g; OECD, Public expenditure and participant stocks on LMP, 2010.

Priloga 22: Politike trga dela - porabljena sredstva kot odstotek BDP v obdobju 2004–2007

Država	2004	2005	2006	2007	Povprečje 2004–2007
Avstrija	2,04	2,14	2,11	1,93	2,06
Belgija	3,57	3,52	3,40	3,29	3,45
Bolgarija	0,80	0,72	0,63	0,51	0,66
Češka	0,50	0,49	0,49	0,46	0,49
Ciper	-	-	0,75	0,61	0,68
Danska	4,34	3,76	3,24	2,67	3,50
Estonija	0,23	0,19	0,16	0,15	0,18
Finska	2,94	2,75	2,54	2,25	2,62
Francija	2,66	2,48	2,30	2,15	2,40
Grčija	0,56	0,47	0,55	-	0,53
Irska	1,58	1,50	1,51	1,59	1,55
Italija	1,32	1,33	1,24	1,12	1,25
Latvija	0,51	0,54	0,55	0,46	0,51
Litva	0,31	0,34	0,39	0,43	0,37
Luksemburg	1,05	1,10	1,03	0,97	1,04
Madžarska	0,68	0,69	0,64	0,65	0,66
Malta	-	-	0,55	0,50	0,53
Nemčija	3,39	3,23	2,95	2,40	2,99
Nizozemska	3,49	3,31	2,89	2,49	3,04
Poljska	-	1,28	1,16	1,02	1,15
Portugalska	1,90	1,98	1,81	1,60	1,82
Romunija	0,63	0,54	0,42	0,35	0,48
Slovaška	0,50	0,60	0,65	0,59	0,59
Slovenija	-	0,68	0,65	0,50	0,61
Španija	2,12	2,12	2,16	2,17	2,14
Švedska	2,47	2,42	2,28	1,74	2,23
Velika Britanija	0,65	0,62	0,51	0,48	0,56
EU-27	1,66	2,07	1,91	1,68	1,83
ZDA*	0,41	0,37	0,37	0,43	0,40
Japonska*	0,73	0,68	0,59	0,49	0,62

Legenda:

* Vir podatkov je OECD

- Ni podatka

Vir: Eurostat, *Public expenditure on labour market policies, by type of action (total LMP, % of GDP), 2010g*; OECD, *Public expenditure and participant stocks on LMP, 2010*.

Priloga 23: Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, glede na to ali so bila sredstva namenjena pasivni ali aktivni politiki trga dela v obdobju 2004–2007

Država	Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, za AKTIVNO politiko trga dela, v obdobju 2004–2007	Povprečno porabljena sredstva kot odstotek BDP, za PASIVNO politiko trga dela, v obdobju 2004–2007	Razmerje med PASIVNO/AKTIVNO politiko trga dela, v obdobju 2004–2007
Avstrija	0,66	1,39	2,1
Belgija	1,22	2,22	1,8
Bolgarija	0,46	0,20	0,4
Češka	0,25	0,23	0,9
Ciper	0,11	0,57	5,1
Danska	1,41	2,09	1,5
Estonija	0,06	0,12	1,8
Finska	0,86	1,76	2,1
Francija	0,92	1,48	1,6
Grčija	0,13	0,39	3,0
Irska	0,68	0,87	1,3
Italija	0,49	0,76	1,6
Latvija	0,19	0,33	1,8
Litva	0,25	0,12	0,5
Luksemburg	0,43	0,61	1,4
Madžarska	0,29	0,37	1,3
Malta	0,15	0,38	2,6
Nemčija	0,90	2,10	2,3
Nizozemska	1,24	1,80	1,4
Poljska	0,46	0,69	1,5
Portugalska	0,60	1,22	2,0
Romunija	0,14	0,35	2,5
Slovaška	0,26	0,33	1,3
Slovenija	0,25	0,36	1,4
Španija	0,69	1,46	2,1
Švedska	1,20	1,02	0,8
Velika Britanija	0,39	0,18	0,5
EU-27	0,68	1,15	1,7
ZDA*	0,13	0,27	2,0
Japonska*	0,22	0,40	1,9

Legenda:

* Vir podatkov je OECD

Vir: Prirejeno po Eurostat, *Public expenditure on labour market policies, by type of action (total LMP, % of GDP)*, 2010g; OECD, *Public expenditure and participant stocks on LMP*, 2010.

Priloga 24: Razvrstitev držav glede na povprečno porabljena sredstva za politike trga dela, kot odstotek BDP v obdobju 1998–2003

Država	Povprečno porabljena sredstva za politike trga dela kot odstotek BDP
Danska	4,35
Belgija	3,52
Nizozemska	3,44
Nemčija	3,33
Švedska	3,11
Finska	3,07
Francija	2,66
Španija	2,18
Avstrija	1,85
Irska	1,85
Portugalska	1,54
Luksemburg	0,80
Japonska	0,79
Velika Britanija	0,60
ZDA	0,53
Grčija	-
Italija	-

Legenda:

- Ni podatka

Priloga 25: Razvrstitev držav glede na povprečno porabljen sredstva za politike trga dela, kot odstotek BDP v obdobju 2004–2007

Država	Povprečno porabljen sredstva za politike trga dela kot odstotek BDP
Danska	3,50
Belgija	3,45
Nizozemska	3,04
Nemčija	2,99
Finska	2,62
Francija	2,40
Švedska	2,23
Španija	2,14
Avstrija	2,06
Portugalska	1,82
Irska	1,55
Italija	1,25
Poljska	1,15
Luksemburg	1,04
Ciper	0,68
Bolgarija	0,66
Madžarska	0,66
Japonska	0,62
Slovenija	0,61
Slovaška	0,59
Velika Britanija	0,56
Grčija	0,53
Malta	0,53
Latvija	0,51
Češka	0,49
Romunija	0,48
ZDA	0,40
Litva	0,37
Estonija	0,18

Priloga 26: Razvrstitev držav glede na povprečno porabljena sredstva za politike trga dela v obdobju 1998–2003 in glede na razmerje pasivna:aktivna politika trga dela

Država	Povprečno porabljena sredstva, glede na razmerje pasivna:aktivna politika trga dela
Finska	2,4
Avstrija	2,3
ZDA	2,0
Španija	2,0
Belgija	1,9
Luksemburg	1,9
Japonska	1,7
Nemčija	1,7
Portugalska	1,5
Danska	1,4
Francija	1,3
Nizozemska	1,3
Irska	1,1
Velika Britanija	1,0
Švedska	0,6
Grčija	-
Italija	-

Legenda:

- Ni podatka

Priloga 27: Razvrstitev držav, glede na povprečno porabljen sredstva za politike trga dela, v obdobju 2004–2007, glede na razmerje pasivna:aktivna politika trga dela

Država	Povprečno porabljen sredstva, glede na razmerje pasivna:aktivna politika trga dela
Ciper	5,1
Grčija	3,0
Malta	2,6
Romunija	2,5
Nemčija	2,3
Španija	2,1
Avstrija	2,1
Finska	2,1
Portugalska	2,0
ZDA	2,0
Japonska	1,9
Estonija	1,8
Belgija	1,8
Latvija	1,8
Francija	1,6
Italija	1,6
Poljska	1,5
Danska	1,5
Nizozemska	1,4
Slovenija	1,4
Luksemburg	1,4
Irska	1,3
Madžarska	1,3
Slovaška	1,3
Češka	0,9
Švedska	0,8
Litva	0,5
Velika Britanija	0,5
Bolgarija	0,4